

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

T.C

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

PROTOHİSTORYA VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ PROGRAMI

(Anadolu Üniversitesi ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Tarafından Yürütülen Ortak Program)

KEÇİÇAYIRI İLK TUNÇ ÇAĞI ÇANAK ÇÖMLEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf TUNA

Tez Danışmanları

1. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Deniz SARI

2. Danışman: Prof. Dr. Turan EFE

Bilecik, 2017

Referans Numarası: 10089542

T.C
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
PROTOHİSTORYA VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ PROGRAMI
(Anadolu Üniversitesi ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Tarafından Yürütülen Ortak Program)

KEÇİÇAYIRI İLK TUNÇ ÇAĞI ÇANAK ÇÖMLEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf TUNA

Tez Danışmanları

1. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Deniz SARI

2. Danışman: Prof. Dr. Turan EFE

Bilecik, 2017

Referans No: 10089542

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Yusuf TUNA

Anabilim Dalı : Arkeoloji

Programı : Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Deniz SARI

Tezin Özgün Adı : Keçiçayırı İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği

Tezin İngilizce Adı : The Early Bronze Age Pottery of Keçiçayırı

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 05 / 06/ 2017

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile Arkeoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Deniz SARI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat TÜRKTEKİ

Üye : Doç. Dr. Ali Umut TÜRKCAN

Üye :

Üye :

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Keçiçayırı İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Yusuf TUNA

2017

ÖNSÖZ

Frigya Yaylası'nın doğu kesiminde, Seyitgazi ilçe merkezinin kuş uçuşu 17 km kadar güneyinde yer alan Keçiçayırı yerleşmesinde 2006-2009 yılları arasında gerçekleştirilen kurtarma kazıları sırasında ele geçen İTÇ II ve İTÇ III dönemi çanak çömleği bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Küllüoba gibi Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi'nin özelliklerini taşıyan Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleği, önce ayrıntılı bir şekilde tanıtılmış, sonra da yakın çevredeki kazı yerleri ile karşılaştırmalar yapılarak göreceli olarak tarihlendirilmiştir. Çok az ele geçirilmiş olan İTÇ III çanak çömleği de tanıtılıp Küllüoba ile karşılaştırmalar yapılarak tarihlendirilmiştir.

Öncelikle Keçiçayırı çanak çömleğini çalışmaya müsaade eden, tezin her aşamasında bana destek olan ve deneyimleri ile her alanda bana ışık tutan danışmanım Prof. Dr. Turan EFE'ye ne kadar teşekkür etsem azdır.

Eskişehir Arkeoloji Müzesinde muhafaza edilen Keçiçayırı çanak çömleği üzerinde çalışma yapmama izin veren Müze Müdürü Asuman ARSLAN'a ve çalışmam sırasında her türlü yardımı esirgemeyen Müze Araştırmacısı Arkeolog Baykal AYDINBEK'e çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında bana karşı hoşgörülü davranan ve her türlü desteği esirgemeyen Bilecik Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri ve elemanları Yrd. Doç. Dr. Murat TÜRKTEKİ, Yrd. Doç. Dr. Deniz SARI, Yrd. Doç. Dr. Erkan FİDAN, Yrd. Doç. Dr. Sinem TÜRKTEKİ, Öğr. Gör. Sezer SEÇER FİDAN, Arş. Gör. Hüseyin ERPEHLİVAN, Arş. Gör. Sevinçül BİLGİN, Arş. Gör. Haralambos NİKOLAYİDİS'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

Tezin hazırlık aşamasında, Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Doç. Dr. Ali Umut TÜRKCAN ve Yrd. Doç. Dr. Mahmut Bilge BAŞTÜRK'ün bilgi ve tecrübelerinden yararlandım. Kanlıtaş kazı ekibinden Arkeolog Ferhat ERİKAN, Arkeolog Barış BEYOĞLU ve Arkeolog Gamze ŞAHİN de kaynaklara ulaşmamda bana her zaman yardımcı olmuşlardır. Bu vesileyle adı geçenlere teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarında bana her zaman yol gösteren ve arkeolojide kalmam için çaba sarfeden Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden, Yrd. Doç. Dr. Fatma ŞAHİN, Arş. Gör. Mehmet CEVHER ve Arş. Gör. İlkay Aklan'a da en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, tezin hazırlanmasında büyük emeği geçen kıymetli meslektaşım Arkeolog Ebru İNCAMAN'a ve çanak çömleğin istatistik çalışmasında bana yardımcı olan Arkeologlar Şemsettin AKYOL, İsmail Aydın, Osman DENGİZ, Ufuk ÖZDEMİR, Cihat Çağrı PAMUK'a ve Bilecik'te kaldığım süre içinde her türlü sıkıntıma koşan Yakmaz İnşaat ailesine minnet duygularımı belirtmek isterim.

Ayrıca tez süresi boyunca her sıkıştığım da bana fikirleri ile destek olan İngilizce hocam, sevgili ağabeyim, dostum Mehmet Mamger YÜCEL ve ailesine; ayrıca her zaman desteklerini gördüğüm Arkeolog Cem Musa FIRAT ve Gökhan ÜREGEN'e de sonsuz teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak benim bu günlere gelmemi sağlayan ve her zaman desteklerini arkamda hissettiğim canım aileme de saygı ve sevgilerimi sunarım.

Yusuf TUNA

2017

ÖZET

“Keçiçayırı İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği” başlıklı bu tez, Keçiçayırı’nda 2006-2009 yılları arasında yapılan kurtarma kazılarında ele geçen İTÇ II ve İTÇ III dönemi çanak çömleğini kapsamaktadır. İTÇ III Dönemi’ne ait elimizde çok az malzeme vardır; dolayısıyla, çalışmanın esasını İTÇ II çanak çömleği oluşturmaktadır. Önce İTÇ II çanak çömleğinin içerdiği mal grupları, formlar ve bezeme türleri tanıtılmış ve istatistiksel değerlendirmesi yapılmıştır. Daha sonra, yakın çevredeki Demircihüyük, Küllüoba, Karaoğlan Mevkii ve Kaklık Mevkii yerleşmeleri ile karşılaştırmalar yapılarak bu çanak çömleğin Batı Anadolu İTÇ kronolojisindeki yeri ve bölgedeki çanak çömlek bölgeleriyle olan ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Tek evreli Keçiçayırı İTÇ II yerleşmesi aşağı yukarı Küllüoba IVC-IVB ve Demircihüyük N-P katlarına ve dolayısıyla Geç İTÇ II’ye tarihlendirilmiştir. İTÇ III çanak çömleği ise “Öncü Geçiş Dönemi” olarak tanımlanan Küllüoba II E-D katları ile eşleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Keçiçayırı, İlk Tunç Çağı II, Orta Tunç Çağı’na Geçiş Dönemi, Çanak Çömlek Bölgeleri, İç Kuzeybatı Anadolu.

ABSTRACT

The thesis entitled “The Early Bronze Age Pottery of Keçiçayırı” covers the potteries of the EB II and EB III that were recovered during the salvage excavations at Keçiçayırı between 2006 and 2009. There is a relatively small amount of pottery from the EB III period, so the study mainly focuses on the EB II pottery. Wares, vessel forms and decorations from EB II are first introduced and statistically evaluated; thereafter, the place of this pottery in the west Anatolian EBA Chronology and its relationship with the pottery zones in the region are discussed by way of comparison with the Demircihüyük, Küllüoba, Karaoğlan Mevkii and Kaklık Mevkii sites in the immediate vicinity. The single-phased Keçiçayırı EB II settlement is synchronized with Küllüoba IVC-IVB and Demircihüyük N-P levels and thus dated to the late EB II period. The EB III pottery is, on the other hand, synchronized with the Küllüoba II E-D levels defined as “Proto-Transitional Period.”

Key Words: Keçiçayırı, The Early Bronze Age II, Transition Phase Into the Middle Bronze Age, Pottery Regions, Inland Northwestern Anatolia.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
LEVHALAR LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
TABLolar LİSTESİ	xviii
HARİTALAR LİSTESİ.....	xix
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM KEÇİÇAYIRI KAZILARI

I. 1. Coğrafi Konum	3-6
I. 2. Kazı Tarihçesi ve Yapılan Çalışmalar Hakkında Genel Bilgi	6-7
I. 3. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı Yerleşmesi: Tabakalanma ve Mimari	7-16
I. 3. 1. Tabakalanma	7-9
I. 3. 2. İTÇ II Yerleşmesinin Genel Mimari Özellikleri.....	10-11
I. 3. 3. Kazılan Alanlara Göre İTÇ II Mimarisi ve Çanak Çömleğinin Buluntu Durumu	11-16
I. 3. 4. İTÇ III Dönemine Ait Bulgular	16

İKİNCİ BÖLÜM KEÇİÇAYIRI İLK TUNÇ ÇAĞI ÇANAK ÇÖMLEĞİ

II. 1. İlk Tunç Çağı II Dönemi	17-52
II. 1. 1. Mal Grupları	17-21

II. 1. 1. 1. Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal.....	17-18
II. 1. 1. 2. Yalın Mal.....	19
II. 1. 1. 3. Gri Açıklı Mal	19-20
II. 1. 1. 4. Kaba Mal	20-21
II. 1. 2. Formlar	22-38
II. 1. 2. 1. Form 1. Kaseler	22-28
II.1.2.1.1. Form 1a. Basit Profilli Kaseler	23-25
II.1.2.1.1.1 Form 1a1. Sığ Kaseler	23
II.1.2.1.1.1.1. Form 1a1.1. Hafif Dışbükey Profilli Yayvan Kaseler.....	23-24
II.1.2.1.1.1.2. Form 1a1.2. Hafif Dışa Dönük Dudaklı Sığ Kaseler	24
II.1.2.1.1.1.3. Form 1a1.3. Hafif İçe Doğru Kıvrılan Dudaklı Sığ Kaseler .	24
II.1.2.1.1.1.4. Form 1a4. Hafif Omurgalı Sığ Kaseler	25
II.1.2.1.2. Form 1a2. Derin Kaseler	25-26
II.1.2.1.2.1. Form 1a2.1. İçe Doğru Kıvrılan Dudaklı Derin Kaseler.....	25
II.1.2.1.2.2. Form 1a2.2 Omurgalı Derin Kaseler.....	26
II.1.2.1.3. Form 1b. “S” Profilli Kaseler	26-27
II.1.2.1.3.1. Form 1b1. Sığ “S” Profilli Kaseler	26
II.1.2.1.3.2. Form 1b2. Derin “S” Profilli Kaseler.....	27
II.1.2.1.3.3. Form 1b3. Keskin “S” Profilli Kaseler.....	27
II.1.2.1.4. Form 1c. Alçak Kaideler	27-28
II. 1. 2. 2. Form 2. Gaga Ağızlı Testiler.....	28-30
II. 1. 2. 2. 1. Form 2a. Silindirik Boyunlu Gaga Ağızlı Testiler	28-29
II. 1. 2. 2. 2. Form 2b. Dudağı Keskin Bir Şekilde Dışa Dönen Gaga Ağızlı Testiler	29
II. 1. 2. 2. 3. Form 2c. Sivri Uçlu veya Kesik Gaga Ağızlı Testiler.....	29-30
II. 1. 2. 3. Form 3. Boyunlu Çömlekçikler	30

II. 1. 2. 4. Form 4. Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küpler	30-33
II. 1. 2. 4. 1. Form 4a. Silindirik Boyunlular.....	31
II. 1. 2. 4. 2. Form 4b. Dışa Doğru Açılan Geniş Boyunlular	31-32
II. 1. 2. 4. 3. Form 4c. Basık Geniş Boyunlular	32
II. 1. 2. 4. 4. Form 4d1. Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küpler (Flower Pot)	32-33
II. 1. 2. 4. 5. Form 4d2. Ağız Kenarları İçe Doğru Daralan Geniş Ağızlı Küpler	33
II. 1. 2. 5. Form 5. Çömlekler	33-35
II. 1. 2. 5. 1. Form 5a1. Küresel Gövdeli Çömlekler.....	34
II. 1. 2. 5. 2. Form 5a2. Dudağı Dışa Dönük Küresel Gövdeli Çömlekler.....	34-35
II. 1. 2. 5. 3. Form 5b. Üç Ayaklı Mutfak Kapları	35
II. 1. 2. 6. Form 6. Tavalar	35-36
II. 1. 2. 7. Form 7. Kubbeli Kapaklar	36
II. 1. 2. 8. Form 8. Fıçı Şeklindeki Kap	36
II. 1. 2. 9. Form 9. Seyyar Ocaklar.....	37-38
II. 1. 2. 10. Dipler.....	39
II. 1. 2. 11. Kulplar ve Tutamaklar.....	39-41
II. 1. 3. 1. Kap formlarının Mal Özelliklerine Göre İstatiksel Değerlendirmesi.....	42-50
II. 1. 3. 1. Kaseler	42-43
II. 1. 3. 2. Gaga Ağızlı Testiler.....	43-44
II. 1. 3. 3. Çömlekler	44-46
II. 1. 3. 4. Boyunlu Çömlekler ve Küpler.....	46-48
II. 1. 3. 5. Tavalar	48-49
II. 1. 3. 6. Kubbeli Kapaklar.....	49-50
II. 1. 3. 7. Seyyar Ocaklar	50
II. 1. 4. Bezemeler.....	50-52

II. 2. İlk Tunç Çağı III Dönemi	52
II. 3. Çanak Çömleğin Yapım Tekniği	52-53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İÇ KUZEYBATI ANADOLU İLK TUNÇ ÇAĞI II ÇANAK ÇÖMLEK YAYILIM BÖLGELERİ

III. 1. 1 Giriş	54-56
III. 1. 2. Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi	56-58
III. 1. 2. 1. Bitinya (İznik) Çanak Çömlek Bölgesi	57
III. 1. 2. 2. Demircihüyük Çanak Çömlek Bölgesi	57
III. 1. 2. 3. Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi	58
III. 1. 3. Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi'ne Güneyden Komşu Çanak Çömlek Bölgeleri	58-59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE GÖRECELİ TARİHLENDİRME

IV. 1. Karşılaştırma Yapılan Yerleşmeler Hakkında Genel Bilgi	61
IV. 1. 1. Küllüoba	61-62
IV. 1. 1. 1. Konumu	61
IV. 1. 1. 2. Kazı Tarihçesi	61
IV. 1. 1. 3. Tabakalanma	61-62
IV. 1. 2. Demircihüyük ve Sarıket Mezarlığı	62-64
IV. 1. 2. 1. Konumu	62-63
IV. 1. 2. 2. Kazı Tarihçesi	63
IV. 1. 2. 3. Tabakalanma	63-64
IV. 1. 3. Karaoğlan Mevki	64

IV. 1. 4. Kaklık Mevki	65
IV. 2. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı II Dönemi Çanak Çömleğinin Karşılaştırılması.....	65
IV. 2. 1. Küllüoba.....	65-68
IV. 2. 2. Demircihüyük.....	68-73
IV. 2. 3. Güney Bölgeleri ile karşılaştırma	73-74
IV. 2. 3. 1. Karaoğlan Mevkii.....	74-75
IV. 2. 3. 2. Kaklık Mevkii	76
IV. 3. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı III Dönemi Çanak Çömleğinin Tanıtılması ve Karşılaştırılması	76-78
SONUÇ.....	79-85
KAYNAKÇA	86-90
EK 1 (KATALOG).....	91-113
EK 2 (LEVHALAR).....	114-140
ÖZGEÇMİŞ.....	

KISALTMALAR

bkz : Bakınız

C: Cilt

Ç. Ç.: Çanak Çömlek

Ed.: Editör

Fig: Figür

Graf: Grafik

Har: Harita

İTÇ: İlk Tunç Çağı

Lev: Levha

M. Ö.: Milattan Önce

Mal 1: Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal Grubu

Mal 2: Yalın Mal Grubu

Mal 3: Gri Mal Grubu

Mal 4: Kaba Mal Grubu

OTÇ: Orta Tunç Çağı

Res: Resim

ss: Sayfa Sayısı

Şek: Şekil

Tab: Tablo

v. d.: Ve Devamı

Vol.: Volume

LEVHALAR LİSTESİ

Levha 1: İTÇ II Çanak Çömleği, 1-2 (Form 1a1.1), 3-6 (Form 1a1.2), 7-10 (Form 1a1.3).....	114
Levha 2: İTÇ II Çanak Çömleği, 11-15 (Form 1a1.4), 16-19 (Form 1a2.1).....	115
Levha 3: İTÇ II Çanak Çömleği, 20-23 (Form 1a2.2), 24-27 (Form 1b1), 28-32 (Form 1b2).....	116
Levha 4: İTÇ II Çanak Çömleği, 33-36 (Form 1b2), 37-40 (Form 1b3), 41-42 (Form 1c).....	117
Levha 5: İTÇ II Çanak Çömleği, 43-48 (Form 2a).....	118
Levha 6: İTÇ II Çanak Çömleği, 49-50 (Form 2a).....	119
Levha 7: İTÇ II Çanak Çömleği, 51-52 (Form 2a).....	120
Levha 8: İTÇ II Çanak Çömleği, 53-54 (Form 2a).....	121
Levha 9: İTÇ II Çanak Çömleği, 55 (Form 2b).....	122
Levha 10: İTÇ II Çanak Çömleği, 56 (Form 2b), 57 (Form 2c).....	123
Levha 11: İTÇ II Çanak Çömleği, 58-64 (Form 3).....	124
Levha 12: İTÇ II Çanak Çömleği, 65 (Form 4a), 66-68 (Form 4b).....	125
Levha 13: İTÇ II Çanak Çömleği, 69-70 (Form 4c).....	126
Levha 14: İTÇ II Çanak Çömleği, 71-73 (Form 4d1), 74 (Form 4d2).....	127
Levha 15: İTÇ II Çanak Çömleği, 75-76 (Form 5a1), 77-78 (Form 5a2), 79 (Form 5b).....	128
Levha 16: İTÇ II Çanak Çömleği, 80-81 (Form 6).....	129
Levha 17: İTÇ II Çanak Çömleği, 82-84 (Form 7), 85 (Form 8).....	130
Levha 18: İTÇ II Çanak Çömleği, 86 (Form 9a).....	131
Levha 19: İTÇ II Çanak Çömleği, 87 (Form 9b), 88 (Yatay Kulp), 89-92 (Üçayak Parçası).....	132

Levha 20: İTÇ III Çanak Çömleği,	133
Levha21: İTÇ III Çanak Çömleği,	134
Levha 22: İTÇ III Çanak Çömleği,	135
Levha 23: İTÇ II Çanak Çömleği,	136
Levha24: İTÇ II Çanak Çömleği,	137
Levha25: İTÇ II Çanak Çömleği,	138
Levha26: İTÇ II Çanak Çömleği,	139
Levha27: İTÇ III Çanak Çömleği,	140

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Keçiçayırı Topografik Planı ve Çalışılan Alanlar	7
Şekil 2: AY 1 15 No'lu Odanın Güney ve Batı Profilleri	9
Şekil 3: Keçiçayırı Yerleşim Planı ve Oda Numaraları.....	11
Şekil 4: 15-16 No'lu Odaların <i>İn situ</i> Buluntuları	14
Şekil 5: Form 1a1.1	23
Şekil 6: Form 1a1.2	24
Şekil 7: Form 1a1.3	24
Şekil 8: Form 1a1.4	25
Şekil 9: Form 1a2.1	25
Şekil 10: Form 1a2.2	26
Şekil 11: Form 1b1	26
Şekil 12: Form 1b2	27
Şekil 13: Form 1b3	27
Şekil 14: Form 1c	27
Şekil 15: Form 2a	28
Şekil 16: Form 2b	29
Şekil 17: Form 2c	29
Şekil 18: Form 3	30
Şekil 19: Form 4a	31
Şekil 20: Form 4b	31
Şekil 21: Form 4c	32
Şekil 22: Form 4d1	32
Şekil 23: Form 4d2	33
Şekil 24: Form 5a1	34

Şekil 25: Form 5a2	34
Şekil 26: Form 5b	35
Şekil 27: Form 6	35
Şekil 28: Form 7	36
Şekil 29: Form 8	36
Şekil 30: Form 9a	37
Form 9b.....	37
Şekil 31: Form Cetveli.....	38

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1:	Ana Form Gruplarının Dağılımı	22
Grafik 2:	AnaKase Form Gruplarının Genel Dağılımı	23
Grafik 3:	Gaga Ağızlı Testilerin Dağılımı	28
Grafik 4:	Boyunlu Büyük Çömlek ve Küp Tiplerinin Dağılımı	31
Grafik 5:	Çömleklerin Dağılımı	34
Grafik 6:	Kulplar ve Tutamakların Genel Dağılımı	40
Grafik 7:	a: Kase Formunda Mal Gruplarının Dağılımı	42
	b: Mal 1 ile Temsil Edilen Kaselerde Yüzey Renklerinin Dağılımı	42
Grafik 8:	a: Kaselerde Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı	43
	b: Kaselerde Mal 1 Katkı Oranlarının Dağılımı	43
Grafik 9:	a: Gaga Ağızlı Testilerde Mal 1’de Görülen Astar Renklerinin Dağılımı	44
	b: Gaga Ağızlı Testilerde Mal 1 Hamur Renklerinin Oransal Dağılımı ..	44
Grafik 10:	a: Gaga Ağızlı Testilerde Mal 1’de Hamur Dağılımı	44
	b: Gaga Ağızlı Testilerde Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı	44
Grafik 11:	a: Çömleklerin Mal Gruplarına Göre Dağılımı	45
	b: Çömleklerin Mal 4 Yüzey Rengi Dağılımı	45
Grafik 12:	a: Çömleklerin Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı	46
	b: Çömleklerin Mal 4 Hamur Renklerinin Dağılımı	46
Grafik 13:	a: Çömleklerin Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı	46
	b: Çömleklerin Mal 4 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı	46
Grafik 14:	Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal Gruplarına Göre Dağılım	47
Grafik 15:	a: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Yüzey Renklerinin Dağılımı	47

	b: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Yüzey Renklerinin Dağılımı	47
Grafik 16:	a: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı	48
	b: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Hamur Renklerinin Dağılımı	48
Grafik 17:	a: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı	48
	b: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı	48
Grafik 18:	a: Kubbeli Kapaklar Mal Grupları Oranlarının Dağılımı	49
	b: Kubbeli Kapaklar Mal 1 Yüzey Rengi Oranlarının Dağılımı	49
Grafik 19:	a: Kubbeli Kapaklar Hamur Renk Oranlarının Dağılımı	50
	b: Kubbeli Kapaklar Katkı Oranlarının Dağılımı	50
Grafik20:	Bezeme Gruplarının Dağılımı	50
Grafik 21:	Demircihüyük O-P evrelerinde ana çanak çömlek formlarının dağılımı	70

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Keçiçayırı Tabakalanması.....	7
Tablo 2: Küllüoba Tabakalanması	62
Tablo 3: Demircihüyük Tabakalanması	63
Tablo 4: Demircihüyük, Küllüoba ve Keçiçayırı Yerleşmeleri Geç İTÇ II Karşılaştırmalı Stratigrafileri	73
Tablo 5: Karşılaştırmalı Kronoloji Tablosu	84

HARİTALARLİSTESİ

Harita 1: Dağlık Frigya Coğrafyası	3
Harita 2: Keçiçayırı Yerleşmesi	4
Harita 3: İç Kuzeybatı AnadoluİTÇ II Çanak Çömlek Bölgeleri ve Tezde Adı Geçen Kazı Yerleri.....	60

GİRİŞ

Bu tezin konusunu, Eskişehir Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün başkanlığında, Turan Efe'nin bilimsel danışmanlığında ve TÜBİTAK'ın da maddi katkılarıyla 2006-2009 yılları arasında gerçekleştirilen Keçiçayırı kurtarma kazılarında ele geçen İTÇ II ve İTÇ III dönemi çanak çömleği oluşturmaktadır. Tez kapsamında, önce İTÇ II dönemi çanak çömleği mal, form ve bezeme özellikleri açısından ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra, yakın çevredeki çağdaş kazı yerlerinin çanak çömlek kronolojileriyle karşılaştırmalar yapılarak bu çanak çömleğin göreceli olarak tarihlendirilmesi sağlanmıştır. Çok az miktarda ele geçen Keçiçayırı İTÇ III dönemi çanak çömleğinin tanıtılması ve Küllüoba ile karşılaştırılması da bir arada ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır.

Tez çalışması asıl olarak, çanak çömleğin tanıtılması, yayın taraması ve yazım aşaması olarak üç safhada gerçekleşmiştir. İlk aşamada, kazı sırasında elde edilen İTÇ II çanak çömleğinin tümü elden geçirilmiş ve bu şekilde mal gruplarının ve formların saptanabilmesi ve tez levhalarının oluşturulabilmesi amacıyla temsili parçalar seçilerek ayrılmıştır. Ayrılan bu parçalardan 180 adedi 1/1 ölçeğinde çizilmiş ve çizilen bu parçalar bilgisayar ortamına aktarılmıştır; bilahare Coreldraw programı kullanılarak bunların bilgisayar ortamında çizimleri yapılmıştır. Mal grupları belirlendikten ve form cetveli oluşturulduktan sonra, toplam 1699 tüm kap ve kap parçaları üzerinde; mal grubu, form, hamur, hamur rengi, hamur katkısı, astar, astar rengi, bezeme, kulp ve dip gibi çanak çömlek özellikleri göz önünde bulundurularak detaylı bir istatistiki çalışma yapılmıştır.

Yayın taraması aşamasında, özellikle İç Kuzeybatı Anadolu'nun İlk Tunç Çağı II dönemi üzerine yapılmış olan yayınlar toplanmış ve bunlar taranarak gerekli görüldüğü durumlarda bilgi fişleri çıkarılmıştır. Daha sonra tezin yazım aşamasına geçilmiştir. Tez dört bölüm halinde hazırlanmıştır.

I. Bölüm'de Keçiçayırı yerleşmesinin coğrafi konumu, kazı tarihçesi ve mimarisi hakkında bilgiler verilmiştir. Kazı çalışmaları sırasında 1:20 ölçeğinde çizilen mimari ve profil çizimlerinden tezde kullanılacaklar tekrardan bilgisayar ortamında Coreldraw

ve Photoshop programları kullanılarak çizilmiş ve renklendirmeler yapılmıştır. Daha sonra çanak çömleğin mimariyle olan ilişkisi ortaya konulmuştur.

II. Bölüm’de ise öncelikle, malzemenin esasını oluşturan İTÇ II çanak çömleğinin, mal grupları ve formları tanıtılmıştır. Her bir form için bir çanak çömlek çizimi de örnek olarak verilmiştir. Bu form gruplarına ait örneklerin çizimleri ve bazılarının fotoğrafları levhalar kısmında verilmiştir. Daha sonra İTÇ II dönemi çanak çömleğine özgü kapak, dip, kaide, uçayak, kulp ve tutamaklar ayrı ayrı tanıtılmış ve bezeme çeşitleri ele alınmıştır. Son olarak ta çanak çömleğin istatistiksel değerlendirmesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, yer yer metin içine serpiştirilen grafiklerle daha kolay anlaşılabilir hale getirilmiştir.

İTÇ III dönemi çanak çömleği ise çok az ele geçtiğinden, bu çanak çömlek için yapılacak olan bir istatistiksel çalışmanın herhangi bir yararının olmayacağı noktasından hareketle, bu malzeme ortak özellikler içeren Küllüoba Geç İTÇ III (Orta Tunç Çağı’na Geçiş Dönemi) çanak çömleği ile karşılaştırılarak tanıtılmış ve tarihlendirilmiştir.

III. Bölüm’de, önce batı ve orta Anadolu’da, İTÇ kültürleri ve çanak çömlek bölgeleri ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan çalışmaların kısa bir tarihçesi verilmiştir. Sonra da T. Efe ve D. Sarı’nın bu konudaki güncel değerlendirmeleri doğrultusunda İç Kuzey Batı Anadolu’da söz konusu olan kültür bölgeleri ve çanak çömlek bölgelerinin yayılım alanları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda özellikle, Keçiçayırı’nın da içinde yer aldığı Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi tanıtılmıştır.

Son olarak IV. Bölümde Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleği, en fazla ortak özelliklerin söz konusu olduğu, Küllüoba ve Demircihüyük çanak çömlek silsileleriyle karşılaştırmalar yapılarak tarihlendirilmiştir. Ayrıca güneyden komşu olan Afyon Çanak Çömlek Bölgesi içindeki Karaoğlan Mevki ve Kaklık Mevki yerleşmeleri ile de karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tezin sonunda kaynakça, katalog, çizim ve fotoğraf levhaları yer almaktadır.

Bu tezin konusunu oluşturan Keçiçayırı yerleşmesi Dağlık Frigyanın, doğu kesiminde yeralan Seyitgazi ilçe merkezinin kuş uçuşu 17 km güneyinde ve Bardakçı köyünün de 5 km kadar güneybatısında yer almaktadır (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 9), (Har. 1, 2). Etrafı alçak dağlarla çevrili bu küçük ovanın zemini yer yer derelerle yarılmıştır. Ovanın güneyinden akan Eşen Çayı, Bardakçı Köyü'nde Bardakçı Deresi ile birleşir. Eşen Çayı'nın kuzeyde yer alan iki kolu esas itibariyle ovanın güneyinden çıkarlar ve ovanın 1 km doğusunda Eşen Çayı'na birleşirler. Ovanın doğu kesiminde bu üç dere arasında Adatepe ve Cıbrada tepeleri yer alır (Res. 1). Eşen çayı ve bu iki kolunun içinden aktığı vadiler (Har. 2), Bardakçı Köyü ile Keçiçayırı arasındaki ulaşımı sağlarlar (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 9). Bu ulaşım yolu ile ilişkili olarak Bardakçı'nın hemen batısında, Eşen Çayı üzerinde, bugün de kullanılmaya devam edilen bir Roma köprüsü yer alır.

Harita 2: Keçiçayırı Yerleşmesi
Kaynak: Google Earth'ten düzenlenmiştir

Resim 1: Keçiçayırı Yerleşmesinin Kuzeybatıdan Görünümü

Kaynak: Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 19, Fig. 2

Keçiçayırı'nda prehistorik yerleşmeler, ovayı doğudan sınırlandıran tepeler boyunca yer alır. Aynı bölgede, en azından 1 km uzunluğa ulaşan ve dolayısıyla daha geniş bir alana yayıldığı anlaşılan Roma ve Erken Hristiyanlık yerleşimleri de söz konusudur. Bu durum, prehistorik yerleşmelerin yoğunlaştığı bölgelerin sağlıklı bir şekilde saptanmasını zorlaştırmıştır.

Yerleşmelerin yer aldığı ovanın doğu kesiminin (Cıdırada ve yakın çevresi) jeolojik yapısı ile ilgili olarak TÜBİTAK'a sunulan proje kapsamında Jeolog Prof. Dr. Erhan Altunel aşağıdaki değerlendirmeyi yapmıştır:

“Bölgede değişik kaya türleri bulunmasına rağmen, Keçiçayırı yerleşmesinin yer aldığı alanda temel kayalar Neojen yaşlı kireçtaşlarından oluşur. Keçiçayırı yerleşim alanının bir kısmı, yüksekliği yaklaşık 1125 m olan ve tamamen Neojen yaşlı kireçtaşlarından oluşan Cıdırada Tepesi'nin batı eteğinde yer almaktadır. Bu alanda bulunan kireçtaşları tabakalıdır ve tabakalar hemen hemen yataydır. Tabaka kalınlığı birkaç 10 cm ile 1 m arasında değişmektedir. Cıdırada Tepesi' nin güneybatısı KB-GD uzanımlı bir morfolojik şev ile sınırlıdır. Bu morfolojik şev, Cıdırada Tepesi' nin hem kuzeybatısı hem de güneydoğusuna doğru devam eder ve bu şevin önünde yamaç molozu gelişmiştir. Bu doğrultu boyunca fay breşi gelişimi ve güneybatıya eğimli aşınmış fay aynaları gözlenir. Bu arazi gözlemleri, Cıdırada Tepesi'nin güneybatısının KB-GD uzanımlı eski bir normal fay ile sınırlandığını ortaya koymaktadır. Höyük ve Teras'taki yerleşmeler, güneybatıya eğimli bu normal fayın düşen bloğu üzerinde yer almaktadır.

Keçiçayırı Yerleşmesi çevresinde ayrıca Kuvaterner yaşlı alüvyonlar yer almaktadır. Bu alüvyonlar, çevrede bulunan değişik boyutlardaki dere yatakları tarafından oluşturulmuştur. Cıdırada Tepesi' nin kuzeydoğusunda, tepeyi oluşturan kireçtaşı tabakaları arasında silisce zengin bir seviye bulunmaktadır. Tepenin başka

yerlerinde görülmeyen bu silis seviyesi muhtemelen kireçtaşları tabakaları arasında mercek şeklinde bulunmaktadır.

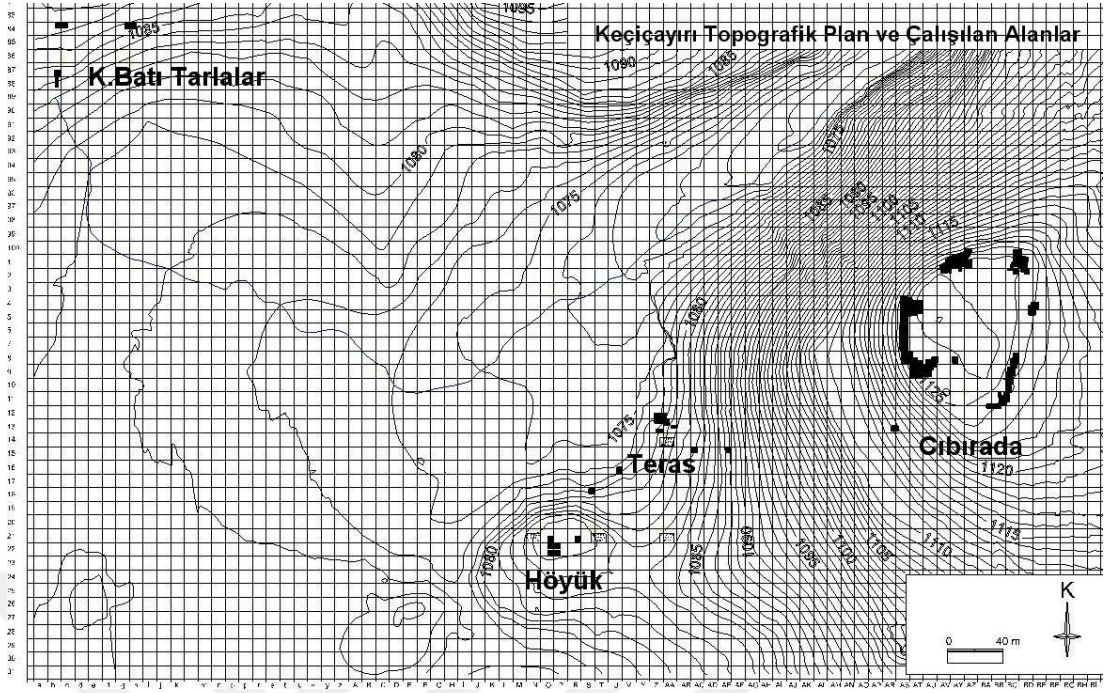
“Kuzeybatı Tarlaları” olarak adlandırılan yerleşim alanının kuzeybatısında bulunan tarlalarda değişik boyutlarda yoğun çakmaktaşı parçaları ve blokları görülmektedir. Bu tarlaların bulunduğu alan, çevre yükseltilerden akan değişik büyüklüklerdeki derelerin beslediği bir alandır. Çakmaktaşı parçalarının (veya bloklarının) kenarlarının keskin köşeli olması, bu kayaçların doğal yollarla taşınmadığını göstermektedir. Çalışma alanı çevresinde temel kaya niteliğindeki tabakalı kireçtaşları arasında çakmaktaşı mercekleri bulunmaktadır. Çalışma alanında çakmaktaşılarının yaygın olarak görülmesi muhtemelen kireçtaşı içinde bulunan bu merceksi çakmaktaşı seviyelerinden kaynaklanmaktadır.”

I. 2. Kazı Tarihçesi ve Yapılan Çalışmalar Hakkında Genel Bilgi

Yerleşme yerinin varlığından, 1977 yılında burada yapılan kaçak kazıların Eskişehir Arkeoloji Müzesi’ne bildirilmesi sonucu haberdar olunmuştur. T. Efe, bölgede yaptığı yüzey araştırmaları kapsamında, yerleşme yerini birkaç defa ziyaret etmiş ve yüzeyden malzeme toplamıştır (Efe, 1997: 217)¹. Bilahare, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün izinleri ve TÜBİTAK’ın maddi katkıları ile Eskişehir Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü’nün Başkanlığında ve T. Efe’nin bilimsel danışmanlığında, 2006-2009 yılları arasında üç sene süreyle, Keçiçayırı’nda kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir.

Kazı çalışmaları birbirinden bağımsız olarak dört ayrı kesimde gerçekleştirilmiştir. Bunlar Kuzeybatı Tarlaları, Höyük, Teras ve Cıbrada Tepesi’dir (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 10). Söz konusu kazı alanları ve açılan açmalar Şekil 2’de topoğrafik planda gösterilmiştir. Bunlardan Cıbrada Tepesi hariç, diğer alanların yüzeyinde yoğun bir Roma dönemi tabakası yer almaktadır. Kazı alanları ve içerdikleri dönemler Tablo 1’de aşağıda gösterilmiştir.

¹ Yerleşme yerinin kazı öncesi genel bir değerlendirmesi için bkz: Efe, 2005.

Şekil 1: Keçiçayırı Topografik Planı ve Çalışılan Alanlar

Kaynak: Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 20, Fig. 3

Dönem	Kuzeybatı Tarlaları	Höyük	Teras	Cıdırada Tepesi
Roma	X	X	X	-
Geç İTÇ III	-	-		X
Geç İTÇ II	-	-		X
Geç Kalkolitik	-	-	X	-
Erken Neolitik	-	-	X	X
Çanak Çömleksiz Neolitik?	X	X	-	-
Üst Paleolitik	X(?)	-	-	-

Tablo 1: Keçiçayırı Tabakalanması

I. 3. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı Yerleşmesi: Tabakalanma ve Mimari

I. 3. 1. Tabakalanma

Kabaca üçgen şeklindeki Cıdırada Tepesi, Adatepe ve Havuzlupınar Mevkii arasında yer alır. Batı tarafta tepenin en yüksek kısmını oluşturan bir düzlük yer alır. Bu düzlüğün ova seviyesinden yüksekliği 50 m kadardır. Tepenin batı yamaçlarında bol

miktarda, çoğu Neolitik Dönem'e ait çakmak taşı aletler ve ıskarta parçalar ile Roma dönemi kaya mezarları yer alır. Höyük ve Teras bu tepenin batı eteklerinde yer alır.

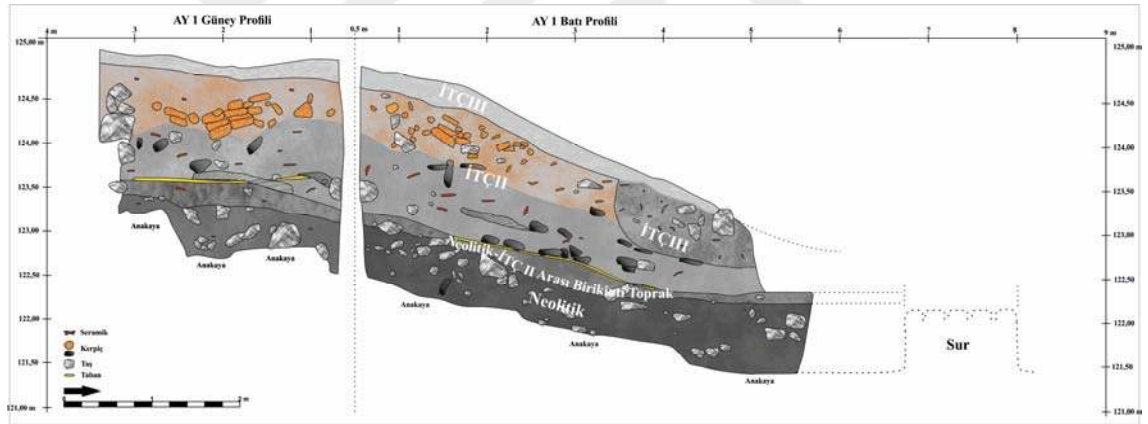
Aşağıda kısaca tanıtılacağı gibi, Cıdırada Tepesi'nin üzerindeki düzlemde yer alan İTÇ II kalesinin araştırılması kapsamında, esas itibarıyla sur ve sura bitişik evlerin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak gerçekleştirilen kazılar; batı, kuzey, kuzeydoğu ve güneydoğuda olmak üzere dört ayrı kesimde yoğunlaştırılmıştır (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 10). Söz konusu bu açmalar Şekil 3'te gösterilmiştir. Bunların içinde yerleşim stratigrafisi, tepenin kuzey kesiminde, kültür katlarının en iyi korunduğu AV 1-2, AY 1, AZ 100, AZ 1 plankarelerinde saptanabilmektedir. AY 1 Açmasının, 15 no.lu mekana denk gelen batı ve güney profillerinde görüldüğü gibi (Res. 2, Şek. 2) en altta anakaya üzerinde, tepenin başka kesimlerinde stratigrafik olarak ele geçirilemeyen Erken Neolitik Dönem tabakası yer alır. Söz konusu dolguda, bu döneme ait çanak çömlek parçaları ile birlikte; boncuklar, ezgi ve öğütme taşı parçaları ve yoğun bir şekilde hayvan kemikleri ele geçirilmiştir (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 13-14). Bunun üzerinde ise Erken Neolitik ve İTÇ II çanak çömleğinin karışık olarak ele geçirildiği ince bir tabaka söz konusudur. Bu iki tabaka üstten, İTÇ II kalesine ait, kuzeye doğru oldukça meyilli olan oda tabanları ile tamamen kitlenmiş durumdadır. Yamaçtan dolayı, İTÇ II dolgusu erozyona uğramış ve odaların arka kısımlarında kısmen tahrip olmuştur. Bu kesimde evler yangın geçirdiği için, iki odada (15 ve 16 no.lu odalar) bol miktarda *in situ* buluntu ele geçirilmiştir. Kalenin diğer kesimlerinde yapılan çalışmalarda, çoğu kez tabanlara inilememesi ve yanmış evlere pek rastlanmaması sebebiyle *in situ* buluntu yok denecek kadar azdır.

Kale yerleşmesi üstteki düzlüğün tamamını kaplamaktadır. Bazı kesimlerde direkt anakaya üzerine oturtulan surun ilk sıra taşları, güneydoğu kesimde ince bir İTÇ II dolgusu üzerine inşa edilmiştir. Kuzeydoğuda ise farklı olarak surun altında, bu ilk tabaka ile bağlantılı olduğu düşünülen, kuzeydoğu-güneybatı yönünde ana kaya üzerine inşa edilmiş olan bir taş temel kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Kuzey kesimde yukarıda değinildiği gibi Erken Neolitik dolgu ile İTÇ II ev tabanları arasındaki ince bir İTÇ II tabakası da bu dolgularla bağlantılı olmalıdır. Söz konusu bu Erken İTÇ II tabakaları, surun inşa edildiği süreçte oluşmuş olmalıdır. Bu sebeple, İTÇ II yerleşmesinin tek bir mimari evre içerdiğini söyleyebiliriz. Çanak çömleğin homojen özellikler göstermesi de

bu durumu doğrulamaktadır. Dolayısıyla burada çanak çömlek alt evre dikkate alınmaksızın tek bir evre altında incelenmiştir. Zaten elimizde bu erken evreye ait çanak çömlek yok denecek kadar azdır.

Resim 2:15 No'lu Odanın Güney ve Batı Profilleri
Kaynak: Keçiçayırı Kazı Arşivi

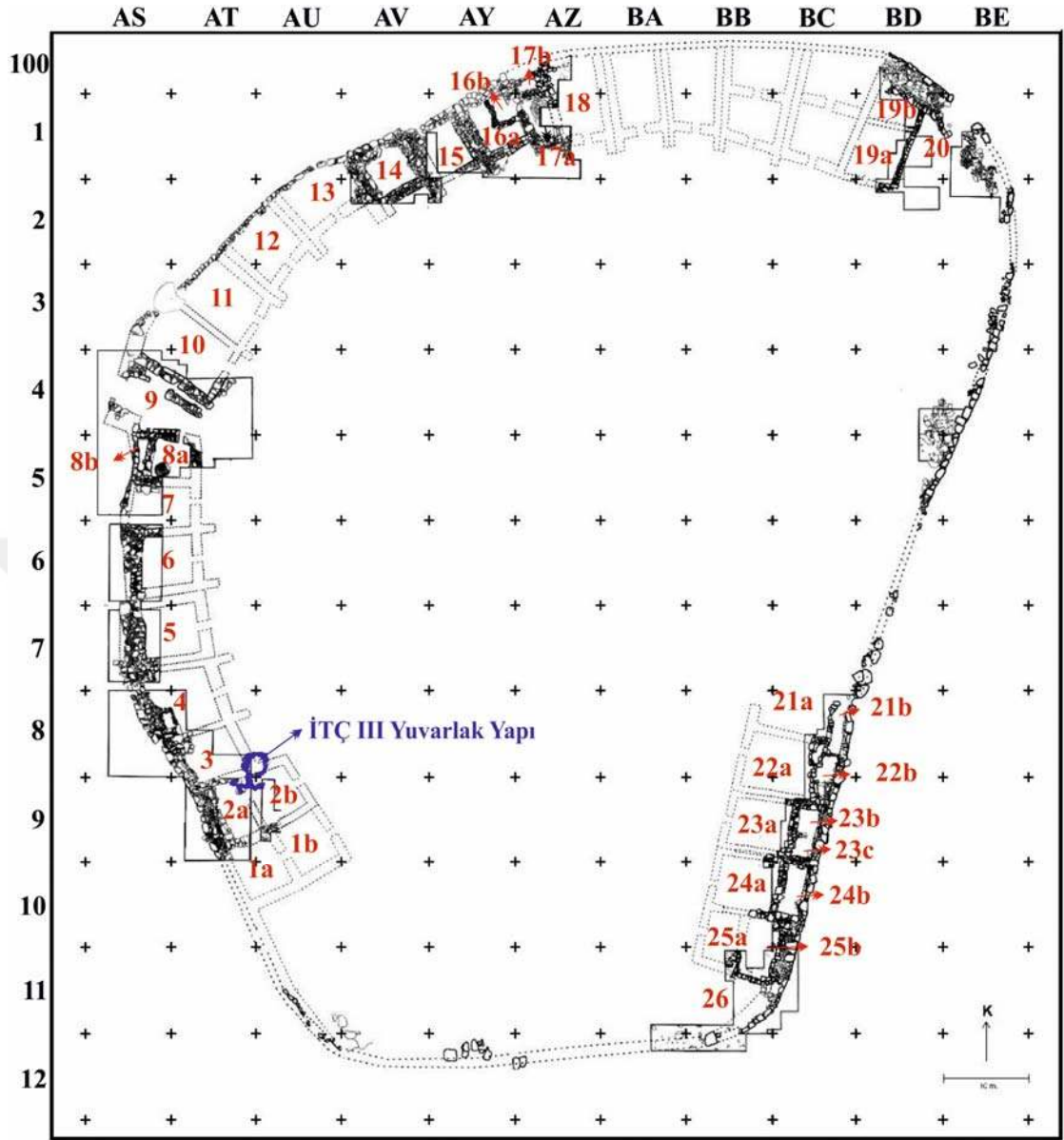
Şekil 2:AY 1 15 No'lu Odanın Güney ve Batı Profilleri

Söz konusu kuzey kesimde, en üstte yüzeyin hemen altında ise herhangi bir mimari ile bağlantılı olmayan ve içinden İTÇ III ortalarına tarihlenebilecek çanak çömleğin geldiği bir tabaka yer alır. Bu tabaka, *in situ* olarak sadece 14-16 no.lu odalara denk gelen kesimde, çok sınırlı bir alanda saptanabilmiştir. Ayrıca, aşağıda daha ayrıntılı ele alındığı gibi, batı kesimdeki AU 8 plankaresinde yapılan çalışmada ortaya çıkarılan yuvarlak bir yapı kalıntısının dolgusu içinde de bu dönem çanak çömleği ele geçirilmiştir.

I. 3. 2. İTÇ II Yerleşmesinin Genel Mimari Özellikleri

Üzerinde belli aralıklarla, fazla belirgin olmayan testere dişi şeklindeki çıkıntıların yer aldığı sur, tepe üzerindeki düzlüğün dış konturlarını takip edecek şekilde inşa edilmiştir (Fidan, 2016: 88-89, fig. 5). Özellikle batı tarafta sur yamaç üzerine oturtulmuştur. Büyük oranda kendi bağımsız duvarlarıyla, birbirlerine bitişik olarak inşa edilen ve çoğunlukla tek odalı olan sıra evler, arka kısımlarından bu duvara bitleştirilmiş veya dayandırılmıştır (Şek. 3). Dolayısıyla, evin arkada bağımsız duvarının bulunup bulunmamasına bağlı olarak surun kalınlığı 1.30-2.00 m arasında değişmektedir. Surun dış yüzünde çoğunlukla düzgün yüzeyli büyük taş bloklar kullanılmıştır (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 14; Fidan, 2016: fig. 4). Bunlar tepenin yamaçlarındaki kireçtaşı tabakalardan çıkarılmış olmalıdır. Aşağıda tanıtıldığı gibi batı tarafta, sur üzerinde yer alan kapının planı neredeyse tüm olarak ele geçirilmiştir. Doğu tarafta herhangi bir kapı söz konusu değildir. Kuzey ve güneyden yerleşmeye hafif birer meyille ulaşılmaktadır. Özellikle, surun tamamen tahrip olduğu güneyde diğer bir ana girişin bulunmuş olması ihtimali oldukça yüksektir. Sur, yüzeyde kolaylıkla fark edilebilmesi sebebiyle, kazı yapılmamış kesimlerde de temizlenmiş ve çizilerek belgelenmiştir (Şek. 3).

Ön kısımlarında sık sık fazla derin olmayan bir sundurma içeren evler (Şek. 3) bir girişle ortadaki olası avluya açılmaktadır (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 14; Fidan, 2016: fig. 5). Yerleşmenin orta kesimindeki kültür dolgusu büyük oranda ana kayaya kadar tahrip olduğundan, bu kesimde birbirlerinden sokaklarla ayrılan bitişik evlerin veya kamusal işlevi olabilecek bağımsız evlerin bulunup bulunmadığına dair elimizde somut bir delil bulunmamaktadır. Keçiçayırı İTÇ II yerleşim planı yer yer tümlemeler yapılarak Erkan Fidan tarafından hazırlanmış ve mekanlar sırayla numaralanmıştır (Fidan, 2016: fig. 6). Oda numaraları ile birlikte bu plan, üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, burada da kullanılmıştır (Şek. 3).

Şekil 3: Keçiçayırı Yerleşim Planı ve Oda Numaralar

Kaynak: Fidan, 2016: Fig. 5'ten düzenlenmiştir

I. 3. 3. Kazı Alanlarına Göre İTÇ II Mimarisi ve Çanak Çömleğin Buluntu Durumu

Batı Kesim, AS 4-8, AT 4-5, AT 9, AU 9 Plankareleri (1-10 no'lu odalar)

Yerleşmenin tahrip olan güneybatı kesiminden kuzeye doğru olan batı kesimde, sur ve sura içten yaslanan evler ortaya çıkarılmıştır. Yerleşmenin ortasındaki olası büyük bir avluya açılan bu tek odalı evlerin ön kısımları ise çoğunlukla kazılamamıştır. Burada en güneydeki iki yapının (1 ve 2 nolu odalar), (Şek. 3) ikişer odadan oluştuğu

düşünülmektedir. Diğer yapıların ise kuzey kesimde ön tarafları da kazılan örneklerde görüldüğü gibi tek odalı ve sundurmalı olduklarını varsayabiliriz (Fidan, 2016: 91-92, fig. 7-10).

Yerleşmenin batısında eğimin kısmen azaldığı kesim ile batı yamacın aşağısından yükselerek gelen ve fazla belirgin olmayan doğal terasın bitiminde, yerleşmenin Batı Kapısı yer alır (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 14; Fidan, 2016: 91-92). Şekil 3'te 9 numara ile gösterilmiş olan bu kapı iki yandan karşılıklı iki kalın duvarla sınırlandırılmıştır ve 5.0 m genişliktedir. Ayrıca, kapı aralığının doğu tarafına, bu kuzey duvarı ile arada 0.5 m genişliğinde bir koridor oluşturacak şekilde ikinci bir duvar inşa edilmiştir. Bu ilave duvarla güney kapı yan duvarının dönüş yaptığı kısımda yer alan iç kapı genişliği 2.0 m kadardır. Bu şekilde, Batı Kapısı'nın iki uçta iki giriş kapısı ve ortada bir giriş odasından oluştuğu söylenebilir. Kısmen tahrip olmuş olan kapının ön giriş kısmında ele geçirilen taş kümeleri, ön girişin iki tarafına karşılıklı iki kulenin yerleştirilmiş olabileceğini göstermektedir. Kale kapısını güneyden sınırlandıran duvar üzerindeki bir giriş ile, içinde bir fırın bulunan ve bekçi odası olarak kullanılması muhtemel olan odaya girilir. Tabanına ulaşılmamış olan bu oda şiddetli yangın geçirmiştir.

Kuzey Kesim, AV 1-2, AY 1, AZ 100, AZ 1 Plankareleri (11-18 no'lu odalar)

Yukarıda stratigrafisi ele alınan yerleşmenin kuzey kesiminde, sura dayalı, genelde tek odalı ve sundurmalı İTÇ II ev dizileri bu kesimde, batıdan doğuya doğru 14, 15, 16 ve 17 no.lu evler olarak numaralandırılmıştır (Fidan, 2016: fig. 5-6), (Şek. 3). Kaleyi çevreleyen sur, söz konusu evlerin arka duvarı olarak da kullanılmıştır. Dik bir yamaca inşa edilmiş olan bu evler büyük olasılıkla zemin kata sahiptir. Taş temellerin oldukça kalın inşa edilmesi ve oda içinde ele geçirilen buluntuların önemli bir kısmının direkt taban üzerinden değil de bunların üstteki tabandan düştüklerinin bir göstergesi olabilecek dolgu içinden gelmesi, bu olasılığı artırmaktadır. Üstteki katın ahşap tabanının, kalenin iç kesimi ile aynı seviyede inşa edilmiş olması muhtemeldir. Bu şekilde, evlerin sura dayandığı arka kısımlarında, iki taban arasındaki yükseklik farkı en az 1.0 m. olmalıdır. Ayrıca buradaki evlerin ön kısımlarında fazla derin olmayan sundurmalar yer alır.

Burada, çoğu yangın geçirmiş olan altı oda ortaya çıkarılmıştır (Fidan, 2016: 93-94, fig. 6, 12, 13). Bu evlerden 15-16 no'lu olanların içinde çok çeşitte ve sayıda buluntu grupları *in situ* olarak bir arada ele geçirilmiştir (Res. 3, Şek. 4). Bu tezde ele alınan tüm kapların neredeyse tamamı bu kesimdeki yanmış evlerde ele geçirilmiştir. Odaların ön taraflarında kalınlığı hemen hemen 2.0 m.ye ulaşan yanık dolgular içinde çok sayıda tümlenebilir çanak çömlek dışında çeşitli buluntular da ele geçirilmiştir. Özellikle 16 no.lu evin buluntuları arasında; mermer idol, hayvan figürini, öğütme taşları, dokuma tezgahlarının var olabileceğini gösteren tezgah ağırlığı dizileri, ağırşaklar, kil mühür, kil fırçalar, andironlar, boynuzlu ocak ayağı, üzeri bezemeli davul şeklinde kil nesne, yontma taş dilgiler sayılabilir. Bunların yanı sıra taştan maden kalıbı ve 11 adet üfleç başlığı ise madencilik ile ilgili önemli bir buluntu grubudur (Fidan, 2016: 94).

Resim 3:16 No.lu Odanın *İn situ* Buluntuları

Kaynak: Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 27, Fig. 13

Kuzeydoğu Kesim, BD 100, BD 1-2, BE 1-2 Plankareleri (19-20 no'lu odalar)

Yerleşmenin kuzeydoğusunda ise belki de giriş kapısı oluşturmak üzere sur kalınlaşmaktadır. Söz konusu kapı, surun tahrip edilmiş olduğu kesimde yer almış olabilirdi. Bu kesimde, sura dik olarak inşa edilmiş bir duvar ana kaya üzerine oturmaktadır ve surdan daha öncesine aittir (Fidan, 2016: 94-96; Fig. 14, 15, 16). Bu duvarın, sur ile birlikte de kullanılmaya devam edilip edilmediği kesin olarak anlaşılamamıştır. Tahribatın batısında sur, dört taş sırasından oluşmaktadır. Bunların aralarındaki boşluklar yine taş kırıkları ile doldurulmuştur. Önde sundurması bulunmayan iki odalı bir yapı, arkadan surun bu kısmına dayalıdır. Bu yapının tabanına inilmemiştir.

Güneydoğu Kesim, BC 8-11, BB 11, BA/BB 12 Plankareleri (21-26 no'lu odalar)

Kuzeydoğu kesimden güneye doğru yaklaşık 60.0 m takip edilen surun, oldukça büyük taşlardan inşa edildiği ve KD-GB yönünde gayet düzgün bir hat şeklinde devam ettiği anlaşılmıştır (Fidan, 2016: 95-96). Burada da yer yer ana kaya çıkıntılarının sur bedenine dahil edildiği görülmektedir. Yerleşmenin güneydoğusunda ise sur boyunca dörtgen odacıklar ortaya çıkarılmıştır (Fidan, 2016: fig. 17). Bu odaların, ön tarafları kazılmamıştır. Bunlardan 21a no'lu odanın güney kesiminde büyük oranda tahrip olmuş büyük bir küpe ait parçalar *in situ* olarak ele geçirilmiştir. Hücre şeklindeki 23b'de ise bir gaga ağızlı testi bulunmuştur (Lev. 6: 49).

Sur en güneyde ise gayet düzgün bir şekilde batıya doğru kıvrılır. Surun, diğer bazı kesimlerde olduğu gibi, burada da doğrudan ana kaya üzerine oturmadığı, arada 0.3 m kadar kalınlıkta bir kültür dolgusunun olduğu anlaşılmıştır. Burada 34 no'lu odanın arkasını yasladığı kesimde sur büyük taşlardan inşa edilmiş ve dış yüzeyde yüksekliği 2.0 m'yi bulan üç taş sırası korunmuş olarak günümüze kadar gelmiştir. Bu kesimden sonra ise steril ana toprak üzerinde batıya doğru kıvrılarak devam eden ve ana toprak üzerinde giderek yükselen surun sadece dış taş sırası korunabilmiştir. Ancak burada hem sur hem de surun içerisindeki yapılar tahrip olmuştur. Bu kesimde yerleşme

dışındaki meyil azdır. Dolayısıyla yerleşmenin girişlerinden birisi bu kesimde yer almış olabilir (Efe, Sarı ve Fidan, 2011: 14 15; Fidan, 2016: 96).

I. 3. 4. İTÇ III Dönemine Ait Bulgular

Keçiçayırı'nda İTÇ II surunun iç kesiminde toprağa oyulmuş ve ana kaya üzerine oturtulmuş şekilde yaklaşık 2.5 m çapında ufak taşlardan örülmüş yuvarlak bir yapıya ait temel taşları açığa çıkarılmıştır (Fidan, 2011: 121-122). Büyük olasılıkla buradaki İTÇ II yapısına ait olan yapının ön bölme duvarını kısmen tahrip eden yapı içinde (Res. 4) Erken İTÇ III Dönemi'ne ait çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Yukarıda da değinildiği gibi bu döneme ait çanak çömlek esas itibariyle 2b ve 3 no.lu odalara denk gelen kesimde, yüzeyin hemen altında ele geçirilmiştir.

Resim 4:İTÇ III Dönemi Yuvarlak Yapı
Kaynak: Kazı Arşivi

İKİNCİ BÖLÜM

KEÇİÇAYIRI İLK TUNÇ ÇAĞI ÇANAK ÇÖMLEĞİ

Yukarıda “Tabakalanma ve Mimari” başlığı altında (I.3) ele alındığı gibi Keçiçayırı’nda, Cıdırada denilen tepe üzerinde İlk Tunç Çağı bağlamında esas itibariyle Geç İTÇ II dönemi söz konusudur. Ayrıca, özellikle kuzey açmalarında yüzeyin hemen altında, az miktarda Geç İTÇ III çanak çömleği de ele geçirilmiştir. Dolayısıyla tezde önce İTÇ II çanak çömleği ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Daha sonra da Geç İTÇ III çanak çömleği, herhangi bir istatistiki çalışma yapılmaksızın kısaca tanıtılmıştır.

II. 1. İlk Tunç Çağı II Dönemi

Büyük oranda stratigrafik olarak ele geçmiş olan İTÇ II dönemi çanak çömleği; mal grupları, formlar, dipler, kulplar ve bezemeler başlıkları altında incelenmiştir. Toplam 1699 tüm kap ve parça üzerinde istatistiki çalışma yapılmıştır. Formlarla ilgili istatistiki çalışma ise toplam 407 tüm veya tümlenebilir kap ile formları saptanabilen ağız parçalarına dayanmaktadır. Önce mal grupları, sonra da formlar ve her form altında da alt gruplar (tipler) saptanmıştır. Her parçanın ait olduğu mal ve form grupları yanında; yüzey renkleri, yüzey işlemleri, hamur ve katkı ve bezeme gibi özellikleri de içeren veriler istatistik cetvellerine aktarılmıştır. Levhaları oluşturmak üzere seçilen toplam 180 parçanın elde ve bilgisayarda teknik çizimleri yapılmıştır.

II. 1. 1. Mal Grupları

Küllüoba İTÇ II’de söz konusu olduğu gibi Keçiçayırı’nda da ana mal grubunu Kırmızı astarlı ve Açıklı Mal oluşturur. Kaba mallar ise ikinci sırada gelmektedir. Geri kalan iki mal grubu (Yalın Mal ve Gri Mal) yok denecek kadar azdır. Bu mal gruplarının genel özellikleri aşağıda tanıtılmıştır.

II. 1. 1. 1. Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal (Mal Grubu 1)

Yüzey İşlemleri: Yüzey astarlı ve değişik derecelerde açıktır. Özenle yapılmış ince cidarlı kaseler iyi açıktır. Kaba hamurlu ve özellikle büyük kaplara ait çanak çömleğin yüzeyi mat veya az açıktır. Astar, bazı örneklerde içte ağız kenarında

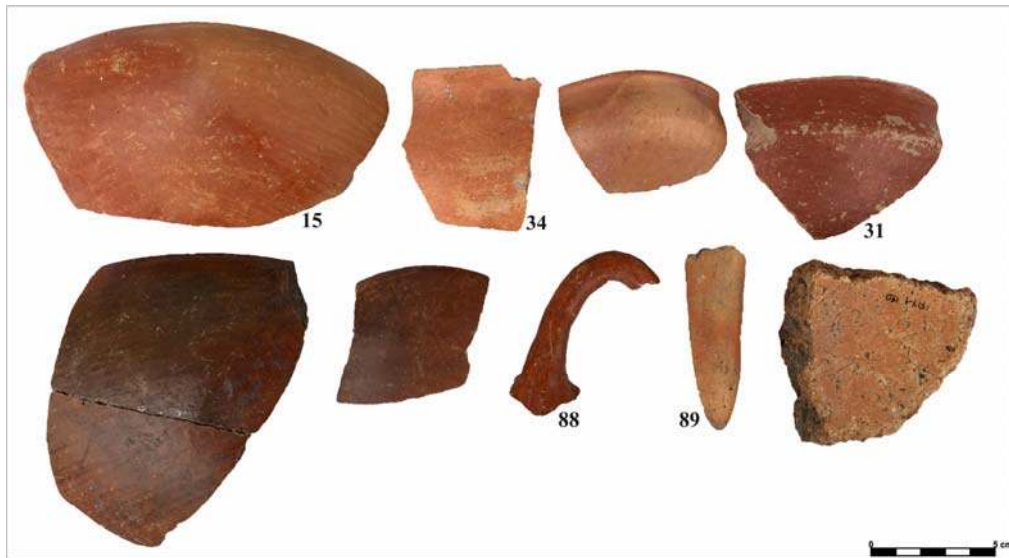
belirgin bir bant oluştururken, bazı örneklerde boynun yarısına kadar veya boyunda düzensiz olarak devam ettirilmiştir (Res. 5).

Yüzey Rengi: Pembemsi/portakalımsı kırmızı, kırmızımsı kahverengi, kahverengi ve açık kahverengiye kadar değişen çeşitli tonlardadır. Bazı örneklerde kahverengi veya kahverengiye alan yüzeyler ikincil yanmadan dolayı oluşmuştur. Ayrıca yüzeyde fırınlama veya ikincil yanmadan dolayı zaman zaman siyah, gri ve kahverengi alacalanma görülmektedir (Res. 5).

Hamur Rengi: Bej, pembemsi bej, açık kahverengi ve kahverengi tonlarındadır. Bazı rnekler açık gri, gri ve siyah özlüdür. İnce cidarlı kaselerin ve özellikle kahverengi astarlıların büyük çoğunluğu ve birkaç gaga ağızlı testi pekişişmişbir hamura sahiptir.

Katkı: İtinayla yapılmış kaseler ince hamurlu, yer yer ince taşcık ve seyrek taş katkılıdır. Kalın cidarlı büyük kaplara ait örnekler ise yoğun taş katkılıdır. Kapların birçoğunda az da olsa ince mika katkı bulunmaktadır. Bu durum mikanın hamura bilinçli katılmadığını göstermektedir. Seyrek bitki katkı ise esas itibariyle kalın cidarlı kaplarda görülmektedir.

Açıklama: Bu mal grubu genel özellikleri itibariyle, İç Batı Anadolu İT II kırmızı astarlı ve açkılı mal gruplarıyla birçok ortak özellikler içerir (Res. 5).

Resim 5: Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal

II. 1. 1. 2. Yalın Mal (Mal Grubu 2)

Yüzey İşlemleri: Yüzey astarsız ve değişik derecede açıktır. Bazı örneklerin yüzeyi mattır; bazılarının ise yüzeyinde bitki negatif izleri oldukça belirgindir (Res. 6).

Yüzey Rengi: Bej, pembemsi bej ve açık kahverengine kadar değişen tonlardadır. Bazı örneklerde açıkılamadan dolayı açık kahverengi/kahverengi yüzeyler oluşmuştur (Res. 6).

Hamur Rengi: Bej ve açık kahverengi tonlarındadır. Bazı örnekler açık gri ve siyah özlüdür.

Katkı: İnce hamurlu parçalar yer yer ince taşcık, ince bitki ve seyrek taş katkıdır. Kalın cidarlı büyük kapalara ait örnekler ise yoğun taş ve mika katkıdır.

Açıklama: Bu malın Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal'dan (Mal 1) tek farkı astarsız oluşudur. Tüm bir boyunlu çömlek (Kat. No: 60) bu mala iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Resim 6: Yalın Mal

II. 1. 1. 3. Gri Mal(Mal Grubu 3)

Yüzey İşlemleri: Yüzey astarsız ve değişik tonlarda açıktır (Res. 7).

Yüzey Rengi: Gri ve grinin tonlarındadır. Bazı örneklerde açık gri alacalanma söz konusudur (Res. 7).

Hamur Rengi: Grimsi kahverengi, açık gri veya gri renktedir.

Katkı: İnce taşcık, seyrek taş ve az mika katkılıdır.

Açıklama: Küllüoba'da Zeytuni Mal olarak tanımlanmış olan ve Beycesultan'dan çok daha iyi bilinen grup ile de benzerlik gösteren koyu gri astarlı ve açık grimsi bej hamurlu boyunlu, tüm bir çömlek de (Kat. No: 64) bu grup altında incelenmiştir.

Resim 7: Gri Mal

II. 1. 1. 4. Kaba Mal(Mal Grubu 4)

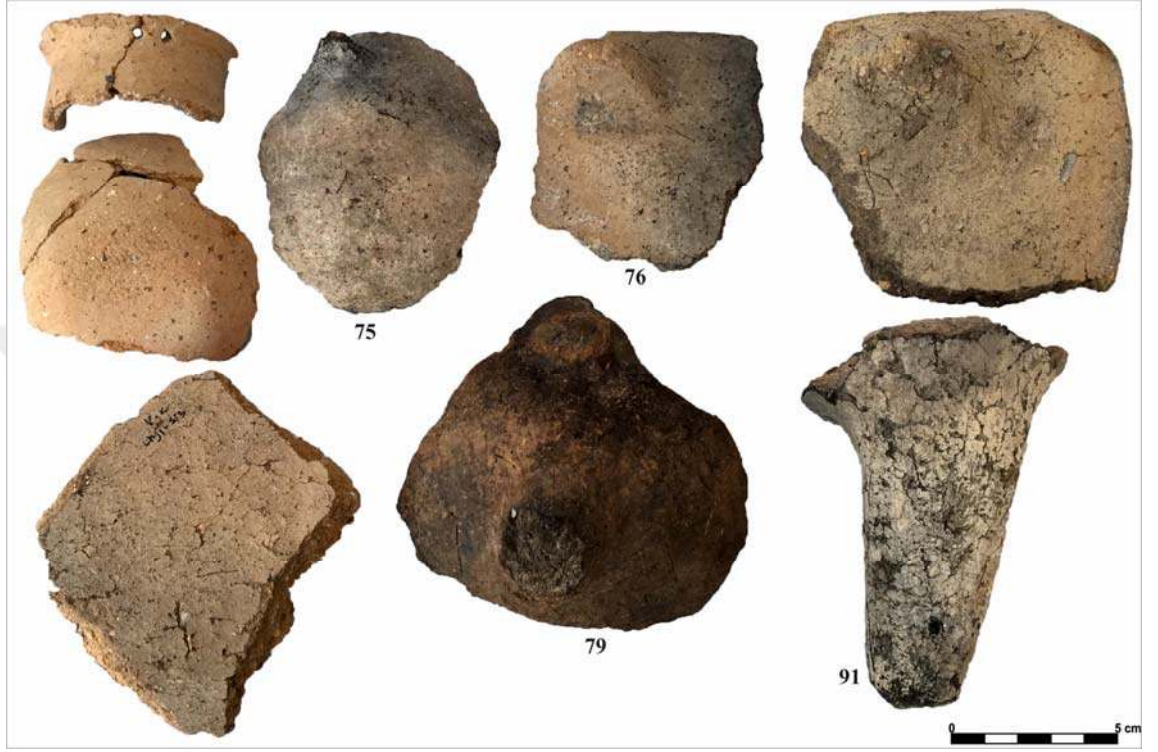
Yüzey İşlemleri: Genelde iyi düzeltilmeden bırakılmış yüzey astarsız ve açkısızdır; İnce cidarlı bazı örneklerde iyi düzeltilmiştir (Res. 8).

Yüzey Rengi: Sarımsı bej, grimsi kahverengi ve kahverengi tonlarındadır. Birçok örnekte ikincil yanmadan dolayı gri ve siyah alacalanma söz konusudur (Res. 8).

Hamur Rengi: Açık gri, gri veya kahverengi tonlarındadır. Bazı örnekler açık gri, gri veya siyah özlüdür.

Katkı: Hamur Kaba taş, mika ve kireç taşı katkılıdır. Baz örneklerde ayrıca seyrek bitki katkı söz konusudur.

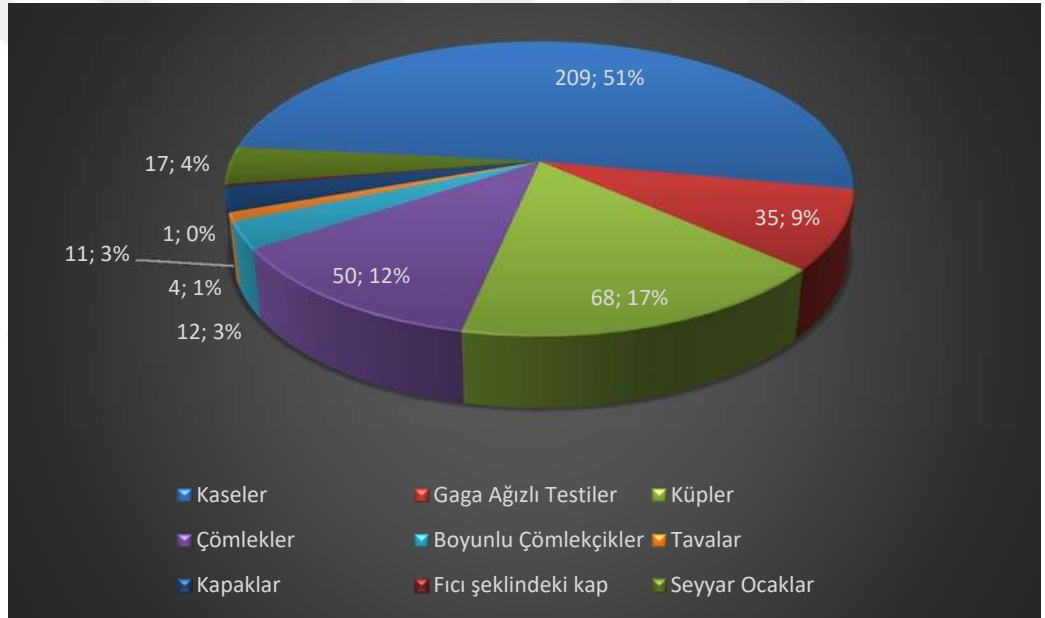
Açıklama: Bu gruba giren kapların büyük çoğunluğunu depolama ve mutfak kapları oluşturmaktadır.

Resim 8: Kaba Mal

II.1.2. Formlar

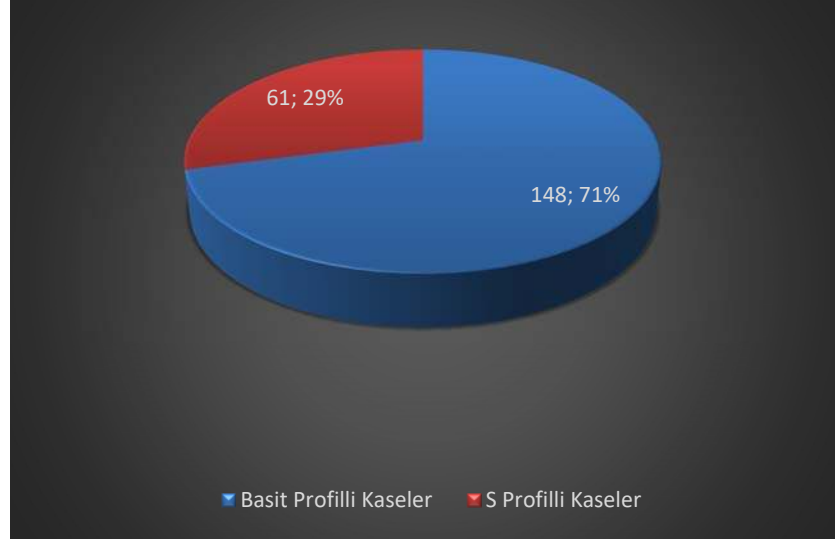
Keçiçayırı İTÇ II Dönemi çanak çömleği üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda 9 ana form grubu belirlenmiştir (Graf. 1). Bunların da bazıları ayrıca kendi içlerinde alt gruplara (tip) ayrılmıştır. Toplam Çanak çömleğin içinde, ana formların sayısal değerleri ve buna bağlı olarak hangi oranlarda temsil edildikleri Grafik 1’de gösterilmiştir. Buna göre, çanak çömleğin kabaca yarısını (%51) kaseler oluşturmaktadır. Bunu %17 oranı ile küpler takip eder. Çömlekler %12, gaga ağızlılar %9 ve boyunlu çömlekçikler %3 oranlarında temsil edilirken; tavalar, kapaklar ve kap altlıkları yok denecek kadar azdır. Fıçı şeklindeki kaptan sadece bir örnek ele geçmiştir. Başlıca kap formları ve tipleri aşağıda ayrı ayrı tanıtılmıştır.

Grafik 1: Ana Form Gruplarının Dağılımı

II.1.2.1. Form 1. Kaseler

Çapları 7-32 cm arasında değişen kaselerin (Lev. 1: 1-10, 2: 11-19, 3: 20-32, 4: 33-40) hemen hemen tamamına yakını Mal 1 ile temsil edilmektedir. Diğer mal grubu Mal 3’tende çok az örnek ele geçirilmiştir. Kaseler önce, Basit Profilli Kaseler ve “S” Profilli Kaseler olmak üzere 2 ana alt gruba ayrılır (Graf. 2). Bunlar da kendi içlerinde diğer alt grupları içerirler.

Grafik 2: Ana Kase Form Gruplarının Genel Dağılımı

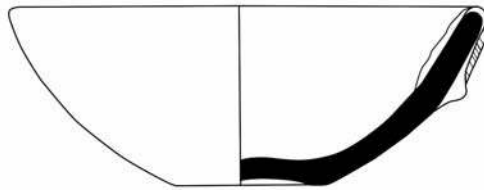
II.1.2.1.1. Form 1a. Basit Profilli Kaseler

Basit profilli kaseler sığ ve derin olmak üzere iki grup altında incelenmiştir.

II.1.2.1.1.1 Form 1a1. Sığ Kaseler

Keçiçayırı İTÇ II dönemi kaseleri arasında en büyük grubu %71'lik oran ile basit profilli sığ kaseler (Form 1a1) oluşturmaktadır. Bu grup farklı bazı özellikler dikkate alınarak kendi içinde 4 alt gruba ayrılmıştır. Ağız çapları 11-31 cm arasında değişmektedir (Lev. 1: 1-10, 2: 11-15).

II.1.2.1.1.1.1. Form 1a1.1. Hafif Dışbükey Profilli Yayvan Kaseler

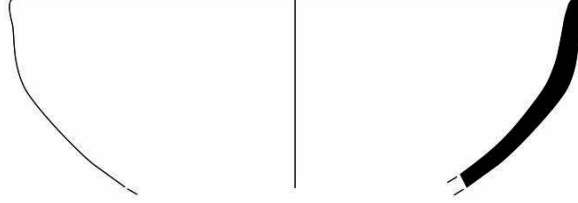

Şekil 5: Form 1a1.1

Dışa doğru açılan, hafif dışbükey profilli sığ kaseler (Form 1a1.1), tüm kase grupları içerisinde %2'lik bir oran ile temsil edilmektedir (Şek. 5). Bunların ağız çapları 9-31 cm arasında değişmektedir. Tüm profil veren elimizdeki örneğin dip kısmı hafif omfalosludur (Kat. No: 2). Bu örneğin ilmik kulplu olduğu anlaşılmaktadır. Bu formun özelliklerini taşıyan ve dip kısmındaki deliklerden dolayı süzgeç olarak kullanılmış

olduğunu varsaydığımız örneklerden bir tanesi ise hemen ağız kenarı altında makara kulp içerir (Lev. 1: 1-2, 23:a).

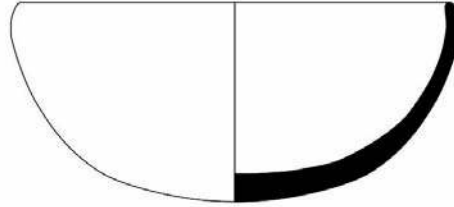
II.1.2.1.1.2. Form 1a1.2.Hafif Dışa Dönük Dudaklı Sığ Kaseler

Şekil 6: Form 1a1.2

Bu formun bir önceki 1a1.1. kase tipinden tek farkı dudağının hafif dışa dönük olmasıdır. Ağız çapları 14-28 cm arasında değişen bu tür sığ kaseler (Form 1a1.2) tüm kase grupları içerisinde %12'lik bir oranla temsil edilmektedir (Şek. 6). Bu formun bazı örneklerinde ağız kenarı üzerinde ilmik kulp veya dışta ağız kenarı altında küçük at nalı tutamak görülür. Ayrıca, içi kırmızı boya bezemeli bir örnek de bu grup içinde değerlendirilmiştir (Lev. 1: 3-6, 23:b).

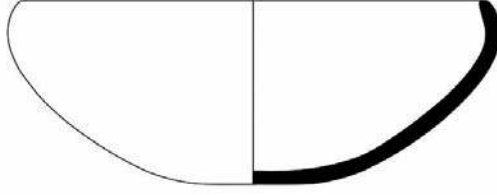
II.1.2.1.1.3. Form 1a1.3. Hafif İçe Doğru Kıvrılan Dudaklı Sığ Kaseler

Şekil 7: Form 1a1.3

Tüm kase grupları içerisinde %31'lik oranla en büyük grubu oluşturan bu formun karakteristik özelliği dudak kısmının hafif içe doğru kıvrık olmasıdır (Şekil 7). Bunların ağız çapları 7-28 cm arasında değişmektedir. Bu formun bazı örneklerinde ilmik kulp veya küçük tutamak görülmektedir (Lev. 1: 7-9). Lev. 23:d'de görüldüğü üzere, bu form grubuna giren bir kasenin alçak kaide içerdiği anlaşılmaktadır. Elimizdeki diğer üç kaidenin, kase kısımları ele geçirilemediğinden, hangi kase formlarına ait oldukları konusunda kesin bir kaniya varmak mümkün değildir (Lev. 1: 10, 4: 41-42).

II.1.2.1.1.4 Form 1a1.4. Hafif Omurgalı Sığ Kaseler

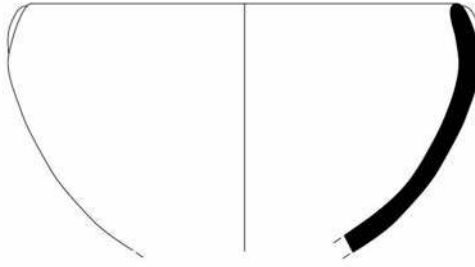
Şekil 8: Form 1a1.4

Bu formda ağız kenarı, hemen hemen omurga oluşturacak şekilde, gayet belirgin olarak içe doğru kıvrılmaktadır (Şek. 8). Bu grup tüm kaseler içinde %15'lik bir oranla temsil edilmektedir. Ağız çapları 12-24 cm arasında değişmektedir. Bazı örnekler ilmik kulp içerir (Lev. 2: 11-15).

II.1.2.1.1.2. Form 1a2. Derin Kaseler

Keçiçayırı İTÇ II dönemi kaseleri arasında Derin Kaseler (Form 1a2) %15'lik bir oran ile temsil edilmektedir. Form 1a2 grubu kendi içinde 2 alt gruba ayrılmaktadır. Bu grubu oluşturan kaselerin ağız çapları 14-25 cm arasında değişmektedir (Lev. 2: 16-19, 3: 20-23).

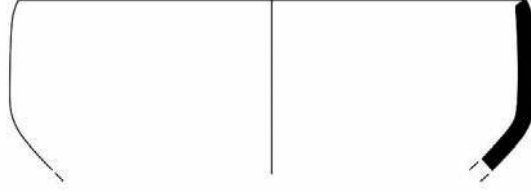
II.1.2.1.1.2.1. Form 1a2.1.İçe Doğru Kıvrılan Dudaklı Derin Kaseler

Şekil 9: Form 1a2.1

Tüm kase grupları içerisinde %5'lik bir oranla temsil edilen bu form, hafif İçe Doğru Kıvrılan Dudaklı Sığ Kaseler'den (Form 1a1.3) esas itibariyle derin olması ile ayrılmaktadır (Şek. 9). Bunların ağız çapları 15-23 cm arasında değişmektedir. Bazı örneklerde, dudak kısmının hemen altında üçgen tutamak veya kabartma dikey kurtçuk bezeme yer alır (Lev. 2: 16-19).

II.1.2.1.1.2.2. Form 1a2.2. Omurgalı Derin Kaseler

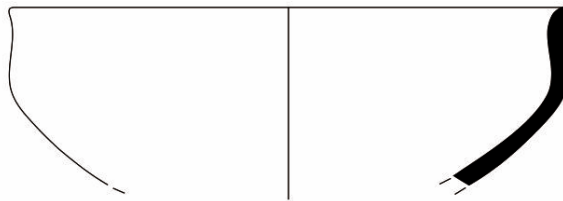
Şekil 10: Form 1a2.2

Tüm kase grupları içerisinde %5'lik bir oranla temsil edilen bu kase formu, dikey profilli olup Ağız kenarının oldukça aşağısında gayet belirgin bir omurga yer alır (Şek. 10). Bunların ağız çapları 14-24 cm arasında değişmektedir. Bir örnekte, dudak kısmının hemen altında, ip-delikli yatay tutamak ve ağız kenarından başlayan yatay zikzak yiv bezeme vardır (Lev. 3: 20). Ayrıca, bu formun bazı örneklerinde kabartma dikey kurtçuk bezeme de görülmektedir (Lev. 3:20-23).

II.1.2.1.2. Form 1b. “S” Profilli Kaseler

Keçiçayırı'nda tüm kaselerin içinde %29'luk bir oran ile temsil edilen “S” profilli kaseler, kendi içlerinde sığ, derin ve derin keskin “S” profilliler olmak üzere 3 alt gruba ayrılmaktadır. Bu grubu oluşturan kaselerin ağız çapları 8-32 cm arasında değişmektedir (Lev. 3: 24-32, 4: 33-40, 23:e).

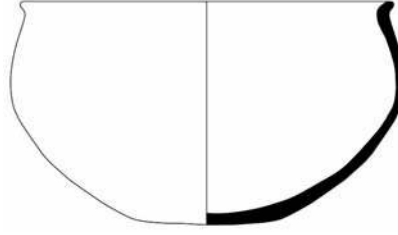
II.1.2.1.2.1. Form 1b1. Sığ “S” Profilli Kaseler

Şekil 11: Form 1b1

Profilleri muntazam bir “S” kıvrım oluşturan Sığ “S” Profilli Kaseler, tüm kase grupları içerisinde %3'lük bir oranla temsil edilmektedir (Şek. 11). Bunların ağız çapları 9-18 cm arasında değişmektedir. Bu formun bazı örneklerinde ilmik kulp görülmektedir (Lev. 3: 24-27, 23:e).

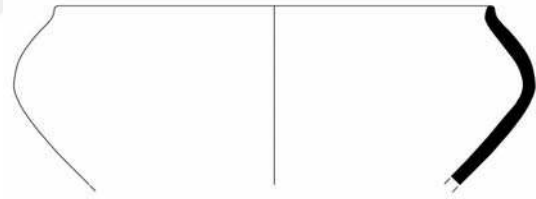
II.1.2.1.2.2. Form 1b2. Derin “S” Profilli Kaseler

Şekil 12: Form 1b2

Bir önceki Form 1b1’den esas itibariyle derin olmalarıyla ayrılan Derin “S” Profilli Kaseler (Form 1b2) tüm kase grupları içerisinde %22’lik bir oranla ikinci en büyük grubu oluşturmaktadır (Şek. 12). Bunların ağız çapları 8-32 cm arasında değişmektedir. Bu formun bazı örneklerinde ilmik kulp görülmektedir. Ayrıca, bir parça üzerinde hemen hemen tamamı korunmuş bir emzik yer almaktadır (Lev. 3: 28-32, 4: 33-36, 23:e).

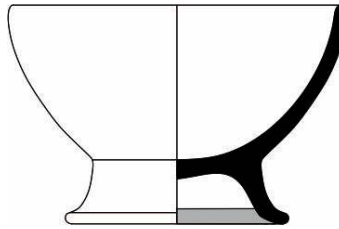
II.1.2.1.2.3. Form 1b3. Derin Keskin “S” Profilli Kaseler

Şekil 13: Form 1b3

Bir önceki Form 1b2’den, gövdesinde oldukça belirgin bir omurga içermesiyle ayrılan bu derin Keskin “S” Profilli Kaseler, tüm kase grupları içerisinde %5’lik bir oranla temsil edilmektedir (Şek. 13). Bunların ağız çapları 13-22 cm arasında değişmektedir. Bir örnek ilmik kulpludur (Lev. 4: 37-40).

II.1.2.1.3. Form 1c. Alçak Kaideler

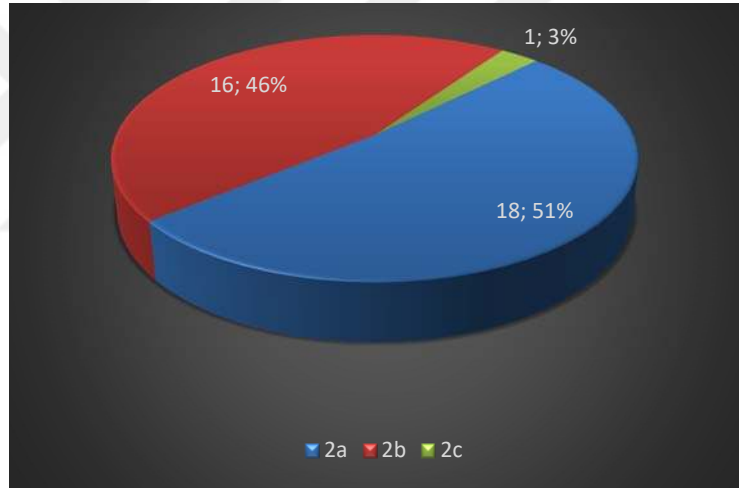

Şekil 14: Form 1c

Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleği içinde alçak kaideler (Form 1c) %3'lük bir oran ile temsil edilmektedir (Şek. 14). Bunların dudak çapları 8-14 cm arasında değişmektedir (Lev. 4: 41-42). Elimizdeki tüm profil veren tek bir örnek 1a1.3 kase tipine girmektedir (Lev.1: 10). Diğer kaidelerin hangi kase tiplerine ait oldukları bilinmediğinden, bu tür kaideli kaseler, kaselerin sonunda ayrı bir tip olarak değerlendirilmiştir.

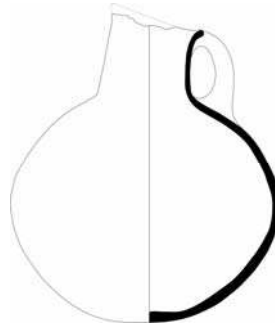
II. 1. 2. 2. Form 2. Gaga Ağızlı Testiler

Keçiçayırı İTÇ II Dönemi çanak çömleği içindeki oranı %9 olan gaga ağızlı testilerin tamamı Mal 1 ile temsil edilmektedir. Form özellikleri bakımından gaga ağızlı testiler 3 ana gruba ayrılmıştır (Lev. 5: 43-48, 6: 49-50, 7: 51-52, 8: 53-54, 9: 55, 10: 56-57, 24:a), (Graf. 3).

Grafik 3: Gaga Ağızlı Testilerin Dağılımı

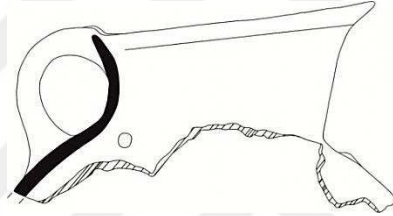
II. 1. 2. 2. 1. Form 2a. Silindirik Boyunlu Gaga Ağızlı Testiler

Şekil 15: Form 2a

Küresel gövdeli ve silindirik boyunlu bu formun ağız kenarı muntazam bir şekilde öne doğru yükselerek ve dışa doğru açılarak önde akıtacak kısmını oluşturur (Şek. 15). Ağız kenarından başlayan dikey kulp omuza birleştirilmiştir. Batı Anadolu’da İTÇ’nin erken dönemlerinde görülen klasik gaga ağızlı testi formunun özelliklerini yansıtan bu tip, tüm gaga ağızlı testi grupları içerisinde %51’lik bir oranla en büyük gaga ağızlı testi grubunu oluşturmaktadır. Kulplar dikey oluklu veya yalancı burma kulp şeklinde olabilmektedir (Lev. 5: 45, 47). Bazı örneklerde omuz üzerinde memecik veya yiv bezeme vardır (Lev. 5: 43-48, 6: 49-50, 7: 51-52, 8: 53-54).

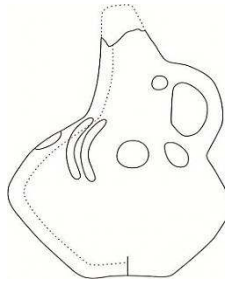
II. 1. 2. 2. 2. Form 2b. Dudağı Keskin Bir Şekilde Dışa Dönen Gaga Ağızlı Testiler

Şekil 16: Form 2b

Bu formu bir önceki Form 2a’dan ayıran en önemli özellik dudak kısmının keskin bir şekilde dışa doğru açılmasıdır (Şek. 16). Ayrıca bu forma giren gaga ağızlı testiler geniş boyunludur. Tüm gaga ağızlı testi grupları içerisinde %46’lık bir oranla en büyük ikinci gaga ağızlı testi grubunu oluşturan bu formun da kulpları dikey oluklu ve yalancı burma kulp şeklinde olabilmektedir (Lev. 9: 55). Bazen omuz üzerinde memecik yer almaktadır (Lev. 10: 56, 24:b).

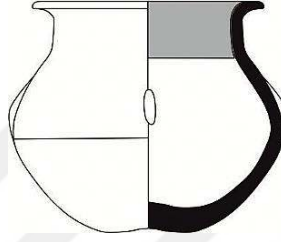
II. 1. 2. 2. 3. Form 2c. Sivri Uçlu veya Kesik Gaga Ağızlı Testi

Şekil 17: Form 2c

Önceki iki gruptan farklı olarak bir örneğin ağız kısmı oldukça dardır ve ağız kenarı oldukça dik bir şekilde yükselmektedir (Şek. 17). Uç kısmı kırık olduğu için, gaganın sivri bir ucla mı sonlandığı, yoksa burada kesik gaganın mı söz konusu olduğu bilinmemektedir. Bu sebeple bu testi ayrı bir alt grup altında değerlendirilmiştir. Gövde de diğerlerinden farklı olarak omurgalı veya çift koniktir. Omuz üzerine memecik, kurtçuk ve daire şeklinde kabartma bezeme uygulanmıştır (Lev. 10: 57, 24:a).

II. 1. 2. 3. Form 3. Boyunlu Çömlekçikler

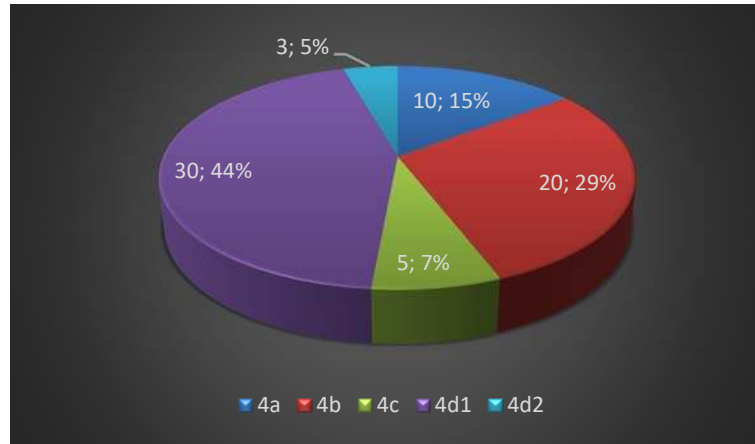

Şekil 18: Form 3

Basık geniş bir boyuna ve hafif omurgalı bir gövdeye sahip bu formun dudak kısmı keskin bir şekilde dışa dönüktür (Şekil 18). Bu kapların ağız çapları 6-13 cm arasında değişmektedir. Tüm çanak çömlek içindeki oranı %3 olan bu form, büyük oranda Mal 1 ile temsil edilmektedir; diğer mal gruplarından da (Mal 2 ve Mal 3) az da olsa örnekler bulunmaktadır. Bazı örnekler içte ağız kenarı altında bant-astarlıdır. Omuz üzerinde ip-delik tutamaklar da bulunabilmektedir (Lev. 11: 62, 64). Bazen boynun dip kısmında çentik veya kabartma bant ve gövde üzerinde de dikey kurtçuk bezeme yer almaktadır (Lev. 11: 58-64, 24:a).

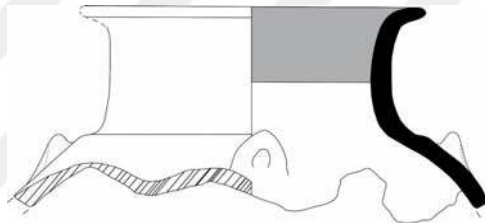
II. 1. 2. 4. Form 4. Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küpler

Değişik şekillerde boyunlu, küresel veya oval gövdeli büyük çömlekleri ve küpleri içeren bu form grubu, tüm çanak çömlek içinde %17'lik bir oranla temsil edilmektedir. Büyüklük bakımından çömleklerle küpler arasında belirgin bir sınır bulunmaması sebebiyle, burada bu iki grup bir arada değerlendirilmiştir. Dipler yuvarlak veya düzdür. Bu grup esas itibarıyla Mal 4 ile temsil edilse de az da olsa diğer mal gruplarından da örnekler vardır. Boyunlu çömlekler ve küpler 5 ana grup altında değerlendirilmiştir (Lev. 12: 65-68, 13: 69-70, 14: 71-74), (Graf. 4).

Grafik 4: Boyunlu Büyük Çömlek ve Küp Tiplerinin Dağılımı

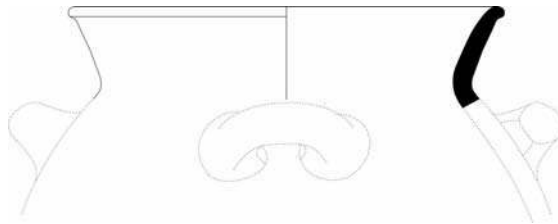
II. 1. 2. 4. 1. Form 4a. Silindirik Boyunlular

Şekil 19: Form 4a

Silindirik boyunlular, tüm boyunlu çömlekler ve küpler arasında %15’lik bir oranla temsil edilmektedir. Dışa dönük dudaklı bu formun bazı örneklerinde ağız kısmı içte bant-astarlıdır ve omuz üzerinde 4 adet üçgen tutamak yer almaktadır (Şek. 19, Lev. 12: 65, 24:c). Bu formun omuz üzerinde dikey kulp-tutamaklı veya yatay kulplu örneklerinin de temsil edilmesi büyük bir olasılıktır Bütün örnekler Mal 1 grubu ile temsil edilmektedir. Bunların ağız çapları 22-33 cm arasında değişmektedir (Şek. 19).

II. 1. 2. 4. 2. Form 4b. Dışa Doğru Açılan Geniş Boyunlu Küpler

Şekil 20: Form 4b

Bir önceki Form 4a'dan geniş ve dışa doğru açılan boyunla ayrılan bu form, boyunlu çömlekler ve küpler içinde %29'luk bir oranla temsil edilmektedir (Şek. 20). Bunların ağız çapları 24-40 cm arasında değişmektedir (Lev. 12: 66-68). Elimize geçen parçalardan bu formun omuzları üzerinde yatay kulplar içerdiğini söyleyebiliriz. Bu form için Mal Grubu 4 karakteristiktir; ancak belli oranda Mal 1 de temsil edilmektedir.

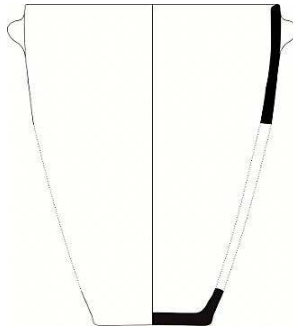
II. 1. 2. 4. 3. Form 4c. Basık Geniş Boyunlular

Şekil 21: Form 4c

Bu formda basık geniş boyun, omuz üzerinde oluşturulmuş bir kademe ile dışa dönük dudak arasında yer alan, adeta geniş bir oluk şeklindedir (Şek. 21). Omuz üzerinde karşılıklı 2 veya 4 adet yatay kulp karakteristiktir (Lev. 13: 69-70, 24:d). Bu form boyunlu çömlekler ve küpler arasında %7'lik bir oranla temsil edilmektedir. Bunların büyük bir kısmı Mal 1 grubu içerisinde yer alsa da Mal 4 ile temsil edilen örnekler de bulunmaktadır. Bunların ağız çapları 26-36 cm arasında değişmektedir.

II. 1. 2. 4. 4. Form 4d1. Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küpler (Flower Pot)

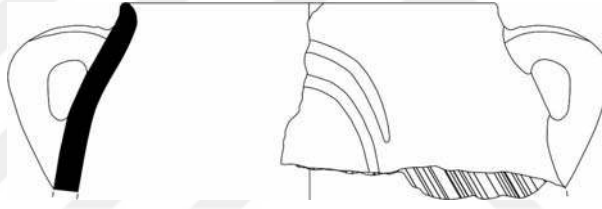
Şekil 22: Form 4d1

Bu forma giren küpler geniş ağızlı ve düz diplidir (Şek. 22). Bazı örnekler dikey bir profile sahipken (Lev. 14: 71) diğer bazılarında dudak hafifçe içe doğru kıvrılmaktadır (Lev. 14: 72-73, 25:a). Geniş ağızlı benzeri küpler J. Mellaart tarafından

Beycesultan raporunda “Flower Pot” olarak adlandırılmıştır ve bunlar “*Shape 17*” ve “*Shape 17a*” olarak iki alt grup altında incelenmiştir. Mellaart’ın “*Shape 17*” olarak tanımladığı geniş ağızlı küpler, üstü düzleştirilmiş kalın dudaklıdır. Düzleştirilmiş yüzeyde yiv veya oluk bezeme karakteristiktir (Lloyd-Mellaart, 1962: 149-159, Fig. P.26: 11-15, P.35: 6). Keçiçayırı örnekleri ile tamamen benzeşen grup 17a formudur.

Ağız kenarı altında karşılıklı iki at nalı tutamak veya yatay kulp içeren söz konusu form, boyunlu büyük çömlekler ve küpler arasında %44’lük bir oranla temsil edilmektedir. Bunların ağız çapları genel olarak 24-40 cm arasında değişmektedir. Mal 4 bu form için karakteristiktir; Mal 1 ise daha az temsil edilmektedir (Lev. 14: 71-73).

II. 1. 2. 4. 5. Form 4d2. Ağız Kenarları İçe Doğru Daralan Geniş Ağızlı Küpler

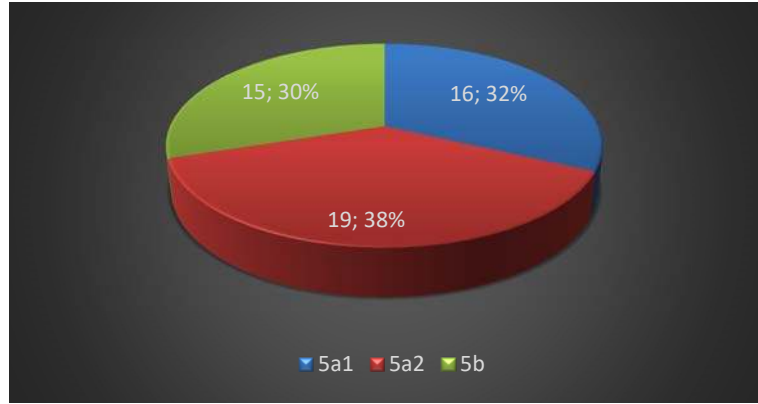
Şekil 23: Form 4d2

Geniş ağızlı ve ağızın az aşağısından başlayan dikey kulba sahip bu formun tüm veya tüme yakın örnekleri elimize geçmediği için dip kısmı hakkında kesin bir bilgimiz yoktur (Şekil 23). Ancak diğer küpler baz alınırsa bu form muhtemelen düz diplidir. Elimizde sadece üç örneği olan bu form %5’lik bir oran ile temsil edilmektedir (Lev. 14: 74).

II. 1. 2. 5. Form 5. Çömlekler

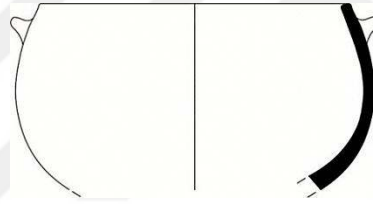
Küresel gövdeli olan bu kaplar (Lev. 15: 76-79), çoğunlukla ateşte kullanılmışlardır ve dolayısıyla yüzeyleri ikincil yanmadan dolayı sık sık alacalı ve ıslıdır. Çömlekler; küresel gövdeliler, Dışa dönük dudaklı küresel gövdeliler ve üçayaklılar olmak üzere 3 ana grup altında incelenmiştir, (Graf. 5). İlk iki formda ağız kenarı altında karşılıklı iki tutamak veya atnalı tutamak vardır. Elimizde tek bir gövde parçası ve üçayak kırıkları ile temsil edilen ve literatürde “Üç Ayaklı Mutfak Kabı” olarak bilinen üç Ayaklılar dikey bir kulp içerir. Çömlek formu Keçiçayırı İTÇ II

Dönemi çanak çömleği içinde %12'lik bir paya sahiptir. Form esas itibariyle Mal 5 ile temsil edilir; az da olsa diğer mal gruplarından örnekler de vardır.

Grafik 5: Çömleklerin Dağılımı

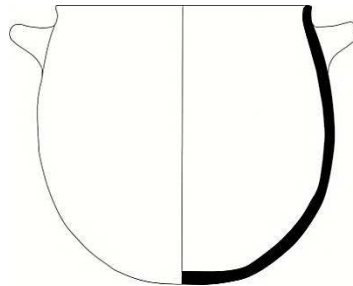
II. 1. 2. 5. 1. Form 5a1. Küresel Gövdeli Çömlekler

Şekil 24: Form 5a1

Küresel gövdeli çömlekler (Şek. 24), tüm çömlekler içinde %32'lik bir orana sahiptir (Lev. 15: 75-76). Bunların ağız çapları 12-34 cm arasında değişmektedir. Form esas itibariyle Mal 5 ile temsil edilir; diğer mal grubunu Mal 1 oluşturur. Birçok örnekte ağız kenarı altında kabaca üçgen şeklinde tutamak yer almaktadır

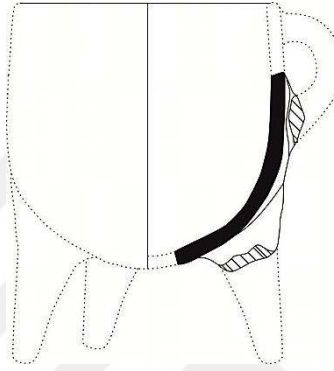
II. 1. 2. 5. 2. Form 5a2. Dudağı Dışa Dönük Küresel Gövdeli Çömlekler

Şekil 25: Form 5a2

Tüm çömlekler arasında %38'lik bir oranla en büyük grubu oluşturan bu formun bir öncekinden (Form 5a1) tek farkı, dudağının dışa çekik olmasıdır (Şek. 25). Ağız çapları 12-38 cm arasında değişmektedir. Birçok örnekte ağız kısmı altında kabaca üçgen şeklinde tutamak yer almaktadır. Ayrıca, at nalı şeklinde tutamaklı örnekler de bulunmaktadır (Lev. 15: 77-78, 25:b). Bunlar önemli oranda Mal 4 ile temsil edilmekle birlikte, diğer mal gruplarından da örnekler bulunmaktadır.

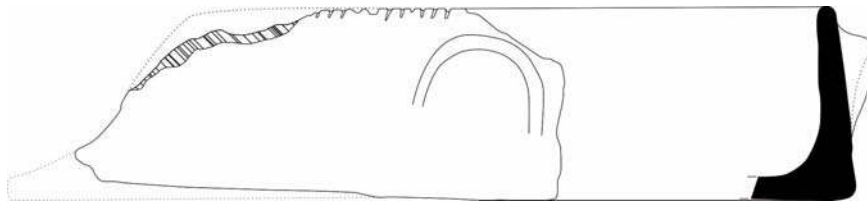
II. 1. 2. 5. 3. Form 5b. Üç Ayaklı Mutfak Kapları

Şekil 26: Form 5b

Diğer çömlek formları gibi küresel gövdeli olan bu form, farklı olarak üç ayak ve dikey bir kulp içerir (Lev. 15: 79), (Şek. 26). Tüm çömlekler içinde %30'luk bir orana sahip olan üçayaklı mutfak kapları, Mal 1 ve Mal 5 ile temsil edilmektedir.

II. 1. 2. 6. Form 6. Tavalar

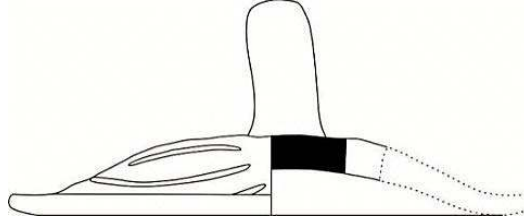

Şekil 27: Form 6

İlk Tunç Çağı'nda tüm Batı Anadolu genelinde görülen bu tavalalar (Şek. 27), yuvarlaktır ve ön kısımlarında bir ağız bulunmaktadır. Kenar yüksekliği değişmektedir. İki yanda karşılıklı at nalı tutamaklar yer alır (Lev. 16: 80, 25:c). Çömleklerde olduğu gibi, özellikle dış yüzey ateşte kullanımdan dolayı islidir. Keçiçayırı İTÇ II Dönemi çanak çömleği içinde tavalalar %1'lik bir orana sahiptir. Mal 4 bu formun temsil edildiği

tek mal grubudur. Ancak, Mal 1 özellikleri içeren bir örnek, form olarak farklılıklar göstermesine ve dört ayaklı olmasına rağmen bu grup altında incelenmiştir (Lev. 16: 81, 25:d).

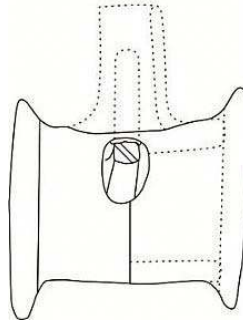
II. 1. 2. 7. Form 7. Kubbeli Kapaklar

Şekil 28: Form 7

Dudak kısımları dışa veya yukarıya doğru çekilmiş olan bu dışbükey kapaklar, bir kulp-tutamak içerirler (Şek. 28). Kulbun iki tarafında birer buhar deliği yer alır. Bunların çapları 14-24 cm arasında değişmektedir. Tüm örneklerin dış yüzeyi oluk bezemelidir (Lev. 17: 82-84, 25:e-f). Keçiçayırı İTÇ II Dönemi çanak çömleği içinde %3'lük bir paya sahip olan kapaklar Mal 1 ve Mal 5 ile temsil edilir.

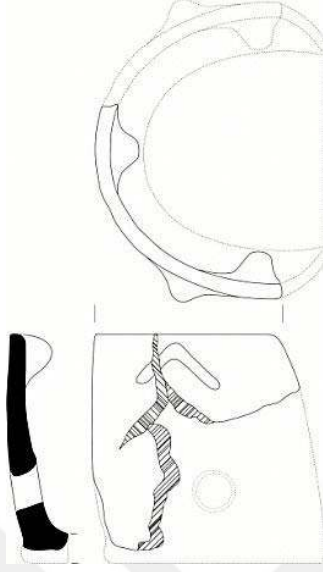
II. 1. 2. 8. Form 8. Fıçı Şeklindeki Kap

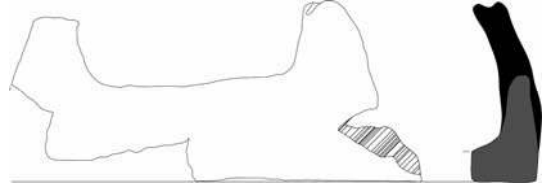
Şekil 29: Form 8

Elimizdeki tek örnek olan ve Mal 1 ile temsil edilen bu fıçı şeklindeki kabın ağız ve kulp kısmı kırıktır (Şek. 29, Lev. 17: 85, 26:a). Bu kap ya gaga ağızlıdır, ya da boyun kısmı yatay kesilmiştir.

II. 1. 2. 9. Form 9. Seyyar Ocak

Şekil 30: Form 9a

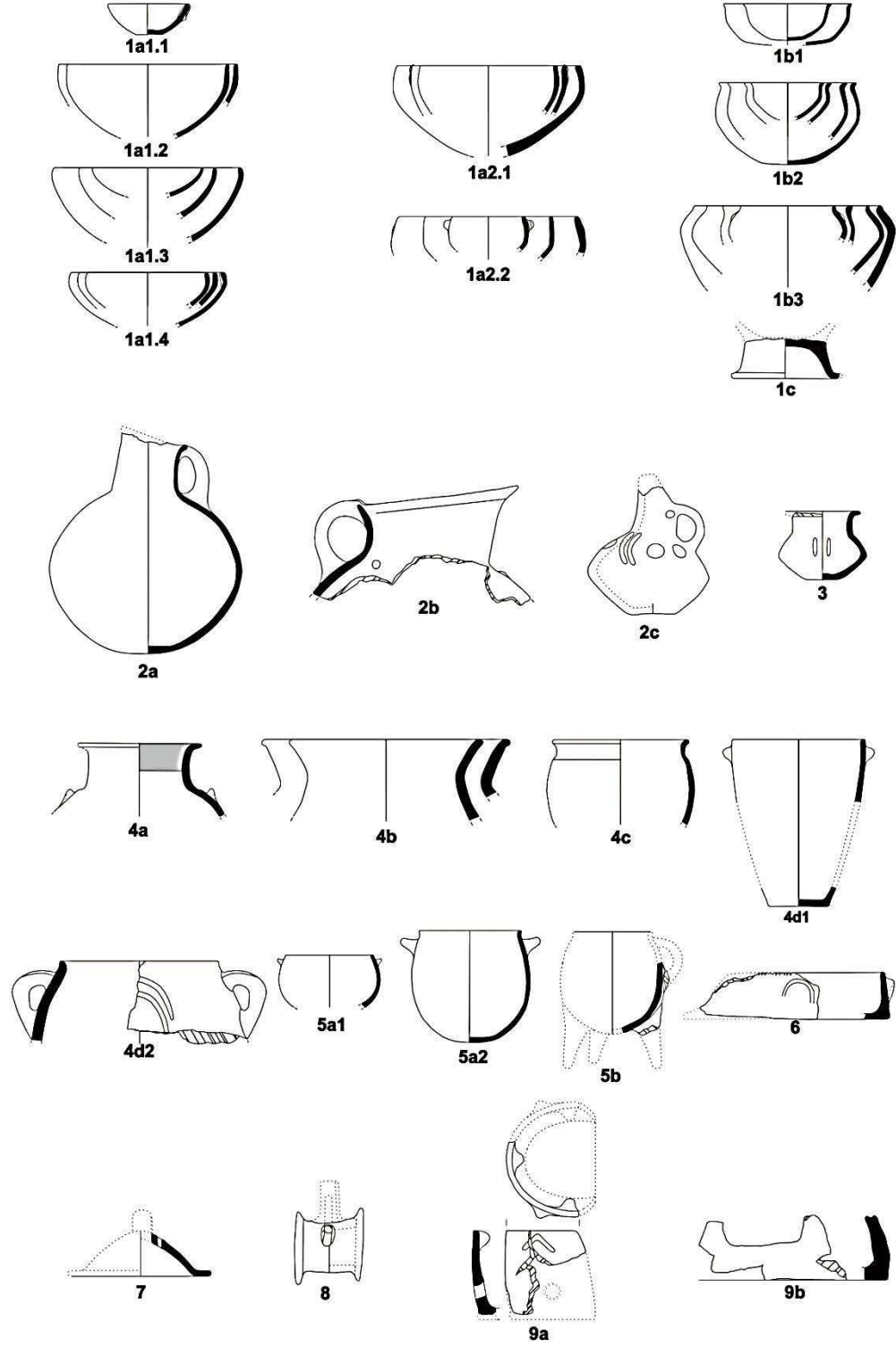
Form 9b

Seyyar ocaklar birbirinden oldukça farklı iki ayrı form içerir (Form 9a ve Form 9b). Bunlar mal 5 ile temsil edilir ve tüm çanak çömlek içinde %4 bir paya sahiptir.

Form 9a: Tüm profil veren bir örneğe göre tümlenebilen bu ocak altlığının düz dipli ve yarım daire şeklinde olduğu anlaşılmaktadır (Lev. 18: 86, 26: b, Şekil 30: Form 9a). Ön kısım boydan boya açıktır. İç kısımda dudağın hemen altında, biri ağzın tam karşısına ve diğer ikisi de karşılıklı yanlara yerleştirilmiş, kabın üzerlerine oturduğu üç çıkıntı yer alır. Dip kısma yakın yerde ise yan kenarlar üzerine açılmış olan, yine biri ağzın tam karşısında ve diğer ikisi de karşılıklı yanlarda olmak üzere, üç delik açılmıştır. Dışta, ağız kenarı altında, karşılıklı olarak iki tutamak yer alır. Bu grup ocak altlıkları ikincil yanmıştır ve yüzeyler yer yer alacalı ve islidir.

Form 9b: Tava formuna benzeyen bu ocak altlığı, olasılıkla oval bir şekle sahiptir. Burada tek fark, ağız kenarı üzerine yerleştirilmiş, kabın üzerlerine oturtulduğu uzun çıkıntılar yer alır. Uçları oluklu olan bu çıkıntılar, altlığın iç kısmında nispeten birbirlerine doğru yaklaştırılmıştır (Lev. 19: 87, 26: c, Şekil 30: Form 9b). Altlığın bir önceki örnekte olduğu gibi, ağız kısmının bulunup bulunmadığı bilinmemektedir.

Yukarıda tanıtılan ana formlar ve varyasyonları (tip) Şekil 31’de cetvel halinde bir arada verilmiştir.

Şekil 31:Form Cetveli

II. 1. 2. 10. Dipler

Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleğinde fazla bir çeşitlilik göstermeyen dipler; yuvarlak dipler, düz dipler, omfaloslu dipler ve alçak kaideler olmak üzere 4 alt grup altında toplanmıştır. Bunlardan alçak kaideler kase formları altında yukarıda ele alınmıştır. Yuvarlak diplerin çoğu zaman malzeme içinde saptanamaması ve bunların çok parçalara ayrılmaları sebebiyle, dip tipleri ile ilgili yapılacak bir istatistiki değerlendirme güvenilir olmayacaktır. Ancak kapların büyük çoğunluğunun yuvarlak dipli olduğunu ve bunu düz diplerin takip ettiğini; omfaloslu diplerin ve alçak kaidelerin çok az temsil edildiğini söyleyebiliriz

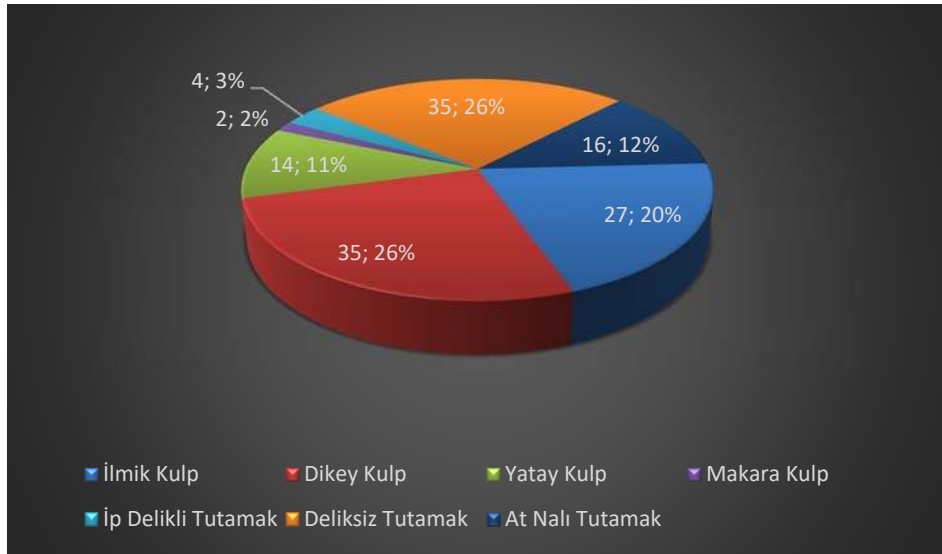
Yuvarlak Dipler: Bu dip türü en çok kaselerde (Lev. 1: 7-9), gaga ağızlı testilerde (Lev. 5: 47) ve küresel gövdeli çömleklerde (Lev. 15: 77-79) görülür.

Düz Dipler: Bu dip türünün büyük oranda küplere özgü olduğunu söyleyebiliriz (Lev. 13: 70, 14: 71). Düz diplerin nadiren görüldüğü kap formları arasında kaseler (Lev. 2: 14, 3: 25-26, 4: 35), gaga ağızlı testiler (Lev. 5: 43-45) ve boyunlu çömlekler (Lev. 11: 59, 60, 62, 64,) sayılabilir. Şüphesiz tavalara da düz dipli olduğunu unutmamamız gerekir (Lev. 16: 80).

Omfaloslu Dipler: Kil henüz nemliyken kabın dip kısmını içeri doğru parmak veya herhangi bir cisim ile bastırmak suretiyle oluşturulmuş çukur (içbükey) dipler bu grup altında toplanmıştır. Bu dip türü kaselerde ve boyunlu küçük çömleklerde saptanmıştır (Lev. 1: 2, 11: 59).

II. 1. 2. 11. Kulplar ve Tutamaklar

Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleğindesöz konusu olan kulp ve tutamak türleri şunlardır: ilmi kulp, dikey kulp, yatay kulp, makara kulp, ip delikli tutamak, deliksiz tutamak ve at nalı tutamak. Bunlar aşağıda sırasıyla ayrı ayrı ele alınmıştır (Graf. 6).

Grafik 6: Kulplar ve Tutamakların Genel Dağılımı

İlmik Kulp: Kaselere özgü olan ve dudak üzerine oturtulan ilmik kulplar oval şekillidir ve önemli oranda dörtgen kesitlidirler (Lev. 2: 11). Ancak, oval kesite sahip örnekler de bulunmaktadır. Bu kulpların önemli bir kısmı dikey olukludur (Lev. 1: 8, 2: 8, 3: 26,30, 4: 37). İlmik kulplar tüm kulp türleri içinde %20'lik bir oranla temsil edilmektedir (Graf. 6). Ayrıca kubbeli kapaklarda kulp-tutamak içerir (Lev. 17: 82-84).

Dikey Kulp: Gaga ağızlı testilerde, çömleklerde ve küplerde, ağız kenarından veya hemen altından başlayıp omuza birleşen bu kulplar yuvarlak, oval veya dörtgen bir kesite sahiptir. Bunlar sık sık dikey olukludur veya bazıları yalancı burma kulp şeklindedir (Lev. 5: 43-48, 6: 49-50, 7: 51, 52, 8: 53-54, 9: 55, 10: 56-57, 14: 74). Dikey kulpların toplam kulplar içindeki oranı %26'dır (Graf. 6).

Yatay Kulp: Genellikle büyük çömlekler ve küplerin omuzları üzerinde yer alan bu kulplar (Graf. 6), çoğunlukla oval bir kesite sahiptirler ve toplam kulplar ve tutamaklar içinde %11'lik bir oranla temsil edilirler (Lev. 13: 69, 14: 73). Ancak, büyük olasılıkla kase formuna ait bir yatay kulp parçası, bazı kaselerin yatay kulplu olduğunu göstermektedir (Kat. No: 88, Lev. 19: 88).

Makara Kulp: Batı Anadolu'nun makara kulp örnekleri ile benzerlik gösteren bu kulp grubu (Graf. 6) yalnızca iki örnek ile temsil edilmektedir (Lev. 1: 1, 3: 20). Kase formları içerisinde yer alan bu örneklerden birincisi süzgeç olarak kullanılan kase formunun ağız kısmının hemen altında yer almaktadır. Üzeri dikey oluklu bu örneğin alt

köşelerinde birer ip deliği bulunmaktadır (Lev. 1: 1). İkinci örnek de diğerigibi kasenin ağız kısmının hemen altında yer almaktadır ve orta kısmında dikey ip deliği bulunmaktadır (Lev. 3: 20).

İp-Delikli Tutamak: Boyunlu ve küresel gövdeli çömlekler üzerinde görülen ip-delikli tutamakların tüm kulplar ve tutamaklar içindeki oranı %4'tür (Graf. 6). Kapların omuz kısmında yer alan bu tutamaklar üzerinde dikey olarak açılmış, bazen tek bazen de çift ip deliği yer almaktadır. Birkaç örnekte ise tutamak üzerindeki ip deliği ile aynı hizada dudak üstünde de ip deliği bulunmaktadır (Lev. 11: 62, 64).

Deliksiz Tutamak: Yatay olarak kabın ağız kısmının altına veya omuzuna yerleştirilmiş olan bu tutamakların büyük bir kısmı kabaca üçgenimsi bir görünüme sahipken, yalancı yatay kulp görünümünde iki örnek de bulunmaktadır (Lev. 12: 65, 13: 70). Deliksiz tutamakların toplam kulplar ve tutamaklar içindeki oranı %26'dır (Graf. 6). Bu tür tutamaklar Keçiçayırı'nda kaseler (Lev. 2: 16), küpler (Lev. 12: 65, 13: 70, 14: 71) ve küresel gövdeli çömlekler (Lev. 15: 75-77) üzerinde saptanmıştır.

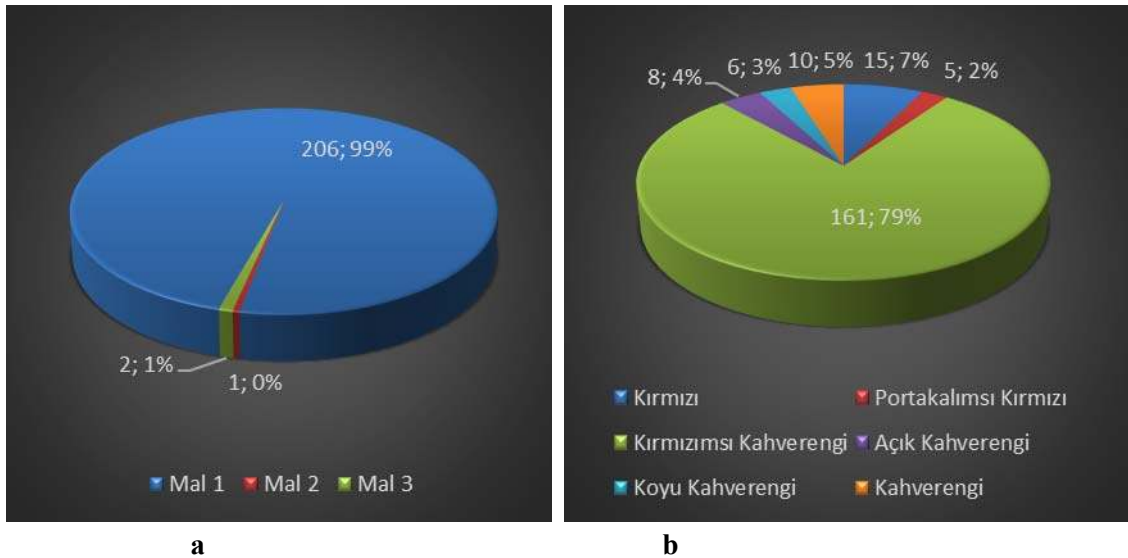
Atnalı tutamak: Toplam kulplar ve tutamaklar içinde %12'lik bir orana sahip olan bu tutamaklar, genelde küresel gövdeli çömlekler ve tavalar üzerinde görülmektedir (Lev. 15: 78, 16: 80), (Graf. 6). Ancak, bir kase (Lev. 1: 6) ve bir geniş ağızlı küp (Lev. 14: 72) üzerinde de bu tür tutamaklardan saptanmıştır.

II. 1. 3. Kap formlarının Mal Özelliklerine Göre İstatistiksel Değerlendirmesi

Söz konusu istatistiksel çalışma, tamamının 407 adet olduğu tüm veya tümlenebilir kaplar ile formları saptanabilen ağız parçalarına dayanmaktadır. Yukarıda “II. 1.2. Form” başlığı altında bu 407 parça tipolojik özelliklerine göre form gruplarına ayrılmıştır. Aşağıda ise oluşturulan bu ana form gruplarının tanıtıldıkları sıraya göre-mal grupları ile olan ilişkisi istatistiksel olarak ele alınmıştır.

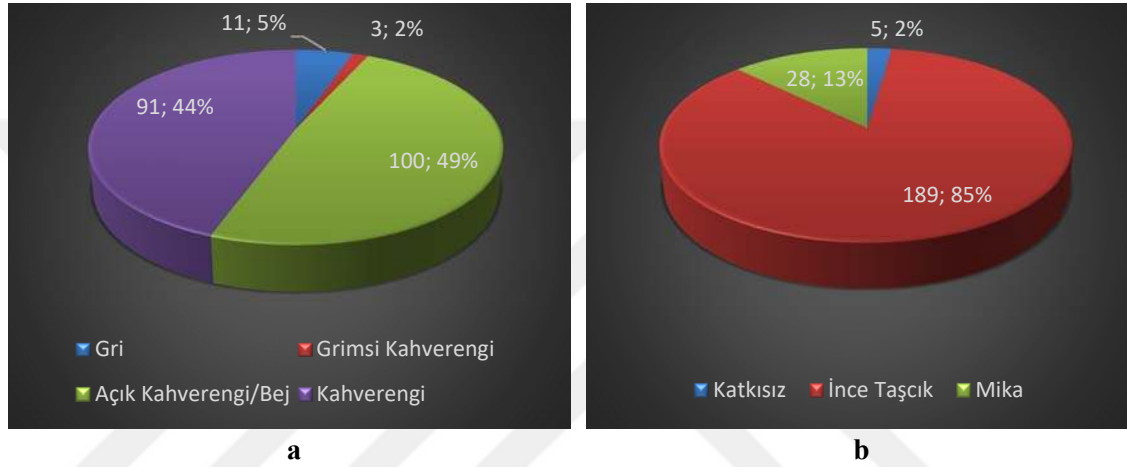
II. 1. 3. 1. Kaseler

Formu saptanabilen kase sayısı 209’dur; bu da toplam çanak çömlek içinde %51’lik bir orana denk gelmektedir. Bunların temsil edildikleri mal gruplarının sayısal değerleri ve oranları Grafik 7’de gösterildiği gibi aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır: Mal 1: 206 (%99), Mal 2: 1 (%0) ve Mal 3: 2 (%1). Bu da bize kaselerin hemen hemen tamamının Mal 1 ile temsil edildiğini göstermektedir (Graf. 7: a). Bu mal grubuna ait astar renklerinin temsil edildiği oranlar şu şekildedir: Kırmızı %7, Portakalımsı Kırmızı %2, Kırmızımsı Kahverengi %79, Açık Kahverengi %4, Koyu Kahverengi %3 ve Kahverengi %5. Buna göre Keçiçayırı İTÇ II kaselerinin yüzey renklerine kırmızımsı kahverengi hakimdir. Geri kalanını az oranlarda kırmızı, kahverengi ve tonları oluşturmaktadır (Graf.7: b).

Grafik 7: a; Kase Formunda Mal Gruplarının Dağılımı, b; Mal 1 ile Temsil Edilen Kaselerde Yüzey Renklerinin Dağılımı

Mal 1 ile temsil edilen kaselerin hamur özelliklerine gelince; hamur renkleri içerisinde gri %5, grimsi kahverengi %2, açık kahverengi/bej %49 ve kahverengi %44 oranlarında temsil edilmektedir (Graf. 8: a). Dolayısıyla bej ve kahverengi renkleri hakim hamur renkleridir. Tüm kase hamurlarının %13'ü gri ve tonlarında özlüdür. Tamamının ince hamurlu olduğu kaselerin içerisinde katkısız hamurluların oranı %2, ince taşcık katkıların %85 ve Mika katkıların %13'tür (Graf. 8: b). Bazı hamurlarda yer yer seyrek taş katkı da görülebilmektedir. Mikanın çok ince oluşu ve yoğun olarak bulunmayışı, bunun kil içinde doğal olarak bulunduğu izlenimi vermektedir.

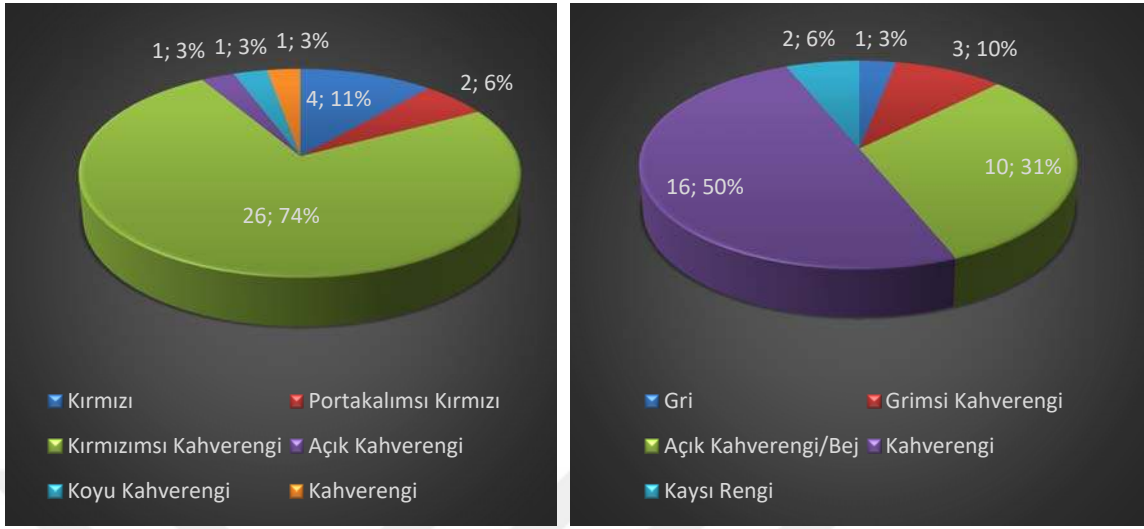
Grafik 8: a; Kaselerde Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı, b; Kaselerde Mal 1 Katkı Oranlarının Dağılımı

II. 1. 3. 2. Gaga Ağızlı Testiler

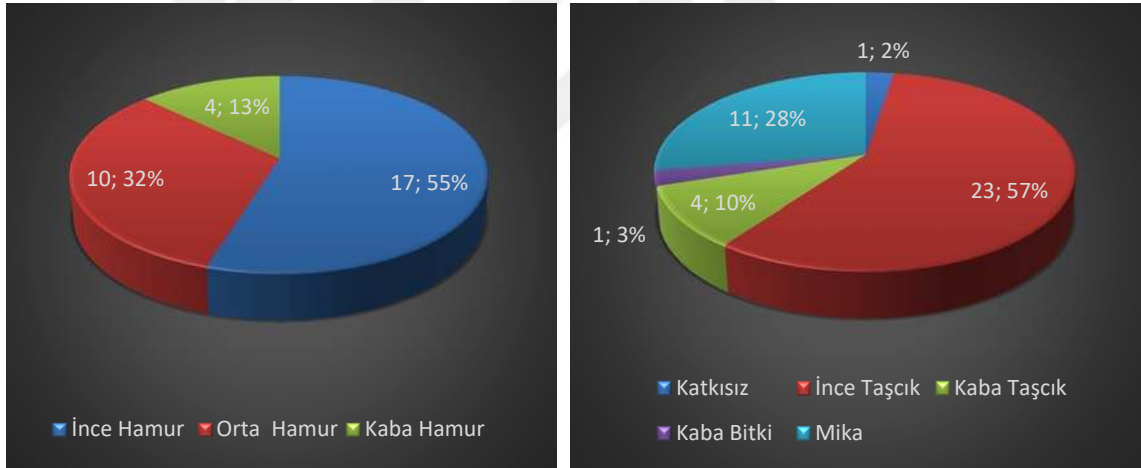
Bu form grubu 35 örnekle, formları bilinen toplam çanak çömlek içerisinde %9'luk bir orana sahiptir. Bunların tamamı Mal 1 grubu ile temsil edilmektedir. Bu grupta astar renklerinin temsil edildiği oranlar şu şekildedir: kırmızı %11, portakalımsı kırmızı %6, kırmızımsı kahverengi %74, açık kahverengi %3, koyu kahverengi %3 ve kahverengi %3. Buna göre, kaselerde söz konusu olduğu gibi gaga ağızlı testilerde de hakim renk kırmızımsı kahverengidir (Graf.9: a).

Gaga ağızlı testilerde hamur renklerinin oranları da şu şekildedir: Gri %3, grimsi kahverengi %10, açık kahverengi/bej %31, kahverengi %50 ve kayısı rengi %6 (Graf. 9: b). Dolayısıyla bej ve kahverengi renkleri hakim hamur renkleridir. Bunların %10 kadarı gri ve tonlarında özlüdür. Hamurlardan %55'i ince , %32'u orta ve %13'u kabadır (Graf. 10: a). Katkısız hamurlular %2, ince taşcık katkıları %57, kaba taşcık katkıları

%10 ve mika katkıları %28 oranlarında temsil edilir. Ayrıca nadiren de olsa kaba bitki katkı da (%3) görülür (Graf. 10: b). Taş katkının bir kısmını kireç taşı oluşturur.

Grafik 9: a; Gaga Ağızlı Testlerde Mal 1’de Görülen Astar Renklerinin Dağılımı, **b;** Gaga Ağızlı Testlerde Mal 1 Hamur Renklerinin Oransal Dağılımı

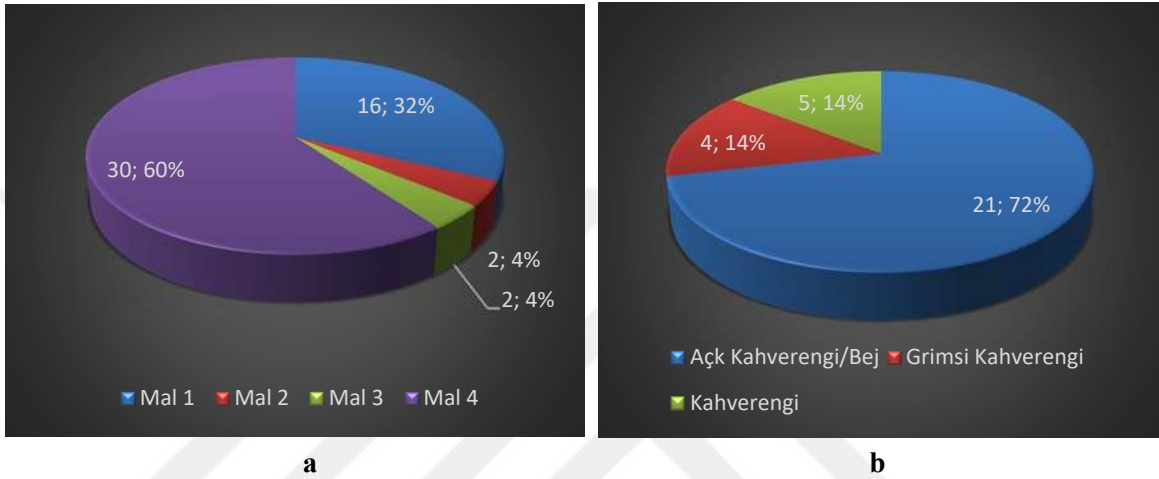

Grafik 10: a; Gaga Ağızlı Testlerde Mal 1’de Hamur Dağılımı, **b;** Gaga Ağızlı Testlerde Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı

II. 1. 3. 3. Çömllekler

Keçiçayırı İTÇ II dönemi form veren 407 parça arasında çömllekler 50 örnek ile temsil edilmektedir. %12’lik bir orana denk gelen bu grubun temsil edildikleri mal gruplarının sayısal değerleri ve oranları Grafik 11’de gösterildiği gibi aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır: Mal 1: 16 (%32), Mal 2: 2 (%4), Mal 3:2 (%4) ve Mal 4: 30(%60), (Graf. 11: a). Bu da gösteriyor ki en büyük grubu Mal 4 oluşturmaktadır ve bunu Mal 1 takip etmektedir. Mal 1’e ait astar renklerinin ise %85’i açık kahverengi ve geriye

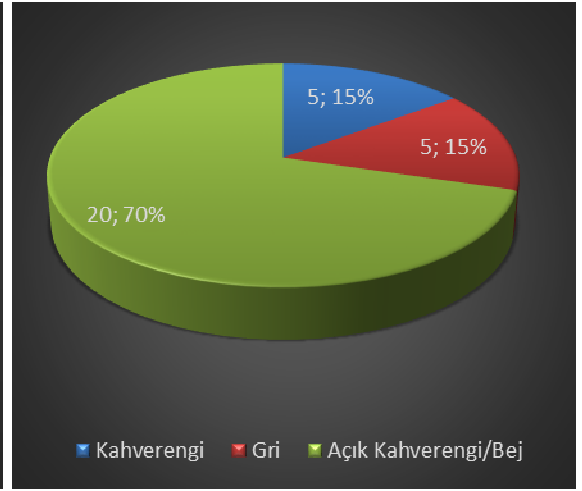
kalan %15'i de kahverengi ve tonları şeklindedir. Mal 2 ve Mal 3 grupları çok az örnekle temsil edildikleri için, yüzey renkleri bağlamında istatistiki değerlendirmeye alınmamışlardır. En büyük mal grubu olan Mal 4'dün yüzey renklerinin ise %72'sini açık kahverengi/bej, %14'ünü grimsi kahverengi ve %14'ünü de kahverengi oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu form grubu için hakim yüzey renginin açık kahverengi/bej olduğu anlaşılmaktadır (Graf.11: b).

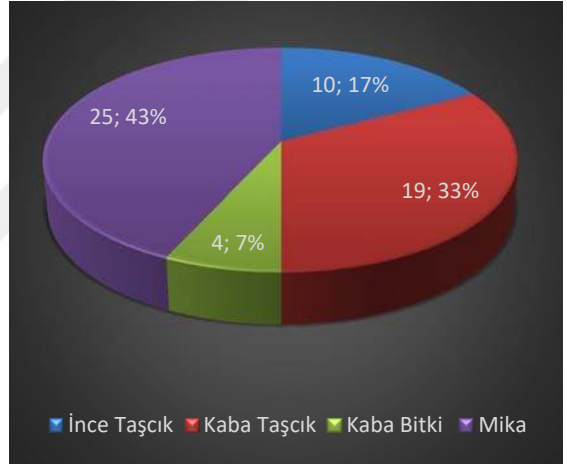
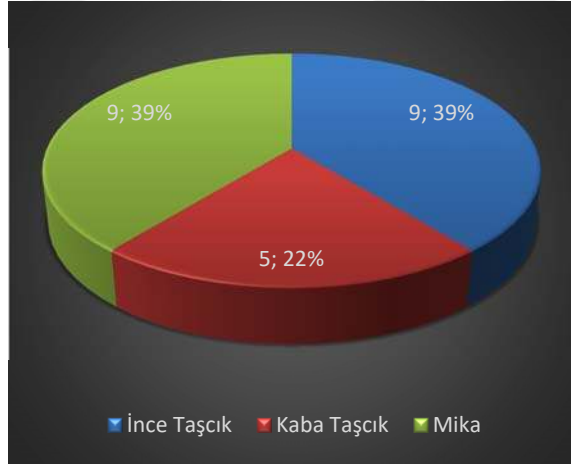
Grafik 11: a; Çömleklerin Mal Gruplarına Göre Dağılımı, b; Çömleklerin Mal 4 Yüzey Rengi Dağılımı

Çömleklerin hamur renklerine gelince; Mal 1'e ait hamurların %40'ı kahverengi, %15'i gri ve %45'i açık kahverengi/bejdir. Bu da Mal 1'ait hamurlarda ana renk grubunun açık kahverengi/bej olduğunu göstermektedir (Graf.12: a). Mal 4 hamurlarının ise %15'i kahverengi, %15'i gri ve %70'i açık kahverengi/bejdir. Mal 1'de olduğu gibi Mal 4'te de hamurun ana renk grubunu açık kahverengi/bej oluşturmaktadır (Graf.12: b). Ancak unutulmamalıdır ki Mal 4 ile temsil edilen çömleklerin önemli bir kısmı pişirme kabı olarak kullanılmıştır ve dolayısıyla bunlar ikincil yanmıştır.

Mal 1'e giren örneklerin % 39,i ince taşcık, %22'si kaba taşcık ve %39'u mika katkılıdır (Graf.13: a). Mal 4'te ise ince taşcık katkılılar % 17, kaba taşcıklılar %33, kaba bitki katkılılar%7 ve mika katkılılar da %43'luk bir oranla temsil edilmektedir (Graf.13: b).

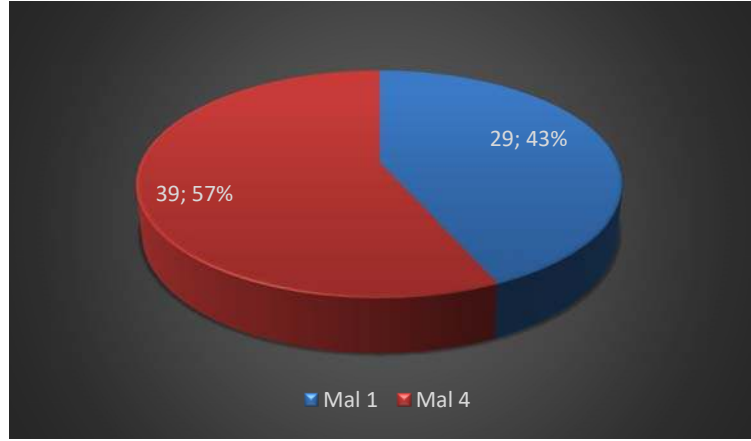
Grafik 12: a; Çömleklerin Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı, b; Çömleklerin Mal 4 Hamur Renklerinin Dağılımı

Grafik 13: a; Çömleklerin Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı, b; Çömleklerin Mal 4 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı

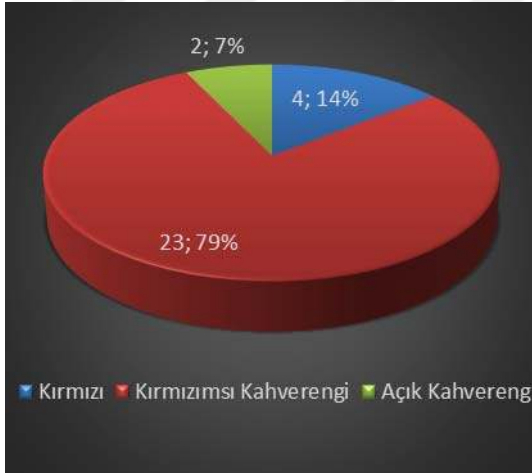
II. 1. 3. 4. Boyunlu Çömlekler ve Küpler

Toplam 407 parça içerisinde 68 örnekle temsil edilen boyunlu büyük çömlekler ve küpler, bu şekilde %17'lik bir orana sahiptir. Grafik 14'de görüldüğü gibi bunun %43'ü Mal 1 ve %57'si Mal 4'ten oluşur.

Grafik 14: Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal Gruplarına Göre Dağılımı

Mal 1'e giren örneklerin tümü değişik derecelerde açıktır. Astar renklerinden kırmızı %14, kırmızımsı kahverengi %79 ve açık kahverengi %7 oranlarında temsil edilir. Dolayısıyla hakim yüzey rengi kırmızımsı kahverengidir (Graf.15: a). Mal 4'e ait yüzey renkleri ve oranları şu şekildedir: açık kahverengi/Bej %72, kahverengi ve tonları %13, gri ve tonları %15. Mal 4'de hakim yüzey rengi açık kahverengi/bejdir (Graf.15: b).

a

b

Grafik 15: a; Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Yüzey Renklerinin Dağılımı, **b;** Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Yüzey Renklerinin Dağılımı

Bu form grubuna ait Mal 1 hamur renkleri ve oranlarına baktığımızda; bunların %45'i açık kahverengi/bej, %38'i kahverengi ve %17'si gridir. Bu şekilde, Mal 1 için ana renk grubunu açık kahverengi/bej oluşturmaktadır (Graf. 16: a). Mal 4 hamur renklerin ise %59'u açık kahverengi/bej, %22'si kahverengi ve %19'u gridir.

Dolayısıyla, bu malda ana hamur rengini açık kahverengi/bej oluşturmaktadır (Graf. 16: b).

Grafik 16: a; Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Hamur Renklerinin Dağılımı, b; Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Hamur Renklerinin Dağılımı

Mal 1'e ait örneklerin %23'ü ince taşcık, %43'ü kaba taşcık katkıdır ve Mikalılar %34 oranında temsil edilmektedir (Graf.17: a). Mal 4 hamurlarının ise %12'si ince taşcık, %40'ı kaba taşcık, %10'u Kaba Bitki katkı içerir; bunların %38'i de mikalıdır (Graf. 17: b). Her iki mal grubunun bazı örneklerinde az da olsa seyrek taş ve kireç taşı katkı da söz konusudur.

Grafik 17: a; Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 1 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı, b; Boyunlu Büyük Çömlekler ve Küplerin Mal 4 Hamur Katkı Oranlarının Dağılımı

II. 1. 3. 5. Tavalar

Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleği içinde tavalar toplam dört örnek ile %1 oranında temsil edilmektedir (Lev. 16: 80-81). Elimizde çok az örnek bulunması

sebebiyle, bu formun mal özellikleri hakkında istatistiki bir değerlendirme yapılamamıştır. Bu dört örnekten üçü, pişirmede kullanılan klasik tava formunun özelliklerini yansıtır. Bunların hamurları kabadır; ikincil yandıklarından dolayı da yüzey ve hamur renkleri değişmiştir. Mal 1 ile temsil edilen tek bir örnek ise üslupsal özellikleri ve dört ayaklı oluşu ile diğerlerinden ayrılmaktadır (Lev. 16: 81).

II. 1. 3. 6. Kubbeli Kapaklar

Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleği içerisinde kubbeli kapakların oranı %3'tür. Grafik 18: a'da görüldüğü gibi bu kapakların kabaca yarısı Mal 1 %55 ve diğer yarısı da Mal 4 ile temsil edilir. Mal 1 örneklerinin tümü açıktır. Yüzey renklerine baktığımızda; bunların %17'si kırmızı, %33'ü kırmızımsı kahverengi, %33'ü açık kahverengi ve %17'si kahverengidir (Graf.18: b). Mal 4 grubuna ait yüzey renklerinin ise tümü kahverengi ve tonlarındadır.

Grafik 18: a; Kubbeli Kapaklar Mal Grupları Oranlarının Dağılımı, **b;** Kubbeli Kapaklar Mal 1 Yüzey Rengi Oranlarının Dağılımı

Her iki mal grubu da ortak hamur özellikleri göstermektedir. Hamur renkleri, %55 açık kahverengi/bej ve %45 kahverengidir (Graf. 19: a). Katkılarına baktığımızda ise bunların %38'i ince taşcık, %14'ü kaba taşcık katkıdır ve mikalı örnekler %48 oranında temsil edilmektedir (Graf.19: b)

Grafik 19: a; Kubbeli Kapaklar Hamur Renk Oranlarının Dağılımı, **b;** Kubbeli Kapaklar Katkı Oranlarının Dağılımı

II. 1. 3. 7. Seyyar Ocaklar

Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleği arasında seyyar ocakların oranı %4'tür. Bütün örnekler Mal 4 ile temsil edilmektedir. Ateşte kullanılmaları sebebiyle, bunların yüzey ve hamur renkleri istatistiki olarak değerlendirilmemiştir. Bunlar kaba taşcık, kaba bitki ve mika katkılıdır. Bazı örneklerde kireç taşı katkı da görülmektedir.

II. 1. 4. Bezemeler

Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleğinde bezeme karakteristik değildir. Toplam 407 çanak çömleğin sadece 41'de çeşitli şekillerde bezeme saptanmıştır. Bu da %9'luk bir orana tekabül etmektedir. Grafik 20'de görüldüğü gibi bu 41 örnekle temsil edilen bezemeler 4 ana grup altında incelenmiştir.

Grafik 20: Bezeme Gruplarının Dağılımı

Yiv Bezeme: İlk Tunç Çağı'nın özellikle ilk yarısında Batı Anadolu'da çok sık görülen bu bezeme türü, Keçiçayırı'nda kaselerin iç kısmında (Lev. 1: 2) veya dışta ağız kenarının altında şevron (Lev. 3: 20); gaga ağızlı testilerin ise omuzlarında ise yarım daire şeklinde görülür (Lev. 6: 49, Lev. 8: 53,). Her iki örnekte de yivler memeciklerle birlikte uygulanmıştır. Ayrıca tavaların ağız kenarları üzerine açılmış kertikler de yiv bezeme altında incelenebilir (Lev. 16: 80).

Oluk Bezeme: Yiv bezemeden daha geniş ve sığ olması ile ayrılan bu bezeme türü kapaklar için karakteristiktir. Kapakların kubbeli kısımlarına uygulanan bu bezemede en sık görülen motif, yay şeklinde iç içe geçmiş sığ oluklardır (Lev. 17: 82-84). Bazen de yarım daire şeklinde, iç içe geçmiş oluklar, yan yana dizilmiş olarak uygulanmıştır (Lev. 17: 83).

Kabartma Bezeme: Kabın yüzeyine kil ilavesi ile yapılan bu bezeme türü; memecik, düz veya yarım ay şeklinde kurtçuk/solucan ve yatay kabartma bant şeklinde olabilmektedir. Memecikler esas itibariyle gaga ağızlı testilerin omuzlarında tekli veya çiftli olarak görülmektedir (Lev. 5: 44, 10: 56). İki örnekte yukarıda değinildiği gibi bunlar yiv bezeme ile kombineli olarak uygulanmıştır (Lev. 6: 49, 8: 53). Bir gaga ağızlı testinin de, kulbun iki tarafında olmak üzere, ağız kenarı altında birer memecik vardır (Lev. 10: 57).

Yaygın olan kurtçuk bezeme, dikey olarak kaselerin ağız kenarları altına (Lev.2: 17-18, 3:21) ve boyunlu çömleklerin omuz kısmına (Lev.11:60) uygulanmıştır. Solucan bezeme bir örnekle temsil edilmektedir (Lev. 10: 57). Burada çiftli dikey kabartma solucanlar ve yine çiftli yuvarlak kabartmalar, dönüşümlü olarak kabın omuzuna yerleştirilmiştir. Ayrıca kaselerin ağız kenarları altına yarım ay veya üçgen şeklindeki tutamakların küçük taklitleri yerleştirilmiştir (Lev. 1:6, 2:16). Bunlar bezeme amaçlı yapılmış olmalıdır.

Bir küpün ağız kenarı altına ise iç içe geçmiş iki yarım ay kabartma bant yerleştirilmiştir (Lev. 14: 74). Boyunlu çömleklerin boyun kısmında veya boynun dip kısmında yatay kabartma bantlar yer alır (Lev.11: 61, 63). Bunlardan ikincisinin üzeri kertiklidir.

Kırmızı Boya Bezeme: Keçiçayırı İTÇ II dönemi çanak çömleği içinde boya bezeme tek bir örnekle temsil edilmektedir. Bu 1a1.2 formunda bir kase parçası olup dış yüzey kırmızı astarlıdır. İç yüzeye yalın zemin üzerine kırmızı boya bezeme uygulanmıştır (Lev. 1: 3). Kolları üzerinde karşılıklı çıkıntıların yer aldığı haç motifi ana motifi oluşturur. Aradaki boş alanlara da noktacıklar yerleştirilmiştir.

II. 2. İlk Tunç Çağı III Dönemi

Bu döneme ait çanak çömlek az sayıda ele geçtiği için, bu grup malzemenin tanıtımı ve karşılaştırılması “Karşılaştırma ve Tarihlendirme” bölümünün sonunda birlikte ele alınmıştır (bkz. sayfa: 76-78).

II. 3. Çanak Çömleğin Yapım Teknolojisi

Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleğinin tümü el yapımıdır. Bunların bir kısmı hamuru açma suretiyle şekillendirildiği gibi, özellikle basit profilli kaseler kalıpta yapılmış olabilir. Büyük kapların ise sucuk yöntemiyle şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

Açma Yöntemiyle Biçimlendirme: Hamurun avuç içine alınarak diğer elle çukurlaştırılarak biçimlendirilmesi yöntemidir. Bu yöntem daha çok küçük boyutlu ve ince cidarlı çanak çömleğin yapımında kullanılmıştır (Ökse, 2012: 30, Şekil 13).

Kalıp Yöntemiyle Biçimlendirme: Kilden ya da taştan yapılmış yarım küre şeklindeki kalıpların etrafını kille kaplamak suretiyle uygulanan bir şekillendirme yöntemidir. Bu yöntemin kullanılışı ile ilgili son senelerde Seyitömer kazılarında çok önemli bilgiler elde edilmiştir. Burada İ III dönemine ait yangın geçirmiş odalarda, çok sayıda kil kalıp ele geçirilmiştir. Hatta bunlardan bazıları, çanak çömlek yapmak üzere, üzerleri kille kaplanmış olarak bulunmuştur. (Bilgen, 2011: 363-364). Bu yöntem doğal olarak en çok basit profilli yarı küresel kaselerin yapımında kullanılmıştır. Bu durum neden İç Kuzeybatı Anadolu’da, özellikle İTÇ’nin ilk yarısında kaselerin çoğunlukla basit profilli olduğunun bir kanıtıdır. Bu yöntem testi gövdelerinin yapımında da kullanılmıştır. İki parça halinde yarı küresel olarak kalıp üzerinde yapılan testi gövdesi daha sonra birleştirilmiştir.

Keçiçayırı’nda çanak çömlek yapımında kalıp kullanıldığına dair somut bir delil ele geçirilmemiştir. Ancak, Hafır’dan alınan sözlü bilgiye göre, Küllüoba’da IVC

Evresi'ne ait yangın geçirmiş bir odada, büyük olasılıkla kalıp olarak kullanılmış olan iki taş nesne ele geçirilmiştir.

Sucuk Yöntemiyle Biçimlendirme: Şerit, fitil veya kangal tekniği olarak da bilinen bu yöntemde, hamur şeritler haline getirilir ve daha sonra üst üste konan bu şeritler bir birine yapıştırılır. Büyük kaplarda yaygın olarak kullanılan bu teknik, kapların cidarında belirgin bir dalgalanmadan ve bazı durumlarda ise kırılan çanak çömlekte görülen ek yerleri arasındaki boşluktan anlaşılmaktadır (Ökse, 2012: 31, Şekil 14). Bu yöntemle yapılan çanak çömlek sıklıkla ek yerlerinden yatay olarak kırılmaktadır. Eklenti yüzeyleri parçalar üzerinde içbükey ve dışbükey olarak görülebilmektedir. Lev. 14: 73-74'teki iki parça üzerinde bu tür ek yerleri korunmuştur.

Kulp ve kaidelerin çanak çömleğe nasıl eklendiği konusunda, ele geçen bazı örnekler fikir vermektedir. Kulplu örneklerde, kulbun kap ile birleştirileceği uç kısım sivriltilmiş ve kabın gövdesi veya omuzu üzerine açılan deliğe yerleştirilmiş (Lev. 5: 43) veya kaba daha sağlam yapışması için kulbun oturulacağı yüzey çizilerek pürüzlü hale getirilip yapıştırılmıştır² Kopuntu yüzeylerinden anlaşıldığına göre, kaideli kaselerde kase kısmı ve kaide ayrı ayrı yapıpıp sonradan birleştirilmiştir.

İTÇ III dönemi çanak çömleği içinde ise sadece iki parçanın çark yapımı olduğu saptanabilmiştir (Lev. 20: 102-103). Diğerleri el yapımıdır. Üç parçanın kangal yöntemiyle yapıldığı saptanmıştır (Lev. 22: 108).

² Kulpların kaplara eklenmesi hakkında detaylı bilgi için bkz: Ökse 2012: 34-35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İÇ KUZEYBATI ANADOLU İLK TUNÇ ÇAĞI II ÇANAK ÇÖMLEK YAYILIM BÖLGELERİ

III. 1. 1 Giriş

Anadolu'nun batı kesiminde İTÇ dönemiyle ilgili kayda değer ilk çalışmalar 1930'lu yıllarda Alishar, Troya, Demircihüyük, Kusura, Beycesultan ve Tarsus (Gözlükule) gibi kazılarla başlamıştır. K. Bittel 1937 yılında Demircihüyük'te yaptığı kısa süreli kazılar sonucunda elde edilen malzemenin kendine özgü bir geleneği yansıttığını ve dolayısıyla bu yerleşmenin, bölgedeki gözlemlerine göre en azından Eskişehir Ovaları ile, güneydoğuya doğru Yukarı Sakarya Ovaları ve Frigya Yaylası'nın da bir kısmını içine alan bölgede yayılmış olan bir kültürün temsilcisi olduğunu ileri sürmüştür (Bittel ve Otto, 1939: 29-30). Bunu takip eden 40'li yıllarda K. Bittel, çalışmalarına devam ederek Batı Anadolu'da İTÇ'de bir takım kültür gruplarının varlığından söz etmiştir (Bittel, 1942: 160). Bu kapsamda Bittel, yukarıda söz konusu edilen kültürün yayılım alanının, batıda İznik-İnegöl bölgesini de içine aldığını fark ederek bu kültüre "Frigya-Bitinya Kültür Grubu" adını vermiştir. K. Bittel'in Batı Anadolu genelinde saptadığı diğer kültür grupları şunlardır: Troya-Yortan, Orta Anadolu, Psidya, Kilikya ve "Güneybatı Anadolu Sahil Grubu" (Bittel, 1945: 16-39, Har. 3; Efe, 2003: 89).

Seton Lloyd ve J. Mellaart'ın 1954-1958 yılları arasında gerçekleştirdikleri Beycesultan kazıları sırasında, kazı ekibinin yaptığı yüzey araştırmaları sonuçlarına dayanarak J. Mellaart, İç Batı Anadolu ve yakın çevresinde sekiz çanak çömlek bölgesi tanımlamıştır. Mellaart'ın büyük çoğunluğunu İTÇ II'ye tarihlediği bu bölgeler şunlardır: Beycesultan, Kusura-Isparta, Sultandağ, Elmalı, Burdur-Korkuteli, Afyon-Emirdağ, Çavdarhisar-Altıntaş ve Uşak çanak çömlek bölgeleri (Lloyd-Mellaart, 1962: 195-197, Har. V).

Daha sonra D. French 1969 yılında hazırlamış olduğu doktora tezi kapsamında, daha önce yapılan çalışmalar ve kendi gerçekleştirdiği yüzey araştırmalarına dayanarak, ilk defa tüm Batı ve Orta Anadolu'yu kapsayacak şekilde, İTÇ II dönemi ile ilişkili

olarak toplam 20 yerel çanak çömlek bölgesi (pottery zone) tanımlamıştır (French, 1969: 19, Fig. 30a). French'in "kültür bölgeleri" olarak tanımlamaktan kaçındığı bu çanak çömlek bölgeleri şu şekilde sıralanmaktadır: Troya, Akhisar-Manisa, Balıkesir, İznik, Eskişehir, Kütahya, Altıntaş, Afyon, Kusura, Beycesultan, Akşehir, Hoyran, Gençali, Burdur, Acıpayam, Elmalı, Ankara, Nevşehir, Konya ve Tarsus (French, 1969: 19 v.d., Fig. 30a). French'in İznik ve Eskişehir çanak çömlek bölgeleri Bittel'in Frigya-Bitinya Kültür Bölgesi'ne denk gelmektedir.

T. Efe ise son senelerde batı Anadolu çanak çömlek yayılım bölgelerini yeni bir yaklaşımla ele almış ve birbirleri ile yakın ilişki içinde olan çanak çömlek bölgelerini bir araya getirerek, "Kültür Bölgesi" olarak tanımladığı daha büyük gruplar oluşturmuştur (Efe, 2003: 89, Fig. 1 ve 5; Efe, 2011: 196 v.d.). Bu kapsamda T.Efe, İTÇ II'de, İç Kuzeybatı Anadolu'da söz konusu olan kültür bölgesini Bittel'in tanımlamasından esinlenerek "Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi" olarak adlandırmıştır (Efe, 2004: Fig. 2). O'na göre bu kültürün yayılım bölgesi içinde Yukarı Sakarya, Demircihüyük ve Bitinya (İznik) çanak çömlek bölgeleri söz konusudur (Efe, 2011: 228'den sonraki harita). Keçiçayırı bunlardan Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi içinde yer almaktadır (Har. 3). Söz konusu kültür bölgesine güneyden komşu olan kültür bölgesi ise Efe tarafından "Orta İç Batı Anadolu Kültür Bölgesi" olarak tanımlanmıştır. Bu kültür bölgesinin yayılım alanı içinde ise French'in daha önce tanımladığı; Beycesultan, Kusura, Afyon, Altıntaş ve Kütahya (Tavşanlı-Kütahya) çanak çömlek bölgeleri yer almaktadır (French, 1969: Fig. 30a). Ortak sınırları olduğu için, bunlardan Tavşanlı-Kütahya Çanak Çömlek Bölgesi, Demircihüyük ile; Afyon Çanak Çömlek Bölgesi ise Yukarı Sakarya ile ortak bazı çanak çömlek özellikleri içerirler.

T. Efe'nin yaklaşımı esas alınarak Batı Anadolu kültür bölgeleri üzerine, en güncel ve kapsamlı değerlendirme, doktora tezi kapsamında D. Sarı tarafından yapılmıştır. Sarı bu tez çalışmasında, son yıllarda yapılmış yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları sonuçlarından da yararlanarak Batı Anadolu da kültür bölgeleri ve yerel çanak çömlek bölgelerinin birbirlerinden ayırt edici karakteristik özelliklerini ve sınırlarını ele almış ve aynı zamanda bu sınırlarda İTÇ ve OTÇ boyunca izlenen değişiklikleri ortaya koymuştur (Sarı, 2011: 1-2). Sarı yaptığı araştırmalar sonucunda

batı Anadolu coğrafyasında özellikle İTÇ II’de tam olarak şekillenen beş kültür bölgesi ve bu kültür bölgeleri içinde yer alan çanak çömlek bölgelerinden söz etmektedir (Sarı, 2012: 136-177; Şekil 11). Sarı bu kültür bölgeleri ve çanak çömlek sınırlarını çizerken bazen daha önceki çalışmalarla belirlenmiş sınırlara sadık kalmış, bazen de sınırlarda değişiklikler yapmıştır (Sarı, 2012: 152-177). Yukarıda da değinildiği gibi İTÇ II’de İç Kuzeybatı Anadolu için K. Bittel ve T. Efe Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi terimini kullanmışlardır. Fakat D. Sarı ise hem İTÇ I de hem de İTÇ II’de bu bölgeyi “Bitinya” ve “Frigya” olarak iki ayrı kültür bölgesine ayırmıştır (Sarı, 2011: 16). Sarı ayrıca, Frigya Kültür Bölgesi’nde Yukarı Sakarya ve Demircihöyük çanak çömlek bölgelerine üçüncü bir çanak çömlek bölgesi olarak Emirdağ Çanak Çömlek Bölgesi’ni (Har. 3) ilave etmiştir (Sarı, 2012: 171). Ayrıca T. Efe tarafından İTÇ II’de, İç Batı Anadolu’nun orta kesimini oluşturan bölge “Orta İç Batı Anadolu Kültür Bölgesi” olarak adlandırılırken D. Sarı bu kültür bölgesini, Büyük Menderes-Yukarı Porsuk Kültür Bölgesi olarak tanımlamış ve kültür bölgesinin yayılımını, B. Menderes Nehri boyunca Ege kıyılarına kadar genişletmiştir (Sarı, 2012: 158-166).

III. 1. 2. Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi

Yukarıda da kısaca değinildiği gibi Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi’nin yayılım alanı kabaca, doğuda Sivrihisar Dağları’ndan, batıda doğu Marmara kıyılarına kadar olan İç Kuzeybatı Anadolu’da, birbiri arkasına sıralanan Yukarı Sakarya, Eskişehir-Bozüyük ve İznik-İnegöl gibi çöküntü ovaları ve yakın çevresindeki dağlık bölgeleri içine alır (Har. 3). Bölgenin kuzey sınırı kabaca Sakarya Vadisi’ni takip eder. Güneydoğuda Emirdağ’dan başlayarak Frigya Dağlık Bölgesi (Yazılıkaya Platosu), Türkmen Dağı, Yirce Dağları, Domaniç ve Uludağ ile devam eden İç Batı Anadolu Eşiği’nin kuzey dağ sırası da kabaca bu kültür bölgesinin güney sınırını oluşturur (Efe, 2003: 90-92, Fig. 5; Sarı, 2012: 144-148, 166-171, Şek. 11). İTÇ II döneminde bu kültür bölgesinin sınırları içinde söz konusu olan çanak çömlek bölgeleri batıdan doğuya doğru; Bitinya (İznik), Demircihöyük ve Yukarı Sakarya’dır. Emirdağ bölgesinin (Har. 3). bu kültür bölgesi içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda kesin bir sonuca varabilmek için bu bölgede kazılara ihtiyaç vardır (Sarı, 2012: Şek. 11). Söz konusu üç çanak çömlek bölgesinin bir kültür bölgesi altında toplanmasını sağlayan çanak çömlek özelliklerinin başında basit profilli ilmik kulplu

kaseler ve İTÇ II'nin gelişen evrelerinde ortaya çıkan ilmi kulplu "S" profilli kaseler gelmektedir. Siyah ağız kenarlı kaseler daha çok Demircihüyük İTÇ I-II ve Bitinya İTÇ II çanak çömlek bölgelerine özgüdür.

III.1.2.1. Bitinya (İznik) Çanak Çömlek Bölgesi

Doğuda Bozüyük geçidi ve Karasu Vadisi, bu bölgeyle Demircihüyük Çanak Çömlek Bölgesi arasındaki ortak sınırı oluşturur (Har. 3). İTÇ I'de bu bölge çanak çömleği yöresel bazı özellikleri yanında hem batı (büyük olasılıkla Balıkesir bölgesi) ve hem de doğu komşusu Demircihüyük'ünkü ile ortak bazı özellikler içerir (Efe, 1988: 81; Eimermann, 2008: 376; Sarı, 2012: 144-145, 166-167, Şek. 9, 15). Bu sebeple bu bölge İTÇ I'de ayrı bir kültür bölgesi olarak değerlendirilmiştir (French, 1969: 25-26).

İTÇ II başlarında ise söz konusu çanak çömlek bölgesi, yöresel bazı özelliklerin devam etmesine rağmen, yoğun bir şekilde Demircihüyük Çanak Çömlek Bölgesi'nin etkisi altına girmiştir. Demircihüyük Bölgesi'nin daha İTÇ I'in başlarından itibaren çok karakteristik olan Siyah Ağız kenarlı çanak çömleği (Black-topped) bu şekilde Bitinya Bölgesi'ne de yayılmıştır. Dolayısıyla İTÇ I'in iki farklı kültür bölgesi Bitinya ve Frigya Kültür Bölgeleri bu şekilde "Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi" adı altında birleştirilmiştir (Bittel, 1942: 160; Efe 2004, Fig. 2), (Har. 3).

III. 1. 2. 2. Demircihüyük Çanak Çömlek Bölgesi

Bu çanak çömlek bölgesi adını, bölge içinde tek kayda değer İTÇ yerleşmesi kazısı olan Demircihüyük'ten almaktadır. İTÇ I ve İTÇ II döneminde aynı sınırlar içinde yayılım gösteren bu çanak çömlek bölgesi (Har. 3), doğuda Alpu ovasından batıda Bozüyük'e ve güneyde de Kütahya'nın kuzeyindeki dağlık bölge ve doğuya doğru devamındaki Türkmen dağlarının doğu yamaçlarına ve Frigya Yaylası'nın kuzey eteklerine kadar yayılım göstermektedir (Efe, 1988: 90-93, Res. 96), (Har. 3). Eskişehir'in kuş uçuşu 18 km güneyinde, Eskişehir-Seyitgazi arasında yer alan Karapazar Höyük'te Demircihüyük'ün siyah ağız kenarlı çanak çömleğinden ele geçirilmiştir (Efe, 1995: 247, Çiz. 2). Bu mal grubu Demircihüyük'ün Geç İTÇ II evrelerinde %40 gibi yüksek bir oranla temsil edilmektedir.

III. 1. 2. 3. Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi

T. Efe tarafından isimlendirilen bu çanak çömlek bölgesi, daha İTÇ'ye Geçiş Dönemi'nde şekillenmeye başlamış, İTÇ I ve devamındaki İTÇ II dönemlerinde, karakteristik özelliklerinde fazla bir değişiklik olmaksızın, aynı sınırlar içinde varlığını sürdürmüştür. Bu çanak çömlek bölgesinin yayılım alanı Harita 3'te gösterildiği gibikabaca Yukarı Sakarya Ovaları'nın kuzey kesimini ve Frigya Yaylası'nın hemen hemen tamamını kapsamaktadır (Efe ve Efe-Ay, 2001: 53). Sivrihisar Dağları bölgenin doğu ve kuzey sınırını oluşturur. Söz konusu bölgenin çanak çömlek özellikleri şimdilik sadece Küllüoba yerleşmesinde stratigrafik olarak izlenebilmektedir (Sarı, 2012: 147, Şek. 11).

Bu çanak çömlek bölgesi içinde İTÇ II yerleşmeleri ovanın batı kesiminde, daha ziyade Sakarya Nehri ve kolları boyunca yoğunlaşmaktadır (Har. 3). Üzerinde Keçiçayırı'nın da yer aldığı Frigya Yaylası'nda ise yerleşim yoğunluğu son derece düşüktür. Aynı şekilde, ovanın doğusunda da (Sivrihisar ve çevresi) sadece birkaç prehistorik yerleşme saptanabilmiştir (Har. 3).

Demircihüyük ve Yukarı Sakarya çanak çömlek bölgeleri arasında İTÇ I-II'de çanak çömlekte paralel bir gelişme gözlenirken, iki grup arasındaki en önemli farklılık, Demircihüyük bölgesinde karakteristik mal grubu olan Siyah Ağızlı Kenarlı (black-topped) Mal'ın Yukarı Sakarya Bölgesi'nde import olarak, yok denecek kadar az sayıda ele geçirilmesidir (Sarı, 2007: 648).

III. 1. 3. Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi'ne Güneyden Komşu Olan Çanak Çömlek Bölgeleri

Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi'ne güneyden komşu olan Afyon, Altıntaş ve Kütahya-Tavşanlı çanak çömlek bölgeleri, Orta İç Batı Anadolu Kültür Bölgesi'nin kuzey kesiminde yer alırlar (Har. 3). Ortak sınırlardan dolayı, bunlardan Kütahya Tavşanlı Çanak Çömlek Bölgesi Demircihüyük; Afyon Çanak Çömlek Bölgesi ise Yukarı Sakarya ile bazı benzerlikler gösterir. Bu iki bölge arasında yer alan Altıntaş Çanak Çömleği Bölgesi, kuzeyindeki Tavşanlı- Kütahya Bölgesi ile olduğu kadar, güneyindeki Beycesultan Çanak Çömlek Bölgesi ile de ilişkilidir (Ay-Efe, 2001: 280-282).

Afyon Çanak Çömlek Bölgesi: Yayılım alanı büyük oranda Afyon Ovası ile sınırlı olan bu çanak çömlek bölgesi (Har. 3), İTÇ II'de Yukarı Sakarya Bölgesi'nin kiyle önemli bazı paralellikler içerir. En önemli farklılık olarak Afyon Bölgesi'nin yatay kulplu ve omurgalı (*antisplash*) kaselerinin Yukarı Sakarya Bölgesi çanak çömleğinde hemen hemen hiç ele geçirilememesi gösterilebilir (Efe, Topbaş ve İlaslı, 1998: 43; Sarı, 2011: 135). Afyon Bölgesi'nde bugüne kadar İTÇ stratigrafisini veren herhangi bir yerleşme yeri kazılamamıştır. Tek yerleşme kazısı olan Karaoğlan Mevkii, İTÇ II sonlarına ait kısa bir zaman dilimini içermektedir. Ayrıca Kaklık Mevkii denilen yerde Geç İTÇ II ve Erken İTÇ III dönemlerine ait bir de mezarlık kazılmıştır. Keçiçayırı ve bu kazı yerlerinde ele geçirilen çanak çömlek grupları arasında, aşağıda IV. Bölüm'de karşılaştırmalar yapılmıştır.

Harita 3: İç Kuzeybatı AnadoluİTÇ II Çanak Çömlek Bölgeleri ve Tezde Adı Geçen Kazı Yerleri

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE GÖRECELİ TARİHLENDİRME

Bu bölümde önce Keçiçayırı İTÇ II çanak çömleğinin karşılaştırıldığı yakın çevredeki kazı yerleri hakkında genel bilgiler verilmiş ve sonra da karşılaştırmalara geçilmiştir.

IV. 1. Karşılaştırma Yapılan Yerleşmeler Hakkında Genel Bilgi

Karşılaştırma yapılan yerleşmelerin başında, aynı çanak çömlek bölgesi içinde yer alan Küllüoba gelmektedir. Karşılaştırma yapılan diğer önemli kazı yeri de aynı kültür bölgesine ait olan Demircihüyük'dür. Ayrıca, Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi'ne güneyden komşu olan Afyon Çanak Çömlek Bölgesi içindeki Karaoğlan Mevki ve Kaklık Mevki yerleşmeleri ile de çanak çömlekte görülen benzerlikler üzerinde durulmuştur.

IV. 1. 1. Küllüoba

IV. 1. 1. 1. Konumu

Küllüoba Yerleşmesi Eskişehir ili, Seyitgazi ilçesinin 15 km kuzeydoğusunda, Yenikent Köyü sınırları içinde yer almakta olup Yenikent köyü-Seyitgazi yolunun hemen doğusunda ve köye 1300m mesafededir (Har. 1, 3). Ova seviyesinden 10 m yükseklikte olan höyük, 250x150x9,5 mbatlarındadır. Höyüğün hemen güneyinden günümüzde kurumuş olan Kireçkuyusu Deresi akmaktadır (Efe, 1998: 152).

IV. 1. 1. 2. Kazı Tarihçesi

Küllüoba ilk olarak T. Efe tarafından İç Kuzeybatı Anadolu yüzey araştırması kapsamında 1993 ve 1995 yıllarında ziyaret edilmiştir (Efe, 1995: 251; Efe, 1997: 216). Daha sonra burada T. Efe başkanlığında 1996 yılında başlatılan kazılar halen devam etmektedir.

IV. 1. 1. 3. Tabakalanma

Tabaklanması aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi Küllüoba, Geç Kalkolitik sonlarından 2. Binyıl başlarına (Kabaca M.Ö. 1950/1900) kadar kesintisiz yerleşim

görmüştür (Efe, 1998: 152). Stratigrafi doğu kesimde ve batı açmalarında olmak üzere birbirlerinden bağımsız olarak iki ayrı kesimde saptanmıştır. Bu iki stratigrafinin karşılaştırılması Tablo 2’de gösterilmiştir. Ayrıca, höyüğün güney ve doğusuna doğru olan tarlalarda Geç Hellenistik Dönem yerleşmesi söz konusudur.

KÜLLÜOBA	Doğu kesim	Batı Açmaları
Geç Dönem	I	
OTÇ’ye Geçiş (Geç İTÇ III)	II A	
	II B	
	II C	
	II D	
	II E	
Erken İTÇ III	IIIA	
	IIIB	
	IIIC	
İTÇ II	IVA	1
	IVB	
	IVC	
	IVD	
	IVE	
	IVF	
İTÇ I	VA	2
İTÇ’ye Geçiş		3
		4
		5
Geç Kalkolitik		6
		7
		8

Tablo 2: Küllüoba Tabakalanması
Kaynak: Şahin, 2013: Tablo 1’den Düzenlenmiştir

IV. 1. 2. Demircihüyük ve Sarıket Mezarlığı

IV. 1. 2. 1. Konumu

Demircihüyük Bilecik-Eskişehir il sınırında Eskişehir’in yaklaşık 25 km batısında, eski Bursa-İstanbul karayolunun hemen kenarında ve Söğüt yol ayrımının 600

m kadar kuzeybatısındadır (Har. 3). Höyük ova seviyesinden yaklaşık beş metre yüksekliktedir. Ancak yerleşim dolgusunun, en azından 7-8 m daha ova seviyesi altında devam ettiği anlaşılmıştır (Korfman, 1983: 25).

Mezarlık alanı ise yerleşmenin 250 m güneybatısında küçük bir derenini hemen batı kenarında, sarıket mevkii olarak bilinen doğal bir yükselti üzerinde yer almaktadır (Seeher, 2000: 3; Har. 1)

IV. 1. 2. 2. Kazı Tarihçesi

Demircihüyük'te ilk kazı çalışmaları 1937 yılında K. Bittel tarafından yapılmıştır (Bittel ve Otto, 1939: 1-8). İkinci dönem kazıları ise 1975-79 yılları arasında toplam dört sezon M. Korfmann başkanlığında yürütülmüştür (Korfmann, 1983: IX). Yerleşmenin mezarlık alanı ise 1990-91 yıllarında J. Seeher başkanlığında kazılmıştır (Seeher, 2000: 3).

IV. 1. 2. 3. Tabakalanma

Demircihüyük	
OTÇ	I-IV
İTÇ III	Hiatus
İTÇ II	P/Q K-O H-I
İTÇ I	G E-F
İTÇ'ye Geçiş	D Hiatus
GKÇ	C
Taban Suyu (Neolitik)	B A

Tablo 3: Demircihüyük Tabakalanması
Kaynak: Sarı, 2009: Tablo 3'ten Düzenlenmiştir

Demircihüyük'te Tablo 3'de gösterildiği gibi Neolitik, Geç Kalkolitik, İlk Tunç Çağı I-II dönemleri ve Orta Tunç Çağı saptanmıştır. Neolitik ve Kalkolitik tabakalar taban suyu seviyesi altında kaldıklarından stratigrafik olarak araştırılamamışlardır. Sadece Geç Kalkolitik'in son evresine (Evre C) çok sınırlı bir alanda ulaşılabilmektedir. Bu erken dönemlere ait malzemenin önemli bir kısmı İTÇ dolgusundan gelmiştir (Korfmann, 1983: 25-27).

Toplam 6-7 m kalınlığında bir dolguya denk gelen İTÇ I-II dönemlerine ait yerleşim evreleri Geç Kalkolitik'ten devamla, D'den P/Q'ya kadar varan harflerle isimlendirilmişlerdir. Bunlardan F evresi ayrıca üç alt evre, K evresi de iki alt evre içerir. Gelişkin özellikler gösteren bazı çanak çömlek örnekleri, höyük yüzeyinde tamamen tahrip olduğu düşünülen Q Evresi'ne ait olabilir (Korfmann, 1983: 187-188). Neolitik, Kalkolitik ve İTÇ I dönemleri J. Seeher, İTÇ II dönemi ise T. Efe tarafından yayınlanmıştır (Seeher 1987 ve Efe 1988). Ayrıca höyüğün doğu eteklerinde ve devamında tarlalara doğru dört evreli bir M.Ö. 2.binyıl yerleşmesi, sınırlı bir alanda araştırılmıştır (Kull 1988). Yerleşmenin mezarlık alanı ise kabaca Demircihüyük'ün K/L-Q evreleri arasına tarihlenmektedir (Seeher, 2000: 32).

IV. 1. 3. Karaoğlan Mevki

Bu yerleşme yeri Afyon il merkezinin kuşçumu 20 km kuzeybatısında, Gazlıgöl Köyü'nün tam karşısında, yolun hemensağında yer alır (Har. 3). Höyüğün batı kesiminde, benzin istasyonu inşaatı sebebiyle, Afyon Arkeoloji Müzesi tarafından 1987 yılında bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Bundan üç yıl sonra da 1990 yılında, T. Efe başkanlığında bir ekip höyüğün etrafını çevreleyen suru güney kesimde doğuya doğru takip edebilmek amacıyla, 10 gün süreyle bir kazı çalışması yapmıştır. Oval höyük 80x120 m. ebatlarında olup yassı ve yayvandır. Kültür dolgusunun kalınlığı en fazla 2 m kadardır. İTÇ II'nin sonlarına tarihlenen höyükte, bazı yapılar tek evreliken, bir evde üst üste üç ayrı taban ele geçirilmiştir. Çanak çömlek homojen özellikler gösterir. Ayrıca kuzeyde, surun dışında ana kaya üzerinde Geç İTÇ III dolgusu olduğu anlaşılmıştır. (Topbaş, Efe ve İlashi, 1998).

IV. 1. 4. Kaklık Mevki

Afyon'unun 14 km. kuzeyinde yer alan bu düz yerleşme yerinde 1983, 1984, 1987 ve 1990 yıllarında Afyon Arkeoloji Müzesi Müdürü A. Topbaş yönetiminde kurtarma kazıları yapılmıştır (Har. 3). Burada İTÇ'ye Geçiş Dönemi'ne tarihlenen düz bir yerleşme söz konusudur. Ayrıca bu dönem dolgusu içine açılmış Geç İTÇ II ve Erken İTÇ III mezarları ele geçirilmiştir (Topbaş,Efe ve İlaslı 1995;Topbaş,Efeve İlaslı, 1998: 33-47).

IV. 2. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı II Dönemi Çanak Çömleğinin Karşılaştırılması

İTÇ II dönemi bağlamında, bölgede en iyi araştırılmış olan ve Keçiçayırı ile aynı kültür bölgesi (Bitinya-Frigya) içinde yer alan iki yerleşmeden biri Küllüoba, diğeri de Demircihüyük'tür. Birbirlerine kuş uçuşu sadece 28 km mesafede olan Keçiçayırı ve Küllüoba (Har. 1, 3) aynı zamanda bu kültür bölgesi içindeki Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi'ne aittirler. Dolayısıyla Keçiçayırı önce, Küllüoba ve sonra da Demircihüyük ile karşılaştırılacaktır. Ayrıca güneyden söz konusu çanak çömlek bölgesine komşu olan Afyon Çanak Çömlek Bölgesi'nin yayılım alanı içindeki Karaoğlan Mevkii yerleşmesi ve Kaklık Mevki Mezarlığı çanak çömleği ile karşılaştırmalar yapılacaktır. Keçiçayırı çanak çömleği büyük oranda yöresel özellikler gösterdiğinden, tüm batı Anadolu genelinde karşılaştırmalar yapmaya gerek duyulmamıştır.

IV. 2. 1. Küllüoba

Küllüoba'da bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucu mimariye göre saptanan tabakalanma Tablo 2'de verilmiştir (Fidan, 2011: 33). Çanak çömlek silsilesi bu katlara göre değerlendirilmektedir. IVG-A katlarına denk gelen İTÇ II dönemi çanak çömleği üzerinde Deniz Sarı tarafından yapılmakta olan kapsamlı çalışmaya halen devam edilmektedir. Şimdilik, Küllüoba Geç İTÇ II çanak çömleğinin özellikleri ve gelişimi ile ilgili yayınlanmış özellikle iki yayın önem taşımaktadır. Bunlardan biri Kompleks II'de ele geçirilen çanak çömleği ele almaktadır (Sarı 2009). Bu çanak çömlek, höyüğün genel stratigrafisindeki IVD-IVA katları arasına denk gelmektedir. Diğer yayında ise yerleşmenin batı kesiminde yer alan S 20 ve U/V 18 plankarelerinde ortaya çıkarılan,

yangın geçirmiş iki mekan içinde ele geçirilmiş olan *in situ* çanak çömlek tanıtılmaktadır (Efe 2014). Bu mekanlardan ilki IVC katına, diğeri ise bir sonraki IVB katına tarihlenmektedir. Küllüoba’da kesintisiz bir İTÇ stratigrafisinin saptanması ve her iki yerleşme çanak çömleğinde aynı çanak çömlek grubu içinde yer almalarından dolayı birçok paralellikler kurulabilmesi, Keçiçayırı çanak çömleğinin bölgenin İTÇ çanak çömlek silsilesi içindeki yerinin belirlenmesini ve dolayısıyla göreceli olarak tarihlendirilmesini kolaylaştırmıştır.

Mal Grupları: Her iki yerleşmede de Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal çanak çömleğin esasını oluşturur (Sarı, 2009: 91). Bu grupla ilişkili olarak Küllüoba’nın Kırmızımsı Kahverengi Kalın Astarlı Malı (Sarı, 2009: 92) Keçiçayırı’nda pek belirgin değildir. Diğer ortak mallar arasında Yalın Mal, Gri/Kahverengi Astarlı Mal ve Kaba Mal sayılabilir (Sarı, 2009: 91-93). Bu bağlamda vurgulanması gereken husus, Küllüoba’da az miktarda ele geçirilmiş olan ve bu sebeple de *import* olabileceği söylenen Siyah Ağız Kenarlı Mal’dan (Sarı, 2007: 648; Sarı, 2009: 92) Keçiçayırı’nda tek bir örnek bile ele geçirilememiştir. Gri/Kahverengi Mal içinde değerlendirilmiş olan bir boyunlu çömlek (Lev. 11: 64), Beycesultan Koyu Açıklı Çanak Çömlek grubu içinde değerlendirilebilir (Sarı, 2009: 93).

Formlar: Keçiçayırı çanak çömleğinin Küllüoba çanak çömlek kronolojisi içindeki yerinin belirlenmesinde en önemli katkıyı formlar yapmaktadır. Her iki yerleşmede de kaseler basit veya “S” profillidirler. Daha İTÇ başlarından itibaren Frigya Kültür Bölgesi’nin en karakteristik kase tipini oluşturan basit profilliler, Küllüoba IVC’den itibaren giderek daha bir içe doğru kıvrılan dudaklılara ve fazla belirgin olmayan omurgalılara dönüşürler (Sarı, 2009: 93, Fig. 2: 3, 7-8, 10). Bir sonraki IVB katında omurgalar daha da keskinleşir (Sarı, 2009: Fig. 4:7,10, 11, 15). Bunların aynıları Keçiçayırı’nda da mevcuttur (Lev. 2: 11-19, 3: 20-23).

“S” profilli kaselerin hafifçe dışa dönük dudaklı olarak en basit örnekleri, bir örnekten anlaşılacağı üzere (Sarı, 2009: 93, Fig.1: 3), büyük olasılıkla IVD katında ortaya çıkmaktadır. Bir sonraki IVC katında bunlar giderek yaygınlaşır ve profil çeşitliliği artar (Sarı, 2009: Fig. 2: 11-12, 14-16, 18-21). IVB’de ise keskin “S” profilliler karakteristiktir (Sarı, 2009: Fig. 5: 3-8). Keçiçayırı’nda da bazılarının keskin profilli olduğu bu tür kaselerden ele geçirilmiştir (Lev. 3: 24-32; 4: 33-40, 23: e).

Kronolojik açıdan önem taşıyan bir diğer çanak çömlek özelliği de sık sık kaselerin ağız kenarları üzerine oturtulan ilmik kuplardır. Bunlar İTÇ I ve Erken İTÇ II dönemlerinde yuvarlak şekillidir. Küllüoba IVC katında esas itibariyle bu kupların halen yuvarlak şekilli olduğunu söyleyebiliriz (Sarı, 2009: Fig. 2: 9, 12, 14). Ancak, söz konusu bu evreye ait, Küllüoba S 20 plankaresinde yangın geçirmiş odada *in situ* olarak ele geçirilmiş bir kasenin ilmik kulbu (Efe, 2014, Fig. 4: 1), belki de bize bu kulplarda ovalleşme eğiliminin yavaş yavaş IVC katında başlamış olabileceğini göstermektedir. Bu kase, gerek formu ve gerekse kulbunun şekli itibariyle Keçiçayırı'nda ele geçirilmiş bir kaseyle tamamen benzeşmektedir (Lev. 1: 8, 23: c). Küllüoba IVB katında ilmik kulplar artık büyük oranda oval şekillidir (Sarı, 2009: Fig. 4: 2, 4, 8, 13, 16, 17, 24). Keçiçayırı'nda da aynı durum söz konusudur (Lev. 2: 11; 3: 26, 30; 4: 37).

Gaga ağızlı testi formuna gelince; Küllüoba'da bu form IVB katına kadar hafif yükselen ağız, kabaca silindirik boynu ve küresel gövdesi ile karakteristik özelliklerini büyük oranda korur (Efe, 2014: Fig. 4; Sarı, 2009: Fig. 3: 1). Bu klasik form Keçiçayırı'nda da temsil edilmektedir (Lev. 6: 50, 7: 51-52, 8: 53-54, 24: a). Ancak, IVB katından itibaren ise bu formun Küllüoba'da dar veya basık geniş boyunlu, küçük küresel gövdeli veya gövdeleri omurgalı (çift konik) örnekleri ortaya çıkar (Sarı, 2009: 94, Fig. 6: 1-8, 12-13; 7: 1-3). Bu gelişme Keçiçayırı gaga ağızlı testilerinde de izlenebilmektedir (Lev. 5: 43-48, 6: 49, 24: a). Lev. 10: 57'deki gaga ağızlı testinin de yine gövdesi çift koniktir.

Küllüoba IVB'den itibaren aynı şekilde basık, çift konik gövdeli boyunlu çömlekler ortaya çıkar (Sarı, 2009: Fig. 7: 6; Efe, 2014: Fig 7: 12, 8: 13). Bu formun da Keçiçayırı'nda tipik örnekleri ele geçirilmiştir (Lev. 11: 58-60, 24. a). Lev. 11: 61'deki boyunlu çömleğin boynundaki çift yatay kabartma bant Küllüoba IVB katına ait odada ele geçirilmiş bir çömleğin boynunda da görülmektedir (Efe, 2014: Fig. 8: 14).

Hiç şüphe yok ki iki yerleşmede de söz konusu olan boyunlu büyük çömlekler veya küpler (Lev. 12: 65-68, 13: 69-70) ile saksı şeklindeki küpler de (*flower pot*) (Lev. 14: 71-73) tamamen birbirleriyle benzeşmektedir. Daha önceleri küplerin omuzlarında dikey kulp-tutamaklar varken (Efe, 2014: Fig. 5: 6), her iki yerleşmede de Küllüoba

IVB horizonundan itibaren yatay kulpların (Sarı, 2009: Fig. 9: 2) daha karakteristik hale geldiği görülmektedir (Lev. 13: 69-70, 24: d).

Her iki yerleşme çanak çömleğinin stratigrafik olarak çakıştırılmasında, Keçiçayırı'nda tek bir parça ile temsil edilen üçayaklı mutfak kabı (Lev. 15: 79) ve büyük çoğunluğunun mutfak kaplarına ait olduğu anlaşılan kubbeli kapaklar da (Lev. 17: 82-84) büyük önem taşır. Bunlar Küllüoba'da ilk olarak IVB katında ele geçirilmiştir (Sarı, 2009: Fig. 9: 3; Efe, 2014: 116-117, Fig. 9: 17, 10: 18). Her iki yerleşmede de kapaklar form özellikleri ve bezemeleri açısından tamamen benzeşmektedir. Keçiçayırı'nda Form 9a ve 9b olarak tanımlanan seyyar ocaklardan (Lev. 18: 86, 19: 87, 26: b) Küllüoba'da ele geçirilememiştir.

Bütün bu karşılaştırmalar bize Keçiçayırı İTÇ II yerleşmesinin esas itibariyle Küllüoba IVB katı ile çağdaş olduğunu göstermektedir. Şüphesiz ilk yerleşmenin IVC sonlarında kurulmaya başlanmış olması olasılığı da vardır. Diğer taraftan, Küllüoba'da ilk defa ortaya IVA katında çıkan Öncü Parlak Açıklı Mal'ın (*Proto-Red Coated Ware*), bu mala özgü belirgin kenar veren ilk dar bant-astarın, el yapımı yalın tabakların ve tankard formunun (Sarı, 2009: Fig. 13: 1, Türkteki, 2012: 55) Keçiçayırı'nda görülmemesinin, bu katın Keçiçayırı yerleşmesi için *terminus ante quem* oluşturduğunu söyleyebiliriz.

IV. 2. 2. Demircihöyük

Demircihöyük'te yerleşim evreleri en eskiden başlayarak aşağıdan yukarıya doğru büyük harflerle isimlendirilmiştir. Buna göre H'dan Q'ye kadar varan evreler İTÇ II dönemine tarihlenmektedir (Tablo 3). Höyüğün yüzeyinde herhangi bir tabakayla bağlantısı olmayan ve P evresi sonrasına tarihlenmesi gereken çanak çömlek, büyük olasılıkla erozyonla tamamen tahrip olmuş olan höyüğün en son İTÇ II evresinden gelmektedir. Mimari olarak saptanamayan bu evre hafır tarafından Q harfi ile isimlendirilmiştir (Efe, 1988: 5; Lev. 55-60). Hatta bu çanak çömlekten bir kısmı Erken İTÇ III'e de tarihlendirilebilir (Efe, 1988: Lev. 60: 12-23). Demircihöyük'te üst katlardan tüm kap yok denecek kadar az ele geçirilmiştir. Ancak bu eksiklik bir dereceye kadar, kazıların bitiminden 11 sene sonra sonra (1990-1991 yılları) J. Seeher

başkanlığında höyüğün mezarlığında (Sariket) gerçekleştirilen kazılarla giderilmiştir (Seeher, 2000).

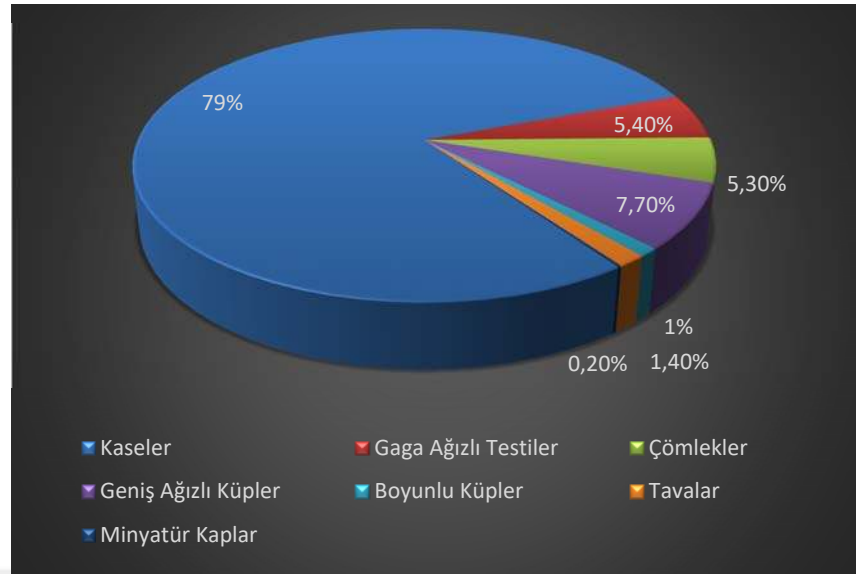
Mal grupları: Demircihüyük'te 3 ana mal grubu saptanmıştır. Bunlar, esasını Siyah Ağız Kenarlı Mal'ın (Black Topped Ware) oluşturduğu Siyah Mal, Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal ve Kaba Mal'dır (Efe, 1988: 7-10). Bunlardan, büyük oranda kaselerle ve çok az miktarda da gaga ağızlı testiler ve boyunlu çömleklerle temsil edilen Siyah Mal yukarıda değinildiği gibi Küllüoba'da import olarak çok az miktarda, Keçiçayırı'nda ise hiç ele geçirilememiştir. Demircihüyük'te alttaki H-İ evrelerinde Siyah Mal'ın kaseler içindeki oranı % 46'dır. Bu oran üstteki O-P evrelerinde %38'e düşer (Efe, 1988: Fig. 5, 7).

Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal genel özellikleri itibariyle Küllüoba ve Keçiçayırı'nınkinden pek farkı değildir; şüphesiz detaylarda bazı farklılıklar vardır³. Demircihüyük Geç İTÇ II katlarında hamurlar genelde kırmızı, kırmızımsı kahverengi ve kahverengidir. Bej hamur Yukarı Sakarya Grubu'ndaki kadar temsil edilmemektedir (Efe, 1988: 30, Fig. 32).

Demircihüyük Kaba Malı, gerek özellikleri ve gerekse temsil edildiği formlar (çömlekler, küpler ve tavalar) bakımından Küllüoba ve Keçiçayırı'ninkilerle büyük oranda benzeşir (Efe, 1988: 10).

Formlar: Aynı kültür bölgesi içinde yer almalarından dolayı, söz konusu üç yerleşmenin de İTÇ II çanak çömleği; form repertuvarları, formların temsil edildikleri oranlar, bezeme tür ve motifleri ve üslupsal özellikleri bakımından da kayda değer ortak özellikler içerirler. Grafik 21'de Demircihüyük O-P evrelerinde ana formlar ve temsil edildikleri oranlar gösterilmiştir (Efe, 1988: Fig. 7, 65, 79-80, 89, 93). Bu grafiğe göre, Demircihüyük'te Keçiçayırı'ndakine oranla, kaselerin çok daha fazla temsil edildiği anlaşılmaktadır (Graf. 1, 21).

³Demircihüyük İTÇ II çanak çömleğinin yüzey renkleri için bkz: Efe 1988, Lev. VIII ve IX

Grafik 21: Demircihüyük O-P evrelerinde ana çanak çömlek formlarının dağılımı

Küllüoba’da olduğu gibi Keçiçayırı İTÇ II yerleşmesinin Demircihüyük stratigrafisindeki yerinin belirlenmesinde de “S” profilli kaseler en önemli rolü oynamaktadır (Efe, 1988: 22-24, Fig. 25). Bu kaseler Demircihüyük’te a’dan m’ye kadar varan harflerle isimlendirilmiş olan toplam 12 tip altında incelenmiştir. Bu tiplerin evrelere göre dağılımı ve gelişimine baktığımızda (Efe, 1988: Fig. 27); ilk defa L Evresi’nde sadece 4 parça olarak ele geçirildiği anlaşılan bu kaseler henüz basit “S” profillidir. Bir sonraki M evresinde de aşağı yukarı benzeri “S” profilliler devam eder; ancak, zamanla üst evrelere doğru bunların malzeme içindeki oranı giderek artar ve O-P evrelerinde de profilleri giderek daha bir keskinleşir (Efe, 1988: Lev. 42: 4; 44: 2-4; 50: 2, 4, 6; 57: 2-10). Özellikle Keçiçayırı 1b2 formu (Lev. 3: 28-32, 4: 33-36, 23: e) en erken Demircihüyük N evresine ve özellikle O-P evrelerine tarihlendirilebilir. Yukarıda değinildiği gibi Küllüoba “S” profilli kaseleri de benzeri bir gelişme göstermektedir.

İlmik kulplu kaseler Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi’nin en karakterisitik formlarından birini oluşturur. İlmik kulplar erken evrelerde yuvarlaktır; İTÇ II sonlarında ise bunlar ovalleşir. Demircihüyük’te en erken P evresinde (Efe, 1988: 39, Fig. 45) ortaya çıkmış olabilecek söz konusu oval kulp yukarıda değinildiği gibi gerçek anlamda Küllüoba’da IVB katında ortaya çıkar ve Keçiçayırı’nda da karakteristiktir (Lev. 1: 8, 2:11, 3:30, 23: c).

Küllüoba'da stratigrafik olarak IVB ve IVA katlarından gelen ve Keçiçayırı'nda da temsil edilen (Lev.1: 10, 4: 41-42, 23. d) kaideli kaseler ve bu kaselere ait pencereci veya penceresiz kaideler Demircihüyük'te (Efe, 1988: Lev. 60: 6-7) ve Sariket Mezarlığı'nda da (Seeher, 2000: Fig. 17: G.19a, 43: G.368b, 56: 6) ele geçirilmiştir.

Demircihüyük'te İTÇ II'nin sonlarında gaga ağızlı testiler Küllüoba ve Keçiçayırı'dakinden çok daha fazla çeşitlilik gösterir. Konturlar daha akıcı hale gelir; ince uzun boyunlular (Seeher, 2000: Fig. 26: G.145, 30: G.220, 33: G.243a) ve kesik gagalılar, Küllüoba ve Keçiçayırı'na oranla (Seeher, 2000: Fig. 17: G.13; 22: G.93a, G.97; 33: G.250c; 37: G.299a) çok daha fazladır. Burada da gaga ağızlı testilerin boyları küçülür; basık geniş boyunlular (Seeher, 2000: Fig.18: G.31, G.34; 22: G.90; 28: G.189b; 42: G.357) üç yerleşmede de karakteristiktir. Ancak, Demircihüyük'te çift konik (omurgalı) gövdelere rastlanmaz.

Keçiçayırı (Lev. 11: 58-64) ve Küllüoba'nın (Efe, 2014: Fig.8: 13-14) küçük boyunlu çömlekleri de Demircihüyük'te temsil edilmektedir. Aynen gaga ağızlı testilerde olduğu gibi bunların da gövdeleri omurgalı değildir. Sadece bir örnek hafif omurgalıdır (Seeher, 2000: Fig.41:G.350a). Küllüoba IVB katında kapağı ile birlikte ele geçirilmiş olan bir boyunlu çömlek (Efe, 2014: Fig. 8: 14), Demircihüyük-Sariket Mezarlığı'nda yine kapağı ile birlikte bir mezarda bulunmuş olan bir çömlekle büyük benzerlik göstermektedir (Seeher, 2000: Fig.37: G.305i). Her iki çömlek de boyunda çift yatay kabartma bant içerir. Aynı şekilde Keçiçayırı'nda ele geçirilmiş olan bir boyunlu çömlek (Lev. 11: 64), Sariket Mezarlığı'nda bir mezarda bulunmuş olan bir örnekle (Seeher, 2000: Fig. 19: G.57a) gerek form özellikleri ve gerekse konturları bakımından büyük benzerlik gösterir.

Saksı biçimli küpler (*Flower pot*) İTÇ II'de üç yerleşmede de ortak özelliklerle görülürken (Lev. 14: 71-73, 25: a), bunlar Demircihüyük'te ilk H Evresi'nde, diğer bir deyişle İTÇ II'nin başında saptanmıştır (Efe, 1988: 101, Lev. 17: 1). Aynı şekilde boyunlu küpler de Demircihüyük'te ilk H Evresi'nde görülür (Demircihüyük: Efe 1988, s. 71-76, Fig. 88, Lev. 14: 1-4, 15: 1-5; Küllüoba: Efe 2014, Fig.5: 6). Bunlar ilk başlarda omuzları üzerinde karşılıklı ikiye veya dörder dikey kulp-tutamaklar içerir. Ancak İTÇ II'nin sonlarında geniş boyunlu çömlekler oldukça yaygındır (Lev. 12: 66-68); dikey kulpların yerini de giderek yatay kulplar alır (Lev. 13: 69-70, 24: d).

Demircihüyük kazısından yatay kulplulara ait sadece bir örnek ele geçirilmiştir (Efe, 1988: Lev. 56: 2); ancak Sarıket Mezarlığı'nda bu tür küpler temsil edilmektedir (Seeher, 2000: Lev. 60: 1-5). Dolayısıyla yatay kulplu küpler kronolojik açıdan oldukça önemlidir.

Kronolojik açıdan yine büyük önem taşıyan diğer bir form da üç ayaklı mutfak kabı (Lev. 15: 79) ve büyük çoğunluğunun bu kap formuna ait olduğunu düşündüğümüz kubbeli kapaklardır (Lev.17: 82-84). Sarıket Mezarlığı'nda üç ayaklı mutfak kaplarının tüm veya tüme yakın örnekleri bulunmuştur (Seeher, 2000: Lev. 17: G.26b, 27: G.151b, 43: G.368a). Keçiçayırı'nda üç ayaklı mutfak kabına ait sadece bir parça ele geçirilmiştir. Bu form ve kubbeli kapak Küllüoba'da ilk olarak çok az miktarda IVB katında ortaya çıkar (Efe, 2014: 116-117, Fig. 9: 17, 10: 18; Sarı, 2009: 96, Fig. 9: 3). Bu durum, Demircihüyük'te yüzeyden gelen bu üç ayaklı mutfak kabı ve kubbeli kapak parçalarının (Efe, 1988: 78-79, Lev.56: 6; 60: 3, 9-11) stratigrafideki yerinin belirlenmesinde büyük önem taşır. Bunların, Küllüoba'da ortaya çıktıkları IVB Katı'nda henüz çok az temsil edildiklerinden yola çıkarak, Demircihüyük'te stratigrafik olarak az malzemenin ele geçirilebildiği P evresinde tesadüfen ele geçirilememiş oldukları sonucuna varabiliriz. Dolayısıyla Demircihüyük'te bunlar P evresinde ortaya çıkmış olabilir.

Önemli bir kısmının pişirmede kullanıldığı, küresel gövdeli veya küreseli gövdeli, dışa dönük dudaklı çömlekler ve tavalar (Lev.15: 75-78, 16: 80, 25: b) İTÇ I-II'de bölgede çok karakteristiktir ve dolayısıyla diğer iki yerleşmede de bol miktarda ele geçirilmiştir. Sadece çömlekler Demircihüyük (Efe, 1988: Lev. 47: 4-6) ve Küllüoba'da (Sarı, 2009: Fig. 11: 4) at nalı tutamaklıyken, Keçiçayırı'nda daha ziyade deliksiz tutamaklılardır. Demircihüyük'te Lev. 48: 10'daki parça fiçî şeklindeki küçük bir kaba ait olabilir ve dolayısıyla Keçiçayırı örneği ile karşılaştırılabilir (Lev. 17: 85, 26: a). Keçiçayırı'nda ele geçirilmiş olan seyyar ocaklar (Lev. 18: 86, 19: 87, 26: b-c) Küllüoba ve Demircihüyük'ten bilinmemektedir.

Tankard formu Küllüoba'da ilk IVA katında görülür (Sarı, 2009: Fig. 13: 1, Pl. 1: 1). Dolayısıyla, Demircihüyük-Sarıket'te ele geçirilen iki tankard da (Seeher, 2000: Fig. 36: G.294b, 38: G.317a) yerleşmede ele geçirilemeyen İTÇ II'nin son evresine (Q

Evresi) tarihlendirilmelidir. Keçiçayırı'nda, bu son evrenin temsil edilmemesinin doğal sonucu olarak tankard ele geçirilememiştir.

Demircihüyük'te İTÇ II'nin ikinci yarısında giderek azalan yiv bezemenin yanında, daha çok kaselerin ağız kenarları altına veya gaga ağızlı testilerin ve boyunlu çömleklerin omuzlarına yerleştirilen kabartma kurtcuk veya solucan bezeme önem kazanır (Efe, 1988: Lev. 34: 3; 39: 3, 6; 40: 13; 42: 3; 43: 1-2; 51: 18-19). Benzer bezeme Keçiçayırı'nda da söz konusudur (Lev. 2: 17-18, 3: 21, 10: 57, 11: 60).Bütün bu karşılaştırmalar ve özellikle "S" profilli kaselerin ortaya çıkışı ve gelişimi dikkate alınarak üç yerleşme arasında stratigrafik olarak aşağıdaki eşleşmeler yapılabilir:

Demircihüyük	Küllüoba	Keçiçayırı
-	IVA	-
O-P	IVB	+
M-N	IVC	?
L	IVD	-

Tablo 4: Demircihüyük, Küllüoba ve Keçiçayırı Yerleşmeleri Geç İTÇ II Karşılaştırmalı Stratigrafileri

IV. 2. 3. Güney Bölgeleri ile karşılaştırma

İTÇ II'de Afyon Çanak Çömlek Bölgesi Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi'ne güneyden komşudur. Bu sebeple her iki bölgenin çanak çömleğinde bazı ortak özellikler ve paralel bir gelişme söz konusudur. Yayılım alanını kabaca Afyon Ovası'nın oluşturduğu bu çanak çömlek bölgesi içinde bugüne kadar İTÇ bağlamında kapsamlı bir kazı henüz yapılamamıştır. Bu konudaki bilgilerimiz sadece Afyon Arkeoloji Müzesi'nin Karaoğlan Mevkii ve Kaklık Mevkii'nde gerçekleştirdiği kurtarma kazılarına dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu bölümde Keçiçayırı çanak çömleği - mümkün olduğunca bu yerleşmelerinkilerle karşılaştırılacaktır. Afyon'un güney bölgelerinde, diğer bir deyişle, Beycesultan ve Kusura çanak çömlek bölgelerinde, çanak çömlek oldukça yöresel özellikler içerdiği ve farklı bir gelişim çizgisi sergilediği için, Beycesultan ve Kusura ile karşılaştırmalar yapılmasına gerek duyulmamıştır. Ancak, Keçiçayırı 9a tipi seyyar ocağın (Lev. 18: 86, 26: b) ele geçirildiği diğer

yerleşme yeri Kusura'dır (Lamb, 1938: 246, Lev. LXXXIV: 5). İki ocak form olarak birbirleri ile tamamen benzeşmektedir.

IV. 2. 3. 1. Karaoğlan Mevkii

Karaoğlan Mevkii'nde tek mimari evre söz konusu olmasına rağmen, bazı mekanların içinde alt evrelere işaret eden tabanlar ele geçirilmiştir. N8 plankaresinde ortaya çıkarılan bir odanın içinde üst üste üç taban saptanmıştır (Topbaş, Efe ve İlaslı, 1998: 25-33). Çanak çömlek homojen özellikler göstermektedir. Dolayısıyla, Keçiçayırı'nda olduğu gibi burada da yerleşme tek evreli olarak kabul edilebilir. Kazı sırasında malzeme seçilerek toplandığı için, istatistiksel verilerden yoksunuz. Bu sebeple burada, elimizdeki mevcut veriler doğrultusunda bir değerlendirme ve karşılaştırma yapılabilmektedir.

İTÇ II'de, Karaoğlan Mevkii'nde de Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal ana mal grubudur. Gri/Siyah Astarlı Mal, Keçiçayırı'nda olduğu gibi son derece az temsil edilir. Üçüncü mal grubu ise Kaba Mal'dır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: 38-40). Karaoğlan Mevkii İTÇ II kap formları yayında bir cetvel halinde verilmiştir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 17).

Keçiçayırı'nın yayvan, sığ veya yarı küresel, basit profilli kaseleri (Lev. 1: 1-10, 23: c), aynı özelliklerle Karaoğlan Mevkii'nde de görülür (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 37: 1-13; 38: 14, 18-19). Bu kaseler Keçiçayırı'ndaki gibi ilmik kulp içerdikleri gibi, aynı zamanda Afyon Çanak Çömlek Grubu'nun karakteristik özelliği olarak ağız kenarlarının altında yatay kulplar da içerirler (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 37: 9-10). Keçiçayırı'nda kaselere ait olabilecek bir adet bu tür yatay bir kulp parçası ele geçirilmiştir (Lev. 19: 88). İçe doğru hafif dönük dudaklı kaseler de (Lev. 2: 11-17) yine her iki yerleşmede tipiktir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 38: 20-26). Bunlar da yatay kulp içerebilmektedir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.38: 20). Afyon Çanak Çömlek Grubu'nun Keçiçayırı'nda temsil edilmeyen en karakteristik kase formu keskin omurgalı (*antisplash*) kaselerdir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 39: 28-30). Bunların belki de tamamı yatay kulpludur. Bu tip kaseler daha ziyade batıda Altıntaş Çanak Çömlek bölgesinde yaygındır (Ay-Efe, 2001: 282, Fig. 14: 6, 14; 16: 20, 33).

Keçiçayırı'ndaki gibi (Lev. 1: 10, 4: 41-42, 23: d) kaselerden bazılarının alçak kaide içerdiği anlaşılmaktadır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 42: 57).

Karaoğlan Mevkii'nde "S" profilli kaselerin temsil edildiği özellikle iki örnekten anlaşılmaktadır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.41: 47-48). Fakat bunların form çeşitliliği ve malzeme içindeki oranları hakkında herhangi bir yorumda bulunmamız yukarıda değinilen nedenle mümkün değildir. İlmik kuplar içinde oval şekilli olanların da mevcut olduğu özellikle iki örnekten anlaşılmaktadır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 38: 26, 41: 48). Keçiçayırı(Lev. 2: 17-18, 3: 21). Küllüoba ve Demircihüyük'teki gibi dışta kaselerin ağız kenarları altında kabartma dikey kurtcuklar yer almaktadır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.38: 18, 22, 41: 46). Keçiçayırı boyalı kasesi (Lev. 1: 3, 23: b), benzeri motif içermese de Karaoğlan Mevkii örnekleri (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.39: 33, 40: 35-38) ile aynı grup içinde değerlendirilmelidir. İTÇ II sonlarında ve Erken İTÇ III'te bu tür boyalı kaseler İç Kuzeybatı Anadolu'da oldukça karakteristiktir.

Kuzeyde, Frigya Kültür Bölgesi'nde, İTÇ II sonunda ortaya çıkan basık, geniş veya dar boyunlu, küçük gövdeli ve bazı gövdelerin çift konik olduğu gaga ağızlı tastiler (Lev. 5: 43-48, 6: 49, 24: a) Karaoğlan Mevkii'nde de görülmektedir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.42: 60-61).

Güneyde Beycesultan'dan, kuzeyde Eskişehir Ovaları'na kadar olan geniş alanda görülen saksı biçimli küplerin (*flower pot*) Karaoğlan'da da bulunması doğaldır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.48: 90). Aynı şekilde boyunlu küpler de mevcuttur (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 48: 91-93, 49: 94-95). Bunlardan bir tanesi omuzunda tarihlendirme açısından önemli olan yatay kulplar içerir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 48: 93). Karaoğlan'da küresel gövdeli çömlekler (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 82-85), üç ayaklı mutfak kapları (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.48: 86-88) ve tavalarda (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.48: 86-88) temsil edilmektedir.

Sonuç olarak; Keçiçayırı ve Karaoğlan Mevkii arasında yapılan bütün bu karşılaştırmalar ve Karaoğlan Mevkii'nde de İTÇ II'nin son evresinin temsil edilmediği dikkate alındığında, iki yerleşmenin birbiriyle büyük oranda çağdaş olduğunu söyleyebiliriz.

IV. 2. 3. 2. Kaklık Mevkii

Kaklık Mevkii'nde İlk Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi yerleşmesinin dolgusu içine İTÇ II-III mezarları yerleştirilmiştir. Bunlar A ve B alanları olarak adlandırılan iki ayrı kesimde kümelenmektedir. B Alanı mezarları (no. 1-14) pithos gömüler veya sandık mezar şeklindedir. A alanındaki mezarlar (no. 15-32) ise yalancı oda mezar veya basit gömü şeklinde olup Erken İTÇ III'e tarihlenmektedirler (Topbaş-Efe-İlaslı, 1998: 33-38, 42-47). Ancak, A alanındaki 15-17 no.lu mezarların İTÇ III öncesine tarihlenebileceği söylenmektedir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: 33).

Erken mezarlardan elde edilen az sayıdaki çanak çömlek, gösterdikleri özelliklere göre, Karaoğlan Mevkii ve hemen sonrasına tarihlendirilmelidir (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 51). Bunlardan biri Mezar 8'de bulunmuş olan "S" profilli, oval kulplu bir kasedir (no.117). Gaga ağızlı testiler de bu dönemin özelliklerine uygun olarak geniş boyunlu ve küçük gövdelidirler (no.108, 112, 115-116). Bunlardan son iki tanesi itina ile yapılmış olup yüzeyleri iyi aşıklıdır ve gövdeleri oldukça basık ve çift koniktir. Bunlar Karaoğlan Mevkii'nin hemen sonrasına, diğer bir deyişle, İTÇ II'nin sonuna tarihlendirilmelidirler.

Mezar küpleri Karaoğlan ve Keçiçayırı'ndakiler gibi ya saksı şeklinde geniş ağızlıdır (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig. 59: 169, 60: 179, 61: 181, 62: 182) veya geniş boyunludur (Topbaş, Efe ve İlaslı 1998: Fig.61: 180, 62: 183).

IV. 3. Keçiçayırı İlk Tunç Çağı III Dönemi Çanak Çömleğinin Tanıtımı ve Karşılaştırması

Bu döneme ait elimizde maalesef çok az çanak çömlek örneği bulunmaktadır. Ancak bunların birçoğu özellikle formlar ve bezeme bağlamında Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi'nin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Küllüoba'nın bu dönem mimarisi ve çanak çömleği Fatma Şahin tarafından doktora tezi (Şahin, 2013) kapsamında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Dolayısıyla bu iki faktör, bu malzemenin "Geçiş Dönemi" süreci içindeki ait olduğu zaman diliminin saptanmasını kolaylaştırmıştır⁴.

⁴Bu çanak çömleğin genel bir değerlendirmesi için ayrıca bkz: Efe-Türkteki 2005

Küllüoba’da Geçiş Dönemi II E’den II A’ya kadar ulaşan toplam 5 evre içerir. Bunlardan alttaki iki evre (II E-D) “Öncü Geçiş Dönemi”, geri kalan II C-A evreleri de “Geçiş Dönemi” olarak tanımlanmıştır (Şahin, 2013: 25-28; Şahin 2015: Tablo 1). Öncü Geçiş Dönemi, Erken İTÇ III ve Geçiş Dönemi çanak çömlek özelliklerinin bir arada bulunduğu evredir.

Kataloga alınan örneklerden özellikle dördü, bölgenin geleneksel mal grubu ve form özelliklerini yansıtmaktadır (Lev.20: 93, 96-97 ve 102, 27: a). Bunlardan el yapımı tabak (no 93) Erken İTÇ III’te bölgede yaygındır. Bu form Küllüoba’da II C Katı’ndan sonra görülmemektedir (Şahin, 2013: 59-60, Lev. 27: 1-4, 45: 149-151). Geleneksel Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal ile temsil edilen oval ilmik kulplu ve “S” profilili kasenin (Lev.20: 96) profili daha ziyade Geçiş Dönemi özelliği göstermektedir. “S” profilili ve büyük ilmik kulplu kase formu (Lev.20: 97, 27: a) ise Erken İTÇ III’ten devam etmektedir. Beycesultan’da bu formun (*Shape* 22) yakın benzerleri X. kattan gelmektedir (Lloyd, Mellaart: 1962: Fig. 50: 45, 48). Tankard parçası (no. 102) çark yapımıdır ve Film Astarlı Mal ile temsil edilmektedir. Geniş boyunlu küpler de (Lev. 22: 108-109) yine bölgenin geleneksel formlarıdır. Lev. 22: 110’daki yatay kulp, İTÇ III’e özgü tipik bezemesi ile esas olarak bu tür küplerin omuzlarına yerleştirilmiştir.

Öncü Geçiş Dönemi’nde ortaya çıkan şişkin dudaklı kaselere iki tipik örnek Lev. 20: 94-95’da görülmektedir. Bu dudak tipi Geçiş Dönemi’nde ortaya çıkacak olan kalınlaştırılmış dudaklı (*bead-rim*) kaselerin öncüsü olmalıdır (Şahin, 2015: 107). Bu kaselerden ikincisi (Lev. 20: 95) ağız kenarı altında, yine Geçiş Dönemi’ne özgü olan, yan yana yatay bir hat şeklinde dizilmiş çentiklerden oluşan bir baskı bezeme içerir. Lev. 20: 98-99’daki iki kase de gerek şişkin dudakları gerekse dikey büyük kulpları ile Geçiş Dönemi’nin en karakteristik formları arasında yer alırlar (Lev. 27: b). Bu form da yine Öncü Geçiş Dönemi’nde ortaya çıkar (Şahin, 2013: 64, 65, Lev.31: 45-50, 32: 62, 50: 199-202). Her iki parça da Geçiş Dönemi’nin en karakteristik malı olan Hitit Malı ile temsil edilmektedir. Keçiçayırı malzemesi içinde, ilk olarak Küllüoba IIC’den itibaren görülen (Şahin, 2015: 107), kalınlaştırılmış dudaklı kaselerden ele geçirilememesi bu çanak çömleğin Öncü Geçiş Dönemi’ne tarihlenmesini desteklemektedir.

Ağız kenarı altında bir oluk oluşturacak şekilde “S” kıvrımlı bir profile sahip ilmi kulp maşrapa da (Lev. 20: 101) Öncü Geçiş Dönemi’nde daha karakteristiktir ve üst katlara doğru azalmaktadır (Şahin, 2013: 69, Lev. 39: 79). Malzeme içinde bir de kadeh yer almaktadır (Lev. 20: 100). Bu örnek Kaba Mal ile temsil edilmektedir ve Küllüoba’dakilerden farklı olarak el yapımıdır; dolayısıyla iple kesilmiş bir dibe sahip değildir (Şahin, 2013: 75-76, Lev.54: 243-244, 97: 546).

Geçiş Dönemi’nin diğr bir karakteristik formu olan çaydanlığa ait bir parça da Lev. 20: 103’te verilmiştir (Lev. 27: c). Hitit Malı ile temsil edilen bu parça, ağız kenarı altında 95 no.lu parçada olduğı gibi yan yana yatay olarak dizili çentikler içerir. Gövdede ise içi çentiklerle doldurulmuş bir çizi bantın kalıntısı vardır. Bu form Küllüoba’da ilk IIC evresinde saptanmıştır (Şahin, 2013: 72, Lev. 53: 234-236). Küllüoba’dan evresi bilinmeyen bir örnek gerek profili ve gerekse bezemesi itibariyle Keçiçayırı örneğine daha fazla benzemektedir (Şahin, 2013: Lev. 96: 543).

Lev. 21’deki gaga ağızlı testi formuna ait üç boyun parçasından 104 no.lu olan kesik gagalıdır. Diğr ikisi (no. 105, 106, Lev. 27: d) ise sivri gagalı (Schnabelkanne) testilere aittir. Bu gagalar türünün en erken örneklerini temsil etmelidir. Küllüoba’da bu form ilk IIC evresinde saptanmıştır (Şahin, 2013: 79). IIE-D evrelerine ait stratigrafik malzeme Küllüoba’da az ele geçirildiğinden, çaydanlık gibi sivri gagalı testilerin de bu evrelerde tesadüfen ele geçirilememeleri ve dolayısıyla, bunların bölgede Öncü Geçiş Dönemi’nde ortaya çıkmış olmaları olasılığı yüksektir.

Son olarak tanıtacağımız Lev. 21: 107’deki parça, büyük olasılıkla sivri gagalı bir testinin boyun ve omuz kısmına aittir. Kaba Mal ile temsil edilen bu parçanın omuz kısmında, üzerleri parmak baskılı yatay kabartma bantlarla sınırlandırılmış bir bant yer alır. Bu bant içinde kabartma olarak yapılmış bir figür ve birleşmeyen ayrı bir parçadan anladığımıza göre, bu bant içinde ayrıca bir kabartma yılan motifi (?) bulunmaktadır (Lev. 27: e).

Sonuç olarak, yukarıda Küllüoba ile yapılan karşılaştırmalardan, bu grup çanak çömleğin Öncü Geçiş Dönemi Evresi’ne tarihlendiğini hemen hemen kesin olarak söyleyebiliriz.

SONUÇ

Keçiçayırı'nda İlk Tunç Çağı'na ait kalıntılar Cıbrada denilen tepenin üzerindeki düzlükte ele geçirilmiştir. Burada kale izlenimi veren etrafı sur ile çevrili bir Geç İTÇ II yerleşmesi söz konusudur. Sur ve sura bitişik evleri mümkün olduğunca ortaya çıkarmak amacıyla, yerleşmede dört ayrı kesimde kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kuzey kesimde yapılan çalışmalarda, yüzeyin hemen altında, sınırlı bir alanda ayrıca İTÇ III ortalarına tarihlendirilen çanak çömlek yoğunluğu ile karşılaşmıştır; yine bu döneme ait, batı kesimde de küçük bir yuvarlak yapı kalıntısı ele geçirilmiştir. Dolayısıyla bu kazılarda ele geçirilen İTÇ II çanak çömleği tezin ana konusunu oluşturur. Elimizde çok az örneği bulunan söz konusu İTÇ III çanak çömleği de tez kapsamında ayrıca tanıtılmış ve Küllüoba'nın bu dönem çanak çömleği ile karşılaştırılmıştır.

İTÇ II Dönemi Çanak Çömleği: Sur çoğunlukla direkt anakaya üzerine oturtulmuştur; ancak bazı kesimlerde sur ile anakaya arasında ince bir kültür dolgusu vardır. Bu dolgudan çok az malzeme ele geçirilmesi ve her iki evre çanak çömleğinin homojen özellikler göstermesi sebebiyle burada çanak çömlek tek bir evre altında incelenmiştir. Kazılar daha çok genel yerleşim planının ortaya çıkarılmasına yönelik olarak yapıldığından, birçok odada tabanlara inilememiştir. Tüm veya tümlenebilir kapların hemen hemen tamamı, kuzey kesimde yangın geçirmiş olan 15 ve 16 nolu odaların tabanlarından ve taban üstü dolgularından gelmektedir. Kazı sırasında ele geçirilen tüm İTÇ çanak çömleği tez kapsamında ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve özellikle Küllüoba ve Demircihüyük ile yapılan karşılaştırmalar sonucu, bu çanak çömleğin bölgenin İTÇ II çanak çömleği içindeki yeri, taşıdığı anlam ve önem üzerinde durulmuştur.

İTÇ II'de İç Kuzeybatı Anadolu'nun tamamında söz konusu olduğu gibi Keçiçayırı'nda da çanak çömlekte ana mal grubunu Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal oluşturur (%54). Bu gruptan sadece astarsız oluşu ile ayrılan Yalın Mal ile Gri/Kahverengi Mal yok denecek kadar az temsil edilir. Daha ziyade mutfak kapları ile temsil edilen Kaba Mal, Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mal'dan sonra ikinci önemli grubu oluşturur (%44). Bu durum, aynı çanak çömlek bölgesi içinde yer alan Küllüoba'nınkiyle büyük oranda uyuşur. Demircihüyük'ten öğrendiğimize göre, Demircihüyük Çanak Çömlek Bölgesi'nde farklı olarak ayrıca, büyük çoğunluğunu

siyah ağız kenarlı (*black-topped*) kaselerin oluşturduğu Siyah Mal söz konusudur. Demircihüyük'ün Geç İTÇ II katlarında kabaca % 40 oranında temsil edilen bu mal, Küllüoba'da *import* olarak çok az, Keçiçayırı'nda ise hiç ele geçmemiştir. Diğer taraftan, Küllüoba'da İTÇ II'nin son evresinde (IVA katı) söz konusu olan Öncü Parlak Açıklı Mal Keçiçayırı'nda tüm özellikleriyle saptanamamıştır.

Keçiçayırı çanak çömleğinde yüzey işlemleri, hamur ve katkıya baktığımızda; ana mal grubu olan Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal'da yüzeyler değişik derecelerde açıklıdır. İnce hamurlu kaselerde yüzey genelde iyi açıklıdır. Büyük kaplara ait kalın cidarlı kase ve kaba hamurlu kapların yüzeyleri ise mat veya az açıklıdır. Yüzey renkleri pembemsi/portakalımsı kırmızı, kırmızımsı kahverengi, kahverengi ve açık kahverengi ve tonları şeklindedir. Bazılarının özlü olduğu hamur renkleri ise bej, pembemsi bej, açık kahverengi ve kahverengi tonlarındadır. Bazı ince cidarlı ve ince hamurlu parçaların pekişmiş bir hamura sahip oldukları görülmektedir. İnce hamurlu kaplar bazen seyrek taş veya taşcık katkı içerebilmektedir. Kalın cidarlı büyük kaplar yoğun taş veya taşcık katkı içermektedir. Mikanın az ve seyrek görülmesi, bunun kil içinde doğal olarak bulunduğu izlenimi vermektedir. Yalın Mal, Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal'dan sadece yüzeyin astarsız oluşu ile ayrılmaktadır. Gri Açıklı Mal grubu da gri ve grinin tonlarında astarsız bir yüzeye sahiptir. Diğer özellikler de ilk iki gruptaki gibidir. Büyük çoğunluğunu mutfak kaplarının oluşturduğu Kaba Mal, astarsız ve sıvazlanmış açıklı bir yüzeye sahiptir. Ancak, ince cidarlı bazı örneklerde yüzey iyi düzeltilmiştir. İkincil yanmadan dolayı mutfak kaplarının yüzey ve hamur renkleri değişmiştir. Bu mal ile temsil edilen kaplar genelde yoğun taş katkılıdır. Yukarıda da değinildiği gibi Mika katkı aşağı yukarı her kapta az miktarda bulunmaktadır. Bazı örneklerde ayrıca seyrek bitki katkı söz konusudur.

Çanak çömlek formlarına gelince; Kaseler, gaga ağızlı testiler, boyunlu çömlekler, boyunlu büyük çömlekler veya küpler, geniş ağızlı küpler, küresel gövdeli mutfak kapları, üç ayaklı mutfak kapları, tavalar ve fiçî şeklinde bir kap ve iki ayrı tip içeren seyyar ocaklardan oluşan ana formlar (Şek. 31), üç yerleşmede de büyük oranda birbirinin aynıdır. Ancak, Keçiçayırı çanak çömleğinin form tipleri bağlamında fazla bir çeşitlilik göstermediğini ve dolayısıyla Küllüoba'ya göre daha tekdüze olduğunu söyleyebiliriz. Aynı şekilde bezeme de fazla uygulanmamıştır.

Keçiçayırı çanak çömleğinin önemli bir kısmı basit ve “S” profilli kaselerden oluşur. Bitinya-Frigya Kültür Bölgesi’nin karakteristik bir özelliğini oluşturan bu kaseler, sık sık ağız kenarları üzerine yerleştirilmiş olan ilmik kuplar içerir. Önceleri yuvarlak olan bu kulplar Geç İTÇ II’de giderek oval bir şekil alır. Keçiçayırı kulplarının önemli bir kısmı bu ikinci gruba girer.

İlk olarak Demircihüyük L ve Küllüoba IVD evrelerinde az sayıda görülmeye başlayan “S” profilli kaseler, İTÇ II’nin gelişen evrelerinde giderek yaygınlaşır ve profilleri de keskinleşir. Keçiçayırı çanak çömleği içinde keskin “S” profilli kaselerin de temsil edilmesi, yerleşmenin İTÇ II sonlarına tarihlenmesi gerektiğini gösteren diğer bir kanıttır (Lev. 3: 28-32, 4: 33-40). Keçiçayırı’nda küçük parçalar halinde ele geçirilen birkaç kaideli kase formu (Lev. 1: 10), Küllüoba’nın IVB ve IVA ve Demircihüyük’ün P/Q evrelerinde saptanmıştır. Aynı form Karaoğlan Mevkii yerleşmesinde de söz konusudur.

Özellikle Karaoğlan Mevkii yerleşmesinden izlediğimiz üzere, Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Bölgesi’ne güneyden komşu olan Afyon İTÇ II Çanak Çömlek Bölgesi ile Keçiçayırı arasında da çanak çömlekte önemli bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Keçiçayırı’nda yayvan, sığ veya yarı küresel, basit profilli ve içe doğru hafif dönük dudaklı kaselerin (Lev. 1: 1-10, 2: 11-19) benzerleri Karaoğlan Mevkii’nde de görülmektedir. Bunlar Keçiçayırı’nda olduğu gibi ya ilmik kulpludurlar ya da yatay kulpludurlar. Keçiçayırı’nda yatay kulplu kaselere ait olabilecek sadece tek bir kulp parçası ele geçirilmiştir (Lev. 19: 88). Afyon çanak çömleği için karakteristik olan keskin omurgalı (antisplash) ve yatay kulplu kaselerden ise Keçiçayırı’nda tek bir parça bile bulunamamıştır.

İlk Tunç Çağı’nın erken evrelerinin yükselen ağızlı ve silindirik boyunlu gaga ağızlı testileri, aynı şekilde Keçiçayırı’nda da oldukça karakteristiktir (Lev. 5: 43-48, 6: 49-50, 7: 51-52, 8: 53-54). Ancak, Küllüoba IVB ve IVA katlarında açık bir şekilde izlenebildiği gibi İTÇ II sonlarında tüm İç Kuzeybatı Anadolu’da küçük, çoğunlukla geniş boyunlu ve bazılarının çift konik gövdeli olduğu gaga ağızlı testiler ortaya çıkar (Lev. 10: 57). Bu gelişmenin yansımaları Keçiçayırı ve Demircihüyük yanında Afyon Ovası’ndaki Karaoğlan Mevkii’nde ve Kaklık Mezarlığı’nda da izlenir.

Geniş boyun ve çift konik gövde, Keçiçayırı ve Küllüoba'da küçük boyunlu çömleklerde de görülür. Boynunda çift yatay bant içeren, kapaklı böyle bir boyunlu çömlek (Lev. 11: 61), Keçiçayırı haricinde Küllüoba IVB Katı'nda ve Demircihüyük–Sarıket Mezarlığı'nda da ele geçirilmiştir. Dolayısıyla bu form Keçiçayırı yerleşmesinin bölge kronolojisi içindeki yerinin belirlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Keçiçayırı'nda ele geçen boyunlu büyük çömlekler veya küpler Küllüoba'daki örneklerle tamamen benzerlik göstermektedir. Bu küplerin omuzlarında İTÇ II'nin erken evrelerinde ikişer veya dörder dikey kulp-tutamaklar bulunurken İTÇ II'nin sonlarına doğru, bunların yerini yatay kulplar almaya başlar (Lev. 13: 70). Keçiçayırı'nda bunların sadece yatay olanları belgelenmiştir. Tüm İç Batı Anadolu'da karakteristik olan saksı şeklindeki küpler (*Flower pot*) gerek Beycesultan'da (Form 17a) ve gerekse Demircihüyük'te İTÇ II'nin başlarında ortaya çıkar. Dolayısıyla form, Keçiçayırı (Lev. 14: 71-74), Küllüoba, Karaoğlan Mevkii ve Kaklık Mevkii yerleşmelerinde de saptanmıştır.

Keçiçayırı, Küllüoba ve Demircihüyük çanak çömlek kronolojilerinin karşılaştırılmasında üç ayaklı mutfak kapları ve bunlara ait kubbeli kapaklar da önemli rol oynar. Keçiçayırı'nda tek bir parça ile temsil edilen bu form (Lev. 15: 79), ilk olarak Küllüoba IVB katında az sayıda ele geçirilmiştir. Demircihüyük'te ise bunlar stratigrafiden gelmemektedir ve olasılıkla P/Q evrelerine aittirler.

Keçiçayırı'nda ele geçen boyunlu küpler, küresel gövdeli çömlekler, üçayaklı mutfak kapları ve tavaların benzerleri Karaoğlan Mevkiinde de ele geçirilmiştir. İlginç olan husus, Keçiçayırı'nda ele geçirilen seyyar ocaklardan (Lev. 18: 86, 19: 87, Form 9a ve 9b) Demircihüyük ve Küllüoba'da bulunamamasıdır. Bunlardan 9a formunun tam benzeri Kusura'dan bilinmektedir.

Keçiçayırı çanak çömleği fazla bezemeli değildir. Yiv ve oluk bezeme nadiren uygulanmıştır. Kaselerin ağız kenarı altına veya gaga ağızlı testilerin ve boyunlu çömleklerin omuzlarına yerleştirilen kabartma kurtçuk veya solucan bezeme Geç İTÇ II'de Küllüoba ve Demircihüyük çanak çömleğinde de görülmektedir.

Tez kapsamında yapılan tüm bu çalışmalar, değerlendirmeler ve karşılaştırmalar, Keçiçayırı İTÇ II yerleşmesi çanak çömleğinin en yakın benzerinin, aynı çanak çömlek

bölgesine ait olması ve en yakındaki kazı yeri olma özelliği taşıması sebebiyle Küllüoba'da temsil edildiğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bu benzerlikler kadar, Küllüoba'da kesintisiz bir İTÇ çanak çömlek silsilesinin saptanması da Keçiçayırı yerleşmesinin göreceli olarak İTÇ II kronolojisi içindeki yerinin belirlenmesini kolaylaştırmıştır. Buna göre, Keçiçayırı'nda yerleşmenin Küllüoba IVC Katı içinde başlamış olması ihtimali vardır. Ancak yerleşim sürecinin önemli bir kısmı IVB Katı'na denk gelmelidir. Bir sonraki IVA Katı'nda ilk defa görülen Öncü-Parlak Astarlı ve Açıklı Mal (Proto-Red Coated Ware), el yapımı tabak ve tankard formlarının Keçiçayırı'nda saptanamaması, yerleşmenin Küllüoba IVA Katı'ndan önce sona ermiş olabileceğini göstermektedir. Keçiçayırı, yine yapılan karşılaştırmalar sonucu, kabaca Demircihüyük N-P evrelerine denk gelmelidir. Karaoğlan Mevkii yerleşmesinin de her ne kadar malzemenin tümü toplanmadığından istatistiksel bir değerlendirme yapılamasa da eldeki mevcut verilere göre yapılan karşılaştırmalar doğrultusunda, kabaca bu horizona tarihlenmesi gerektiği sonucuna varabiliriz (Tab. 5).

Keçiçayırı çanak çömlek form tiplerinin fazla çeşitlilik göstermemesi, bezemeye fazla yer verilmemesi ve import malzemenin pek ele geçirilememesi gibi nedenlerle, Küllüoba'ya göre daha monoton bir görünüm sergilemesi, yerleşmenin kültürel, ticari ve sosyo-politik bir merkez olmaması ile ilişkilendirilebilir. Yerleşim yoğunluğunun fazla olmadığı Frigya Dağlık bölgesinde, bu tür kale yerleşmeleri bölgedeki doğal kaynakları işletmek, kontrollerini elde tutmak ve seyahat edenlere konaklama sağlamak gibi nedenlerle kurulmuş olabilir (Efe, Sarı ve Fidan, 2011, 16).

Dönemler	Demircihüyük		Küllüoba	Keçiçayırı	Karaoğlan Mevkii
	Höyük	Mezarlık			
OTÇ'ye Geçiş (Geç İTÇ III)	Hiatus		IIA IIB IIC IID } Öncü Geçiş IIE }	↕	
Erken İTÇ III	Hiatus		IIIA IIIB IIIC		
İTÇ II	P/Q O N M L K H-I	↕	IVA IVB IVC IVD IVE IVF	↕	↕
İTÇ I	G E-F		VA		

Tablo 5: Karşılaştırmalı Kronoloji Tablosu

İTÇ III Dönemi Çanak Çömleği: Çok az ele geçtiği için, üzerinde istatistiki çalışma yapılmayan bu çanak çömlek, özellikle bazı formlar ve uygulanan bezeme bağlamında, bölgede Küllüoba'dan çok iyi bilinen Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi'nin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Fatma Şahin tarafından hazırlanan doktora tezinin konusunu oluşturan Küllüoba'nın bu dönemi (Şahin, 2013) IIE'den IIA'ya kadar ulaşan toplam beş yapı katı içerir. Bunlardan alttaki iki kat (IIE-D) "Öncü Geçiş Dönemi", geri kalan IIC-A katları da "Geçiş Dönemi" olarak tanımlanmıştır (Tab. 2, 5). Yapılan karşılaştırmalar sonucu, söz konusu Keçiçayırı çanak çömleğinin, Küllüoba'da Erken İTÇ III ve "Geçiş Dönemi" çanak çömlek özelliklerinin bir arada görüldüğü "Öncü Geçiş Dönemi" ne tarihlendiği anlaşılmıştır.

Bazılarının ağız kenarları altında yan yana yatay bir hat şeklinde dizilmiş çentiklerden oluşan baskı bezemenin yer aldığı, şişkin dudaklı ve bir kısmının büyük dikey kulplu olduğu kaseler, dönemin karakteristik bir formunu oluşturur (Lev. 20: 93-95). Küllüoba'da ilk IIC katında görülen kalınlaştırılmış dudaklı (bead-rim) kaselerden Kaçıçayırı'nda ele geçirilememesi, bu malzemenin Öncü Geçiş Dönemi'ne tarihlenmesini desteklemektedir. Geçiş Dönemi'nin en karakteristik malı olan Hitit Malı ile temsil edilen ve olasılıkla çaydanlığa ait bir parça da yine Geçiş Dönemi'ne özgü bir bezeme içerir (Lev. 20: 103). Bu formun benzeri Küllüoba'da ilk IIC evresinde saptanmıştır.

Gaga ağızlı testi formuna ait üç boyun parçasından biri kesik gagalıyken (Lev. 21: 104), diğer iki örnek ise sivri gagalı (Schnabelkanne) (Lev. 21: 105-106) testilere aittir. Sivri gagalılar formunun bölgedeki en erken örneklerini temsil etmelidir. Bu form Küllüoba'da ilk IIC evresinde ele geçmiştir. Küllüoba'da IIE-D katlarına ait stratigrafik malzeme az ele geçirildiğinden, çaydanlık ve sivri gagalı testilerin Öncü Geçiş Dönemi'nde tesadüfen ele geçirilememeleri ve dolayısıyla, bunların bölgede Öncü Geçiş Dönemi'nde ortaya çıkmış olmaları olasılığı yüksektir. İTÇ III Malzemesi içinde yer alan bir kadeh örneği Kaba Mal ile temsil edilmektedir (Lev. 20: 100). Bu parça Küllüoba'dakilerden farklı olarak el yapımıdır. Malzeme içinde çark yapımı sadece iki parça ele geçirilmiştir. Bunlardan biri yukarıda sözü edilen çaydanlık parçasıdır. Diğer de Tankard formuna ait olması gereken bir boyun parçasıdır.

Büyük olasılıkla sivri gagalı bir testinin boyun ve omuz kısmına ait bir parça, benzeri olmayan kayda değer bir çanak çömlek buluntusu olarak değerlendirilebilir. Boynun dip kısmında parmak baskılı kabartma bantlarla sınırlandırılmış yatay bir bant yer alır. Bu bant içinde kabartma olarak yapılmış bir insan figürü ve birleşmeyen ayrı bir parçadan anladığımıza göre, bu bant içinde ayrıca bir kabartma yılan motifi (?) bulunmaktadır (Lev. 21: 107).

Sonuç olarak; burada tez kapsamında incelenen Keçiçayırı İTÇ çanak çömleği, bugüne kadar sadece Küllüoba'dan tanıdığımız Yukarı Sakarya ve Frigya Dağlık bölgesinin Geç İTÇ II ve Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi çanak çömlek grupları hakkındaki bilgilerimizi zenginleştirmiştir.

KAYNAKÇA

- Ay-Efe, Ş. M. Deniz ve Lochner, Ina (2001), “Die Frühebronzezeitlichen Keramik, Die Frühebronzezeitlichen Siedlungsbefunde in Aizanoi, Vorbericht über die Kampagnen 1997 bis 1999”, *Archäologischer Anzeiger*, Berlin, ss. 280-294.
- Bilgen, A. Nejat (2011), *Seyitömer Höyük Ön Kazı Raporu (2006-2010)*, Dumlupınar Üniversitesi TKİ, Kütahya.
- Bittel, Kurt (1942), *Kleinasiatische Studien*, Istanbuler Mitteilungen S: 5, İstanbul.
- Bittel, Kurt (1945), *Grundzüge der Vor-und Frühgeschichte Kleinasiens*, Tübingen
- Bittel, Kurt ve Otto, Heinz (1939), *Demirci-hüyük. Eine Vorgeschichtliche Siedlung an der Phrygisch-Bithynischen, Grenze*, Berlin.
- Darkot, Besin ve Tuncel, Metin (1988), *Ege Bölgesi Coğrafyası* (İkinci Baskı), Türkiye Matbaacılık ve Neşriyat, İstanbul.
- Efe, Turan (1988), *Demircihüyük. Band III, Die Keramik 2, Die Frühebronzezeitliche Keramik der Jüngeren Phasen (a-b Phase H)*, Verlag Philipp Von Zabern, Mainz am Rhein.
- Efe, Turan (1995), “1993 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı XII*, Ankara, ss.245-266.
- Efe, Turan (1997), “1995 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı XIV*, Ankara, ss.215-232.
- Efe, Turan (1998), “Seyitgazi/Küllüoba 1996 Yılı Kazısı”, *Kazı Sonuçları Toplantısı XIX*, Ankara, ss.151-172.
- Efe, Turan (2003), “Pottery Distribution Within the Bronze Age of Western Anatolia and its Implications upon Cultural, Political (and Ethnic?) Entities”, Mihriban Özbaşaran, Oğuz Tanındı ve Ahmet Boratav (Ed.), *Archaeological Essays in Honour of Homo Amatus: Güven Arsebük için Armağan Yazılar*, Ege Yayınları, İstanbul, ss.87-105.

- Efe, Turan (2004), “Kültür Gruplarından Krallıklara: Batı Anadolu’nun Tarihöncesi Kültürel ve Siyasal Gelişim Profili”, *Colloquium Anatolicum* III, ss. 15-29.
- Efe, Turan (2005), “The Neolithisation in Inland Northwestern Anatolia”, Clemens Lichter (Ed); *How Did Farming Reach Europe? Anatolian-European Relations from the Second Half of the 7th Through the First Half of the 6th Millennium Cal BC*, *BYZAS* 2, Ege Yayınları, İstanbul, ss. 107-116.
- Efe, Turan (2011), “Batı Anadolu Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı”, Necmi Karul (Ed.); *Arkeoatlas Tarihöncesinden Demir Çağı’na Anadolu’nun Arkeoloji Atlası*, Doğan Burda Dergi Yayıncılık, İstanbul, ss.198-233.
- Efe, Turan (2014), “Selected EB II Pottery Recovered in the Two Burnt Rooms at Küllioba near Eskişehir (Eskişehir-Küllioba’da Yanmış İki Odada Ele Geçen Seçilmiş İTC II Seramiği)”, Atilla Engin, Barbara Helwing ve Bora Uysal (Ed); *Armizzi-Engin Özgen’e Armağan/Studies Honour of Engin Özgen*, Asitan Kitap, Ankara, ss. 115-128.
- Efe, Turan ve Ay-Efe, Ş. M. Deniz (2001), “Küllioba: İç Kuzeybatı Anadolu’da bir İlk Tunç Çağı Kenti; 1996–2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirmesi”, *TÜBA-AR* 4, İstanbul, ss. 45-78.
- Efe, Turan ve Türkteki, Murat (2005), “The Stratigraphy and pottery of the period transitional into the Middle Bronze Age at Küllioba (Seyitgazi-Eskişehir)”, *Anatolia Antiqua* XIII, ss.119-144.
- Efe, Turan, Sarı, Deniz ve Fidan, Erkan (2011), “The Significance of the Keçiçayırı Excavations in the Prehistory of Inland Northwestern Anatolia”, [Bildiri], A. N. Bilgen, R. Von denhoff, S. Sandalcı, S. Silek (Ed); *Archaeological Research in Western Central Anatolia. The IIIrd International Symposium of Archaeology*, 8-9 Mart, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, ss. 9-28.
- Eimermann Emile (2008), “Soundings at Early Bronze Age Hacılartepe Stratigraphy, pottery tradition and chronology” Jacob Roodenberg ve Songül Alpaslan Roodenberg (Ed); *Life and Death in a Prehistoric Settlement in Northwest*

Anatolia The Ilıpınar Excavations, With contributions on Hacılartepi and Menteşe. Volume III, Belgium, ss. 361-417

Fidan, Erkan (2011), *Küllüoba İlk Tunç Çağı Mimarisinin Batı Anadolu ve Ege Dünyası İçindeki Yeri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Fidan, Erkan (2016), “Keçiçayırı: An Early Bronze Age II Fortified Hilltop Settlement (Northwest Anatolia)”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol. 16/1, ss. 71-83.

French, David Henry (1969), *Anatolia and the Aegean in the Third Millenium B.C.* *Anatolia and the Aegean in the Third Millenium B.C.*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cambridge.

Haspels, Emilie (1971), *The Higlands of Phrygia Sites and Monuments I, The Text*, Princeton University Press, New Jersey.

Korfmann, Manfred (1983), *Demircihüyük I: Architektur, Stragraphie und Befunde*, Mainz.

Kull, Brigitte (1988), *Demircihüyük V: Die Mittelbronzezeitliche Siedlung* Verlag Philipp Von Zabern, Mainz am Rhein.

Lamb, Winifred (1938), “Ecavations at Kusura Near Afyon Karahisar II”, *Archaeologia* 87, ss. 217-273.

Lloyd, Seton ve Mellaart, James (1962), *Beycesultan Vol. I*, Oxford, London.

Ökse, A. Tuba (2012), *Önasya Arkeolojisiinde Çanak Çömlek*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Polat, Yusuf (2008), *M.Ö. IV Binyıl–M.Ö. I. Binyıl Arasında Dağlık Phrygia Bölgesi’nde Yerleşim Modelleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Şahin, Fatma (2013), *Küllüoba Höyüğü Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi (Übergangsperiode): Mimari ve Çanak Çömlek*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, Fatma (2015), “Küllüoba’da Erken Tunç Çağı III Döneminde Kalınlaştırılmış Dudaklı (Bead-rim) Kâselerin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, *Colloquium Anatolicum* 14, ss. 100-101.
- Sarı, Deniz (2007), “Küllüoba’da Ele Geçirilen Siyah Ağız Kenarlı (Black-Topped) Kaselerden Birkaç Örnek” Metin Alparslan, Meltem Doğan-Alparslan ve Hasan Peker (Ed); *Vita/Hayat Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul, ss. 647-655.
- Sarı, Deniz (2009), “Late EB II Pottery Recovered in Complex II of Küllüoba” *Anatolia Antiqua* 17, Paris, ss. 89-132.
- Sarı, Deniz (2011), *İlk Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel ve Siyasal Gelişimi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, Deniz (2012), “İlk Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel ve Siyasal Gelişimi”, *MASROP/E-Dergi* 7, ss.112-249.
- Seeher, Jurgen (1987), *Demircihüyük III: Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978, Die Keramik I*, Verlag Philipp Von Zabern, Mainz am Rhein.
- Seeher, Jurgen (2000), *Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük-Sarıket*, Ernst Wasmuth Verlag, Tübingen.
- Topbaş, Ahmet, Efe, Turan ve İlaslı, Ahmet (1995), “Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum, Part 1: Kaklık Mevkii, A Site Transitional to the Early Bronze Age”, *Studia Troica* 5, Mainz: pp.357-399.
- Topbaş, Ahmet, Efe, Turan ve İlaslı, Ahmet (1998), “Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum Part 2: The Settlement of Karaoğlan Mevkii and the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii”, *Anatolia Antiqua* VI, ss.21-94.

Türkteki, Murat (2012), “Batı ve Orta Anadolu’da Çark Yapımı Çanak Çömleğin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı”, *MASROP/E-Dergi* 7, ss. 45-111.

EK 1

KATALOG

Levha 1

1. Kase şeklinde Süzgeç

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1a1.1

Tanımı: Kırmızı ve açık kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. İkincil yanmadan dolayı parçanın yarısı koyu kahverengindedir. Açık kahverengi/bej hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Dudağın hemen altında, üzeri dikey oluk bezemeli bir makara kulp yer alır. Kulbun alt iki yanında birer ip deliği bulunmaktadır. Kısmen korunmuş olan dip kısmında süzgeç delikleri vardır.

2. İlmik Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: BB 11. 12

Mal: 1

Form: 1a1.1

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Gri özlü açık kahverengi/bej hamur ince taşcık katkılıdır. İlmik kulp tamamen kırıktır. İç yüzeyde zikzaklar şeklinde bir yiv bezeme yer alır. Düz dip hafif içbükeydir.

3. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY1. 180

Mal: 1

Form: 1a1.2

Tanımı: Koyu kırmızı astarlı dış yüzey parlak açıktır. Hamur açık kahverengidir. İç yüzey yalın ve açıkta zemin üzerine kırmızı boya bezemelidir. İç yüzeyde boya bezeme olarak uygulanmış bir haç ve bu haçın kolları üzerinde, iki taraflı çıkıntılar yer alır. Aralardaki boşluklar noktalar ile doldurulmuştur.

4. Kase Parçası

Bul. Yeri: AT 9. 2

Mal: 1

Form: 1a1.2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açıktır. Dış yüzeyde siyah alacalanma vardır. Gri hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

5. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1a1.2

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey parlak açıktır. Dış yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkıdır.

6. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1a1.2

Tanımı: Koyu kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkıdır. Dudak kısmının hemen altında küçük atnalı tutamak yer alır.

7. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1a1.3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış yüzeyde ikincil yanıktan dolayı yer yer siyah alacalanma vardır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkıdır.

8. İlmik Kulplu Kase (Müze)

Bul. Yeri: AY 1. 26

Mal: 1

Form: 1a1.3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey açıktır. Dış yüzeyde, ikincil yanıktan dolayı yer yer kahverengi alacalanma söz konusudur. Dudağın hemen altına oturtulan ilmik kulp dikey olukludur.

9. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1a1.3

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Dış yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Hamur açık kahverengi/bej renklidir.

10. Kaideli Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1a1.3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış yüzeyde kahverengi alacalanma vardır. Kaide iç yüzeyde bant astarlıdır. Hamur ince taşçık ve kireç taşı katkıdır. Gövdenin 2/3'ü kırıktır.

Levha 2

11. İlmik Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1a1.4

Tanımı: Açık kahverengi astarlı yüzey açıktır. Açık kahverengi/bej hamur ince taşçık katkıdır. Dudak üzerinden başlayan ilmik kulp dikey olukludur.

12. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 228

Mal:1?

Form: 1a1.4

Tanımı: Dış yüzeyi siyah astarlı ve parlak açkılı olan parçanın iç kısmı kırmızımsı kahverengindedir. Dış yüzeyin ikincil yanmadan dolayı siyah renk aldığı düşünülmektedir. Gri hamur ince taşçık katkıdır.

13. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 26

Mal: 1

Form: 1a1.4

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Koyu gri özlü kahverengi hamur mika katkıdır.

14. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 4. 5

Mal: 1

Form: 1a1.4

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış yüzeyde siyah alacalanma vardır. Gri özlü Kahverengi hamur ince taşçık katkıdır.

15. İlmik Kulplu Kâse Parçası

Bul. Yeri: AV 1/2. 22

Mal: 1

Form: 1a1.4

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Açık gri özlü kahverengi hamur ince taşçık katkıdır. Dudak üzerinden başlayan ilmik kulp tamamen kırıktır.

16. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1a2.1

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık ve kireç taşı katkıdır. Dudağın hemen altında üçgen şeklinde minyatür tutamak vardır.

17. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1a2.1

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Açık kahverengi hamur ince taşcık, kireç taşı ve mika katkıdır. Dudak kısmının hemen altında dikey kurtçuk kabartma bezeme vardır.

18. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 150

Mal: 3

Form: 1a2.1

Tanımı: Koyu gri dış yüzey açıktır. Dış yüzey rengi içte dudak üzerinde bant oluşturmaktadır. Dış yüzeyde ikincil yanıktan dolayı gri alacalanma vardır. Gri hamur ince taşcık ve mika katkıdır. Dudak kısmının hemen altında dikey kurtçuk kabartma bezeme yer alır.

19. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1a2.1

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur taşcık katkıdır.

Levha 3

20. Kase Parçası

Bul. Yeri: AZ 1. 10

Mal: 1

Form: 1a2.2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. İçte ağız kenarı bant astarlıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır. Dudağın hemen altında, ortasında dikey ip-

deliğın yer aldığı bir tutamak vardır. Dış yüzeyde ağız kenarından başlayan yatay zikzak yiv bezeme vardır.

21. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 4. 5

Mal: 1

Form: 1a2.2

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıklıdır. Her iki yüzey de islidir. Koyu kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Dudağın hemen altında yan yana iki kabartma kurtçuk bezeme vardır.

22. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 5

Mal: 1

Form: 1a2.2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey iyi açıklıdır. Gri özlü kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır.

23. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1a2.2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıklıdır. Açık kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Ağız kenarı altında olasılıkla tutamağa ait bir kalıntı vardır.

24. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 5

Mal: 1

Form: 1b1

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey parlak açıklıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır.

25. Kase parçası

Bul. Yeri: AY 1. 23

Mal: 1

Form: 1b1

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıklıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Dip hemen hemen düzdür.

26. İlmik Kulplu Kase parçası

Bul. Yeri: BD-1. 7

Mal: 1

Form: 1b1

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Gri hamur ince taşcık katkıdır. Dudak üzerinden başlayan ilmik kulp kırıktır. Dip düzdür.

27. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1b1

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

28. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Dış yüzey ıslıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

29. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış ve iç yüzey ıslıdır. Gri özlü kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

30. İlmik Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 5. 1

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey parlak açıktır. Acık kahverengi/bej hamur ince taşcık ve mika katkıdır. Dudak üzerinden başlayan ilmik kulp dikey olukludur.

31. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 4. 5

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Astar dışta ve içte yer yer dökülmüştür. Gri özlü açık kahverengi/bej hamur ince taşcık katkıdır.

32. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Koyu kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Omuz üzerinde kısmen kırık olan bir akıtacak yer almaktadır.

Levha 4

33. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

34. Kase Parçası

Bul. Yeri: BB/BC 11. 5

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Portakalımsı kırmızı astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

35. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 173

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. Gri özlü kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Dip oldukça düzdür.

36. İlmik Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 1b2

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır.

37. İlmik Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: 1b3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Her iki yüzey de yer yer ıslıdır. Açık kahverengi hamur ince taşcık katkıdır. Dudak üzerinden başlayan dikey oluklu ilmik kulp altta omuz üzerine oturtulmuştur.

38. Kase Parçası

Bul. Yeri: AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1b3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır. Dudağın hemen altında bir memecik yer alır.

39. Kase parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1b3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

40. Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 26

Mal: 1

Form: 1b3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Dış yüzey ıslıdır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkıdır.

41. Kaseye ait Bir Kaide

Bul. Yeri: AZ 1. 10

Mal: 1

Form: 1c

Tanımı: Dış yüzey kırmızımsı kahverengi yüzey açıktır. İç yüzeyde bant-astarlıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

42. Kaseye ait Bir Kaide parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 1

Form: 1c

Tanımı: Dış yüzey kırmızımsı kahverengi yüzey açıktır. İç yüzeyde bant-astarlıdır. Kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

Levha 5

43. Gaga Ağızlı Testi

Bul. Yeri: AY 1. 102

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açkılıdır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Kahverengi hamur siyah özlüdür. Ağız ve boynun bir kısmı kırıktır.

44. Gaga Ağızlı Testi

Bul. Yeri: AY 1. 30

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey az açkılıdır. Hamur açık kahverengi/Bejdir. Omuz üzerinde çiftlerli memecik bezeme vardır. Kulp ve boyunda kırıklar vardır.

45. Gaga Ağızlı Testi

Bul. Yeri: AY 1. 63

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açkılıdır. İç yüzeyde astar boynun yarısına kadar devam etmektedir. Açık kahverengi/bej hamur ince taşcık katkılıdır. Kulp yalancı burma bezemelidir. Boynun büyük bir kısmı ve ağız kenarının hemen hemen tamamı kırıktır.

46. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 104

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açkılıdır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Astar yer yer dökülmüştür. Kahverengi hamur taşcık katkılıdır. Ağzın hemen hemen tamamı kırıktır.

47. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 106

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açkılıdır. İç yüzeyde astar boynun yarısına kadar devam etmektedir. Dış yüzeyde astar yer yer dökülmüştür. Kulp çift olukludur.

48. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: AY-1. 103

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açıktır.İkincil yanmadan dolayı dış yüzeyde koyu kahverengi ve gri alacalanmalar vardır. Kahverengi hamur taşcık katkılıdır.

Levha 6

49. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: BC 9. 25

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey açıktır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır.Dış yüzey ıslıdır. Kahverengi hamur kaba taşcık ve mika katkılıdır. Gövdenin ön kısmında yan yana iki memecik ve bunların altında iki tane iç içe geçmiş yarım daire yiv bezeme vardır. Ayrıca, yarım daire bezemeler gövdenin her iki yanında da yer almaktadır.

50. Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 195

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey az açıktır. Kırmızı/siyah hamur taşcık katkılıdır. Gövdenin önemli bir kısmı ve ağzın ön tarafı kırıktır.

Levha 7

51. Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 70

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey açıktır. Dışta yüzeyde astar büyük oranda dökülmüştür ve yer yer alacalanma vardır. Gri özlü kahverengi hamur kaba taşcık,kireç taşı, kaba bitki ve mika katkılıdır. Gövdenin alt kısmı ve ağzın ön tarafı kırıktır.

52. Gaga Ağızlı Testi

Bul. Yeri: AY 1. 76

Mal:1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Kahverengi hamur kaba taşcık ve bitki katkılıdır. Gövdenin alt kısmı ve ağzın ön tarafı kırıktır.

Levha 8

53. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: AY 1. 222

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey az açıktır. Astar yer yer dökülmüştür. Kahverengi hamur ince taşcık katkılıdır. Kulp dikey sığ olukludur. Omuzda yer alan üç adet memecik, girland şeklinde iç içe geçmiş iki yiv ile çevrelenmiştir. Ön tarafta gövdenin ortasında bir delik bulunmaktadır. Ağzın önemli bir kısmı kırıktır.

54. Gaga Ağızlı Testi

Bul. Yeri: AY 1. 81

Mal: 1

Form: 2a

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. Acık kahverengi/bej hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Ağzın önemli bir kısmı kırıktır.

Levha 9

55. Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 44

Mal: 1

Form: 2b

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Dış yüzeyde astar yer yer dökülmüştür. Siyah özlü, kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı, kaba bitki ve mika katkılıdır. Yalancı burma bezemeli çift kulp, ortada dikey, derin bir oluk içerir. Omuz üzerinde orta kısımları çukur dört adet memecik bezeme vardır. Bunlardan iki tanesi yan yana önde, diğer iki si de kulbun iki tarafında yer alır.

Levha 10

56. Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: AZ 1. 46

Mal: 1

Form: 2b

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Dış yüzeyde yer yer ikincil yanmadan dolayı siyah ve kahverengi alacalanma vardır. İçte ağız kenarı düzensiz olarak uygulanmış bir bant-astar içerir. Açık kahverengi hamur ince taşcık ve kireç taşı katkılıdır. Kulp dikey olukludur. Omuz üzerinde iki adet memecik vardır.

57. Gaga Ağızlı Testi (Müze)

Bul. Yeri: AY 1. 62

Mal: 1

Form: 2c

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey açıktır. Dış yüzeyde yer yer alacalanma vardır. Ağız kenarı altında, kulbun iki tarafına yerleştirilmiş birer memecik yer alır. Kulbun omuz birleştiği yerde ise yine kulbun iki tarafında ikişerli ve kabın ön tarafında ise bir tane olmak üzere daire şeklinde kabartmalar vardır. Ön taraftakinin iki yanında iki adet kıvrık kabartma kurtçuklar yer alır. Gaga kısmı kırıktır.

Levha 11

58. Boyunlu Çömlek Parçası

Bul. Yeri: BA/BB 11-12. 14

Mal: 1

Form: 3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açıktır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Açık kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

59. Boyunlu Çömlek

Bul. Yeri: AY 1. 75

Mal: 2

Form: 3

Tanımı: Yalın olan dış yüzey iyi açıktır. Hamur açık kahverengidir. Omuz üzerinde karşılıklı dört adet dikey kabartma kurtçuk bezeme vardır. Dip omfalos şeklinde içbükeydir.

60. Boyunlu Çömlek

Bul. Yeri: AY 1. 150

Mal: 2

Form: 3

Tanımı: Yalın olan dış yüzey iyi düzeltilmiş ve açıktır. Hamur açık kahverengidir. Omuz üzerinde karşılıklı ikişer dikey kurtçuk bezeme yer alır. Ağız kenarının büyük bir kısmı kırıktır. Gövde basık ve keskin omurgalıdır.

61. Boyunlu Çömlek Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 5. 9

Mal: 4

Form: 3

Tanımı: Gri renkli dış yüzey iyi açıktır. Gri hamur ince taşcık ve mika katkıdır. Ağız kısmı üstünde iki adet ip deliği bulunmaktadır. Boyunda birbirine paralel iki yatay kabartma bant vardır.

62. Boyunlu Çömlek

Bul. Yeri: AY 1. 204

Mal: 1

Form: 3

Tanımı: Açık kırmızı astarlı yüzey açıktır. Açık kahverengi hamur taşcık ve mika katkıdır. Omuz üzerinde karşılıklı iki ip-delikli tutamak ve bunlarla aynı dikey hat üzerinde ağız kenarı altında iki ip deliği bulunmaktadır.

63. Boyunlu Çömlek

Bul. Yeri: AY 1. 44

Mal: 1

Form: 3

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Koyu gri renkli hamur az mika katkıdır. Boynun dip kısmında kertikli yatay kabartma bant yer alır.

64. Boyunlu Çömlek

Bul. Yeri: BB/BC 11. 2

Mal: 3

Form: 3

Tanımı: Koyu zeytuni gri astarlı yüzey açıktır. Grimsi kahverengi hamur taşcık ve mika katkıdır. Omuz üzerinde karşılıklı iki ip-delikli tutamak ve bunlarla aynı dikey hat üzerinde ağız kenarı altında iki ip deliği bulunmaktadır.

Levha 12

65. Silindirik Boyunlu Küp Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 133

Mal: 1

Form: 4a

Tanımı: Portakalımsı kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Astar iç yüzeyde boynun yarısına kadar devam eder. Açık kahverengi/bej hamur kaba taşcık katkıdır. Omuz üzerinde karşılıklı dört adet tutamak yer almaktadır.

66. Dışa Doğru Açılan Geniş Boyunlu Küp Parçası

Bul. Yeri: BC 8. 27

Mal: 5

Form: 4b

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey iyi düzeltilmemiştir. Yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Kahverengi hamur ince taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır.

67. Dışa Doğru Açılan Geniş Boyunlu Küp Parçası

Bul. Yeri: BC 10. 10

Mal: 1

Form: 4b

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey açıktır. Gri hamur taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır.

68. Dışa Doğru Açılan Geniş Boyunlu Küp Parçası

Bul. Yeri: AV 2. 1

Mal: 5

Form: 4b

Tanımı: Astarsız dış yüzey iyi düzeltilmemiştir. Gri özlü kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır.

Levha 13

69. Basık Geniş Boyunlu Küp Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 3-4. 1

Mal: 1

Form: 4c

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açıktır. Gri özlü kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı, bitki ve mika katkılıdır. Omuz üstünde yatay kulp bulunmaktadır.

70. Basık Geniş Boyunlu Küp

Bul. Yeri: AY 1. 175

Mal: 1

Form: 4c

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey az açıktır. Açık kahverengi hamur kaba taşcık katkılıdır. Omuz üzerinde karşılıklı dört adet deliksiz tutamak yer almaktadır.

Levha 14

71. Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küp (Flower Pot) Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 83

Mal: 5

Form: 4d1

Tanımı: Astarsız açık kahverengi yüzey sıvazlanarak düzeltilmiştir.Dış yüzeyde yer yer islidir. Açık kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır.

72.Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küp (Flower Pot) Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 199

Mal: 1

Form: 4d1

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. İçte ağız kenarı geniş bant-astarlıdır.Dış yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Gri özlü açık kahverengi hamur ince taşcık, ince bitki ve mika katkılıdır.

73. Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küp (Flower Pot) Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 122

Mal: 1

Form: 4d1

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey açıktır. Kahverengi hamur taşcık ve mika katkılıdır. Parça ek yerinden kırılmıştır.

74. Geniş Ağızlı Saksı Biçimli Küp (Flower Pot) Parçası

Bul. Yeri: BC 8. 27

Mal: 5

Form: 4d2

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey açıksızdır. Kahverengi hamur kaba taşcık ve kireç taşı katkılıdır. Ağız kısmının altında yarısı korunmuş, iç içe geçmiş olarak iki adet yarım ay şeklinde kabartma bezeme vardır. Dikey kulp-tutamak içeren küpün dudağı, bu formun diğer örneklerinden farklı olarak, dışa hafif dönen bir dudak içerir. Parça ek yerinden kırılmıştır.

Levha 15

75. Küresel Gövdeli Mutfak Kabı Parçası

Bul. Yeri: BB/BC 11. 5

Mal: 5

Form: 5a1

Tanımı: Astarsız, açık kahverengi/bej yüzey açıksızdır. Dış yüzey yer yer islidir. Açık kahverengi hamur kaba taşcık, bitki ve mika katkılıdır. Ağız kısmının altında deliksiz tutamak vardır. **76. Küresel Gövdeli Mutfak Kabı Parçası** (Mal Grubu örneği için ayrıldı)

76. Küresel Gövdeli Mutfak Kabı Parçası

Bul. Yeri: BD 1. 7

Mal: 5

Form: 5a1

Tanımı: Astarsız, açık kahverengi/bej yüzey a ksızdır. Dış yüzey yer yer islenmiştir.Gri özlü açık kahverengi hamur kaba taşcık, bitki ve mika katkılıdır. Ağız kısmının altında deliksiz tutamak vardır.

77. Dudağı Dışa Dönük Küresel Gövdeli Mutfak Kabı

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: 5

Form: 5a2

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey a ksızdır. Bej hamur taşcık katkılıdır. Ağız kenarı altında karşılıklı iki adet deliksiz tutamak vardır.

78. Dudağı Dışa Dönük Küresel Gövdeli Mutfak Kabı

Bul. Yeri: AY 1. 170

Mal: 2

Form: 5a2

Tanımı: Astarsız açık kahverengi yüzey iyi a klıdır. Hamur açık kahverengidir. Omuz üzerinde dört adet at nalı tutamak vardır. Karşılıklı iki tanesinde ip deliğı bulunmaktadır.

79. Üç Ayaklı Mutfak Kabı Parçası

Bul. Yeri: AZ 100. 3

Mal: 5

Form: 5b

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey az a klıdır ve siyah alacalıdır. Grimsi kahverengi özlü kahverengi hamur taşcık ve bitki katkılıdır.

Levha 16

80. Tava Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 150

Mal: 5

Form: 6

Tanımı: Astarsız açık kahverengi/bej yüzey az a klıdır. Bej renkli hamur kaba taşcık, kire  taşı, bitki ve mika katkılıdır. Yüzeyde yer yer ikincil yanmadan dolayı siyah alacalanma vardır. Dudak kısmı  entiklidir. Dudağın hemen altında at nalı tutamak yer almaktadır.

81. Dört Ayaklı Tepsi Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 110

Mal: 1

Form: 6

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey ince astarlı ve az açıktır. Yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı, ince bitki ve mika katkılıdır. Ayaklardan ikisi korunmuştur.

Levha 17

82. Kapak Parçası

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 111

Mal: 1

Form: 7

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey iyi açıktır. Siyah özlü açık portakal renkli hamur taşcık katkılıdır. Kulbun her iki tarafında birer delik yer almaktadır. Dış yüzeyde yay şeklinde yan yana dizili yivlerden oluşan bezeme yer alır.

83. Kapak Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 180

Mal: 1

Form: 7

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey az açıktır. Gri özlü kahverengi hamur taşcık ve mika katkılıdır. Üzerinde bir delik bulunan parça kıvrık hatlar şeklinde oluk bezeme içerir.

84. Kapak

Bul. Yeri: AY 1. 13

Mal: 1

Form: 7

Tanımı: Kahverengi yüzey açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Dış yüzey yer yer ıslıdır. Kulbun her iki tarafında birer delik yer almaktadır. Dış yüzeyde yan yana dizili yay şeklinde yivlerden oluşan bezeme yer alır. Dikey kulbun büyük bir kısmı ve deliklerden biri kırıktır.

85. Fıçı Şeklindeki Kap

Bul. Yeri: AY 1. 144

Mal: 1

Form: 8

Tanımı: Kırmızı-Kırmızımsı kahverengi yüzey iyi açıktır.Dış yüzeyde yer yer siyah alacalanma vardır. Hamur açık kahverengidir. Boyun ve kulp kırıktır. Bu kap gaga ağızlı olabilir.

Levha 18

86.Seyyar Ocak Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 197

Mal: 5

Form: 9a

Tanımı: Astarsız açık kahverengi/bej yüzey açıktır. Açık kahverengi/bej hamur kaba taşcık, kireç taşı, bitki ve mika katkılıdır. İç yüzey ikincil yanmadan dolayı ıslıdır. Tutamaklardan bir tanesi ve içte kabın üzerine oturduğu çıkıntılardan iki tanesi korunmuştur. Kabın arka kısmında deliklerden bir tanesi korunmuştur. Bu deliğin kenarı da kısmen ıslıdır.

Levha 19

87. Seyyar Ocak Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 26

Mal: 5

Form: 9b

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey iyi düzeltilmemiştir. Kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır. Yüzey yer yer ıslıdır. Kabın üzerine oturduğu çıkıntılardan ikisi korunmuştur. Çıkıntıların uçları olukludur. Altlık oval şekilli olabilir.

88. Yatay Kulp Parçası (Mal Grubu örneği için ayrıldı)

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 26

Mal: 1

Form: Yatay Kulp

Tanımı: Kırmızı Astarlı yüzey iyi açıktır. Kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

89.Üçayak Parçası

Bul. Yeri: AY 2. 4

Mal: 1

Form: 5b

Tanımı: Portakalımsı kırmızı ince astarlı yüzey açıktır. Açık kahverengi / bej hamur ince taşcık ve mika katkılıdır.

90. Üç Ayak Parçası

Bul. Yeri: BC/BD 100. 19

Mal: 1

Form: 5b

Tanımı: Kahverengi ince astarlı yüzey açıktır. Gri hamur taşcık ve mika katkıdır. Yüzey ikincil yanmadan dolayı yer yer kırmızılaşmıştır.

91. Üç Ayak Parçası

Bul. Yeri: AS 4. 5

Mal: 5

Form: 5b

Tanımı: Bej renkli yüzey az açıktır. Bej renkli hamur ince taşcık, ince bitki ve mika katkıdır.

92. Üç Ayak Parçası

Bul. Yeri: AT 8. 5

Mal: 1

Form: 5b

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey az açıktır. Dış yüzey ikincil yanmadan dolayı kahverengi alacalıdır. Açık kahverengi hamur kaba taşcık, mika ve bitki katkıdır.

Levha 20 (İTÇ III)

93. Tabak Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4

Mal: Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Gri özlü pembemsi-kırmızı hamur ince taşcık ve mika katkıdır.

94. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 5. 1

Mal: Hitit Malı

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. Kırmızımsı kahverengi hamur ince taşcık katkıdır.

95. Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 5.1

Mal: Gri Mal

Tanımı: Grimsi kahverengi astarlı yüzey iyi açıktır. Gri renkli hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Ağız kenarı altında omuz üzerinde bir sıra yatay çentik bezeme vardır

96. İlmik Kulplu ve “S” Profilli Kase Parçası

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4 **Mal:** Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. Astar yer yer dökülmüştür. Gri özlü açık kahverengi hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. İlmik kulp üzerinde dikey olukludur.

97. İlmik Kulplu ve “S” Profilli Kase Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 177 **Mal:** Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal

Tanımı: Açık kırmızı kahverengi yüzey az açıktır. İkincil yanmadan dolayı her iki yüzeyde yer yer siyahlıklar vardır. Hamur açık kahverengi/bejdir. Ağız kenarından oldukça yükselen ve omuza inen yalancı burma kulp kaba göre oldukça büyüktür.

98. Dikey Kulplu Kase

Bul. Yeri: AY/AZ 1. 115 **Mal:** Hitit Malı

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi yüzey az açıktır. Dış yüzeyde astar tamamen dökülmüştür. Gri özlü kahverengi hamur ince taşcık, ince bitki ve mika katkılıdır.

99. Dikey Kulplu Kase Parçası

Bul. Yeri: AS 5. 1 **Mal:** Hitit Malı

Tanımı: Kahverengi astarlı yüzey açıktır. İkincil yanmadan dolayı dış yüzeyde yer yer siyahlıklar vardır. Açık kahverengi hamur kaba taşcık ve mika katkılıdır.

100. Kadeh

Bul. Yeri: AU 9. 16 **Mal:** Kaba mal

Tanımı: Astarsız, açık kahverengi yüzey iyi düzeltilmiştir. Dış yüzeyde yer yer siyahlıklar vardır. Kahverengi hamur kaba taşcık, bitki ve mika katkılıdır.

101. İlmik Kulplu Maşrapa

Bul. Yeri: AS/AT 4. 4 **Mal:** Kırmızı Astarlı ve Açıklı Mal

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıklıdır. Açık kahverengi hamur kaba taşcık ve mika katkılıdır. İlmik kulp tamamen kırıktır.

102. Tankard Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 154 **Mal:** Film Astarlı Mal (Wash Ware)

Tanımı: Açık kahverengi ince astarlı yüzey açıklıdır. Astar dış yüzeyde büyük oranda dökülmüştür. Açık kahverengi/bej hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Çark yapımıdır.

103. Çaydanlık Parçası?

Bul. Yeri: AY 1. 154 **Mal:** Hitit Malı

Tanımı: Kırmızı astarlı dış yüzey parlak açıklıdır. İçte astar devam etmektedir. Dış yüzeyde astar yer yer dökülmüştür. Gri özlü açık kahverengi/bej hamur ince taşcık ve mika katkılıdır. Ağız kenarı altında yatay bir sıra çentik bezemen yer alır. Gövde de, içi çentiklerle doldurulmuş, diyagonal çizgi bant vardır. Çark yapımı?

Levha 21

104. Kesik Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: BC 10. 10 **Mal:** Kaba mal

Tanımı: Astarsız açık kahverengi yüzey sıvazlanmıştır. Kahverengi hamur kaba taşcık ve kireç taşı katkılıdır. Boyun kısmı ek yerinden kırılmıştır.

105. Sivri Gaga Ağızlı Testi (Schnabelkanne)

Bul. Yeri: AY 1. 50 **Mal:** Hitit Malı

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey açıklıdır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Kahverengi hamur taşcık, kireç taşı ve mika katkılıdır.

106. Sivri Gaga Ağızlı Testi (Schnabelkanne)

Bul. Yeri: BB 11/12. 13 **Mal:** Hitit Malı

Tanımı: Kırmızı astarlı yüzey ağızlıdır. İçte ağız kenarı bant-astarlıdır. Kahverengi hamur taşcık ve kireç taşı katkılıdır.

107. Gaga Ağızlı Testi Parçası

Bul. Yeri: AY 1. 160 **Mal:** Kaba Mal

Tanımı: Astarsız kahverengi yüzey sıvazlanmıştır. Koyu gri hamur kaba taşcık kireç taşı ve mika katkılıdır. Çok az kısmı korunmuş olan kulp yatay olukludur. Kulbun omza bağlandığı yerde çukurcuk vardır. Boynunu dip kısmında ve omuzda olmak üzere, parmak baskılı iki yatay kabartma bant yer alır. İki bant arasına kabartma bir figürün yerleştirilmiştir. Başta sadece gözler fark edilebilmektedir. İki göz arasında yer alan kopuntu yüzeyi buruna ait olabilir. Kabaca şekillendirilmiş olan figürünün kolları yukarıya kaldırılmıştır. Ayaklar ise iki yana açılmıştır. Boyunda kabartma bir bant yer alır. Bu bandın hemen aşağısındaki iki kopuntu yüzeyi de göğüslere ait olmalıdır. Büyük bir olasılıkla bu kaba ait olan küçük bir boyun parçası üzerinde ise iki bant arasında, bir kısmı korunmuş olan ve üzerinde noktacıklar içeren, kıvrık hatlar şeklindeki kabartma bant bir yılanı ait olabilir.

Levha 22

108. Basık Geniş Boyunlu Küp

Bul. Yeri: AY 1. 5 **Mal:** Kırmızı Astarlı Ve Ağızlı Mal

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey ağızlıdır. Astar içte omuza kadar devam etmektedir. Gri özlü koyu kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı, bitki ve mika katkılıdır. Parça ek yerinden kırılmıştır. Ek yeri iç taraftan farklı bir kille kapatılmıştır.

109. Basık Geniş Boyunlu Küp

Bul. Yeri: AV 7. 5 **Mal:** Kırmızı Astarlı Ve Ağızlı Mal

Tanımı: Kırmızımsı kahverengi astarlı yüzey açıktır. İçte ağız kenarı altında astar devam eder.Gri hamur kaba taşcık, kireç taşı, ince bitki ve mika katkıdır.

110. Yatay kulp

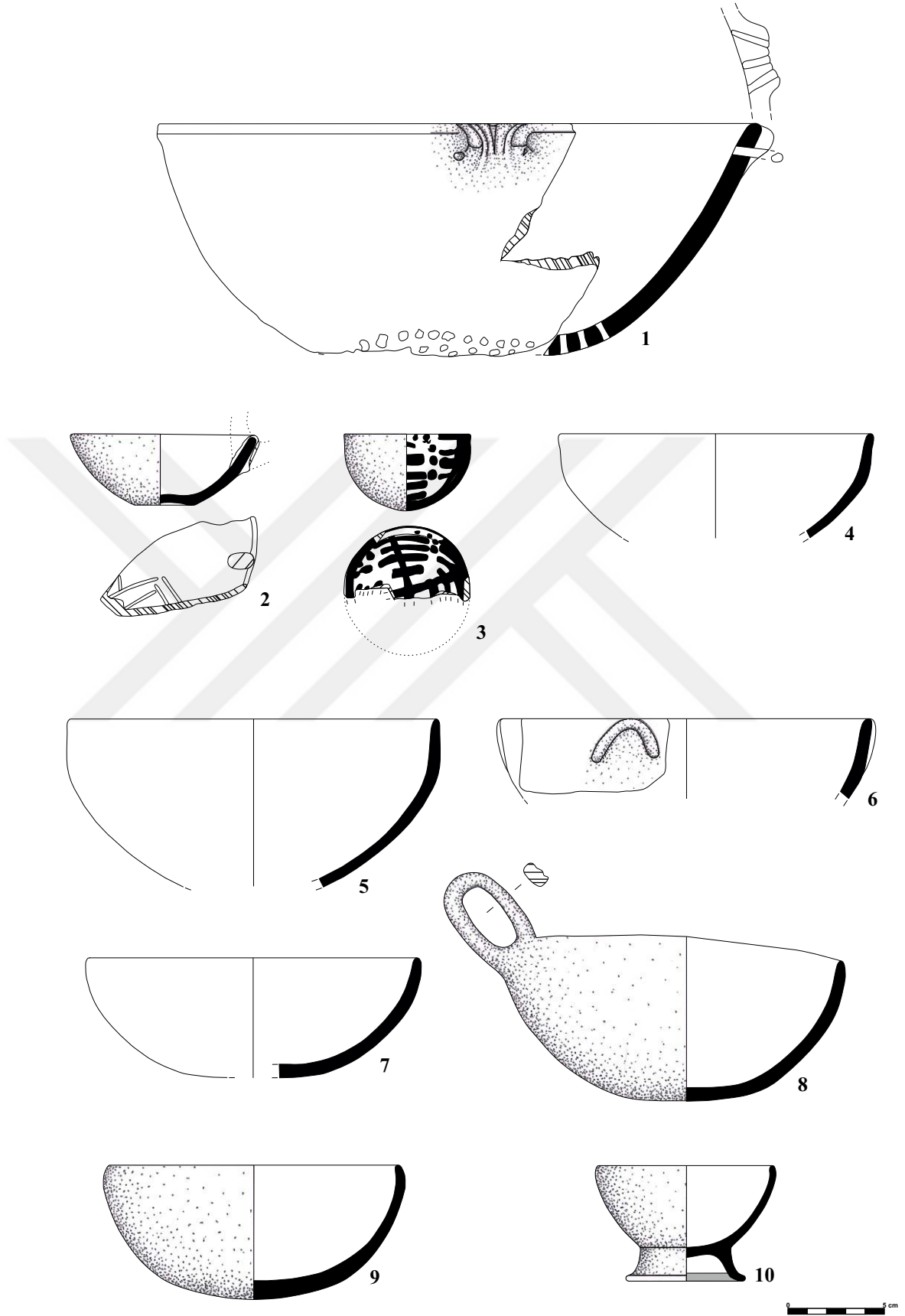
Bul. Yeri: AU 8. 3

Mal: Kırmızı Astarlı Ve Açıklı mal

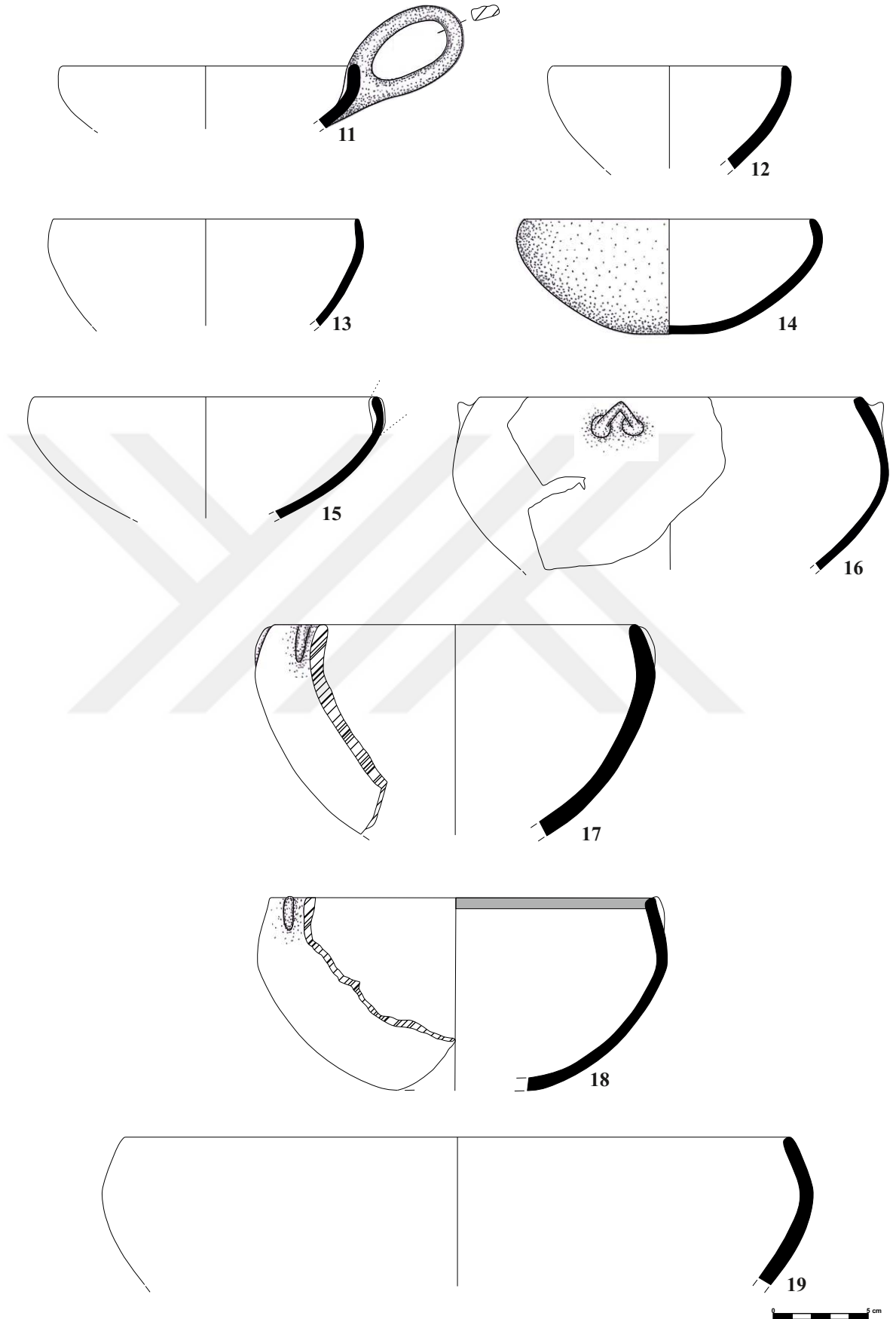
Tanımı: Kırmızımsı kahverengi ince astarlı yüzey az açıktır. Siyah özlü kahverengi hamur kaba taşcık, kireç taşı ve mika katkıdır. Kulp yalancı burma bezeme içerir.

LEVHALAR

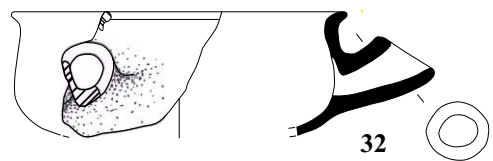
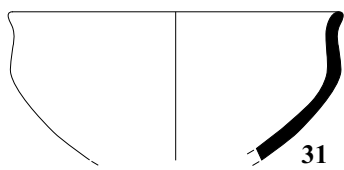
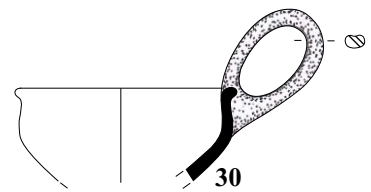
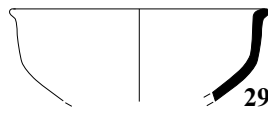
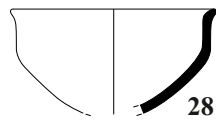
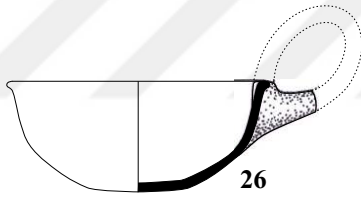
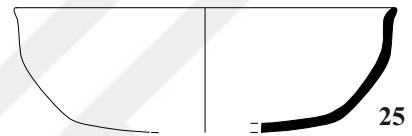
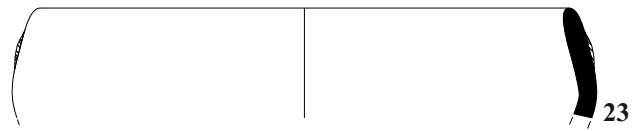
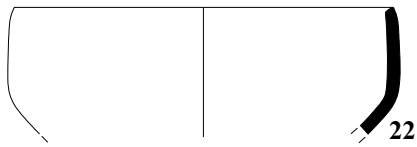
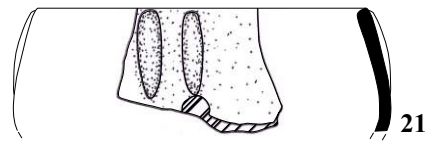
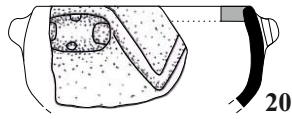

Kat. No: 1-2 (Form 1a1.1), 3-6 (Form 1a1.2), 7-10 (Form 1a1.3)

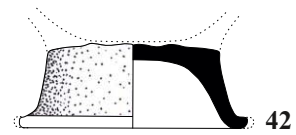
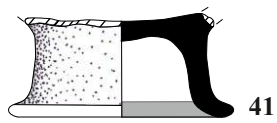
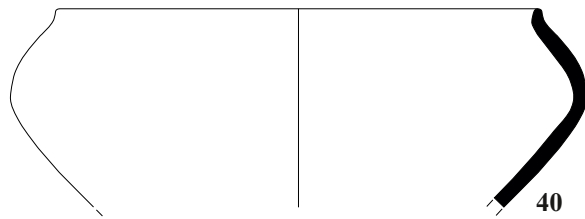
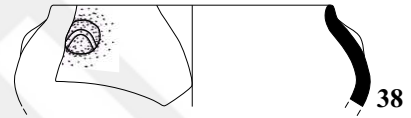
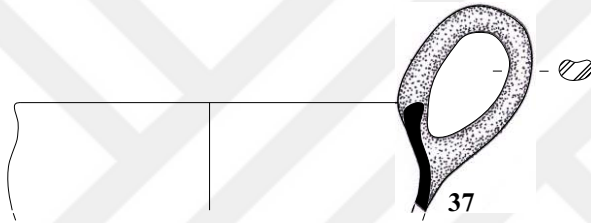
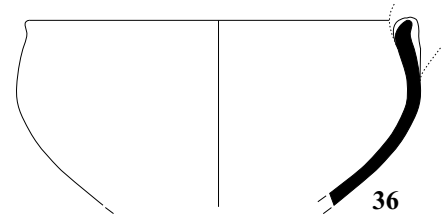
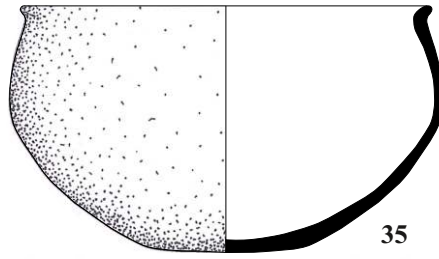
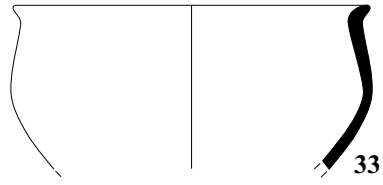

Kat. No: 11-15 (Form 1a1.4), 16-19 (Form 1a2.1)

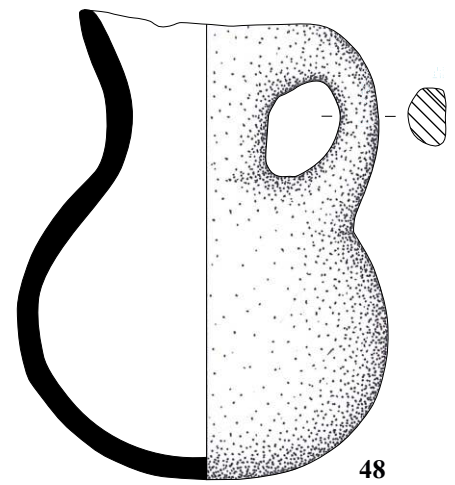
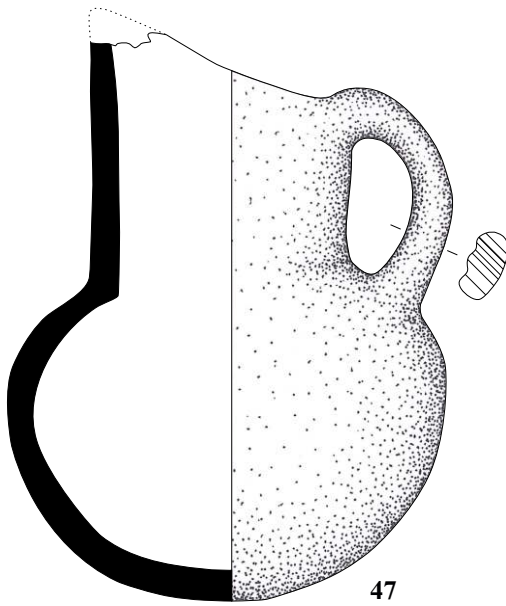
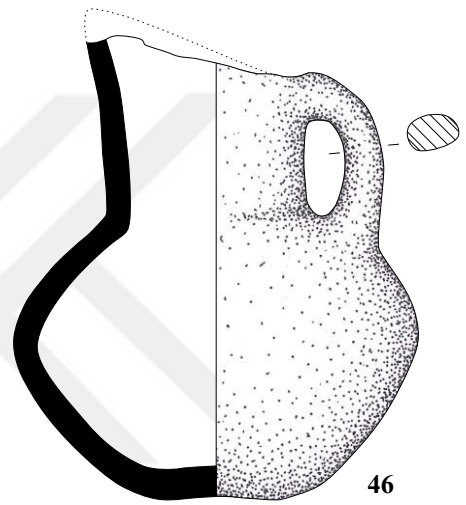
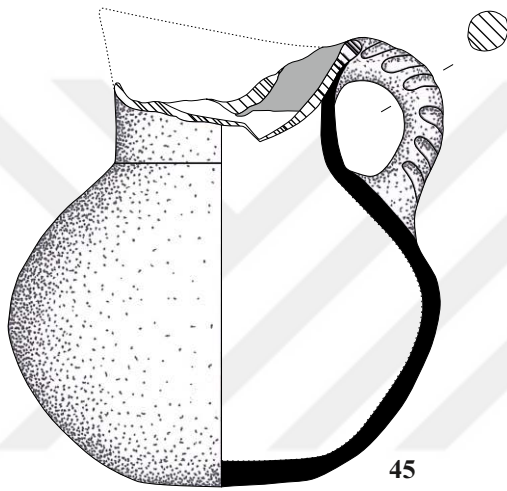
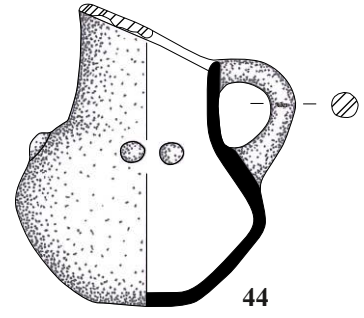
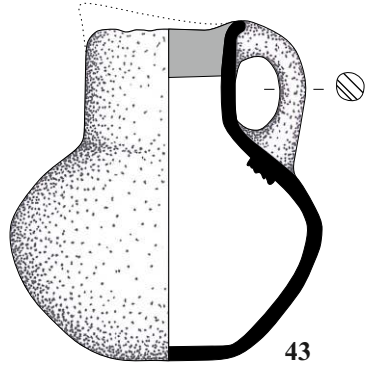
0 1 2 cm

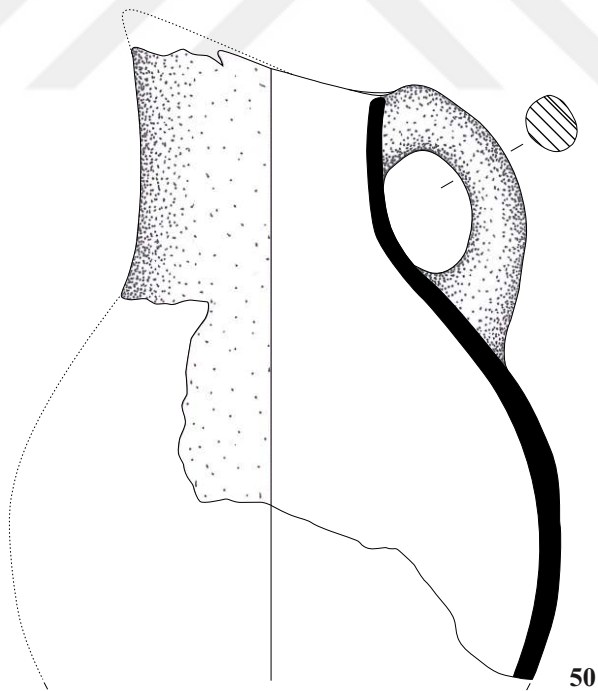
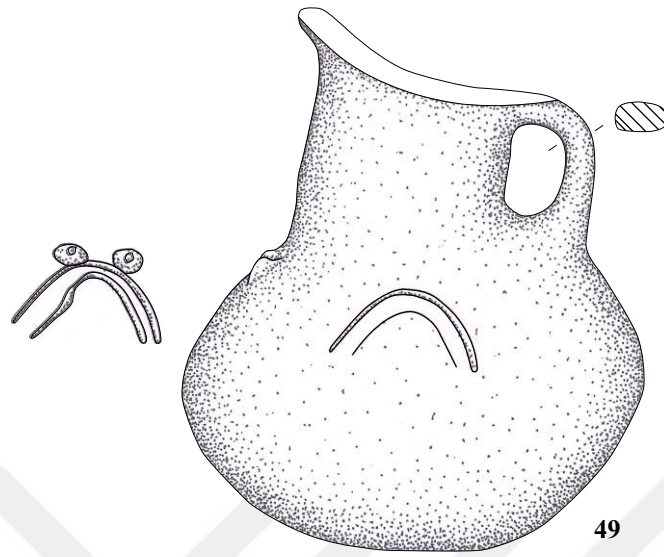
Kat. No: 20-23 (Form 1a2.2), 24-27 (Form 1b1), 28-32 (Form 1b2)

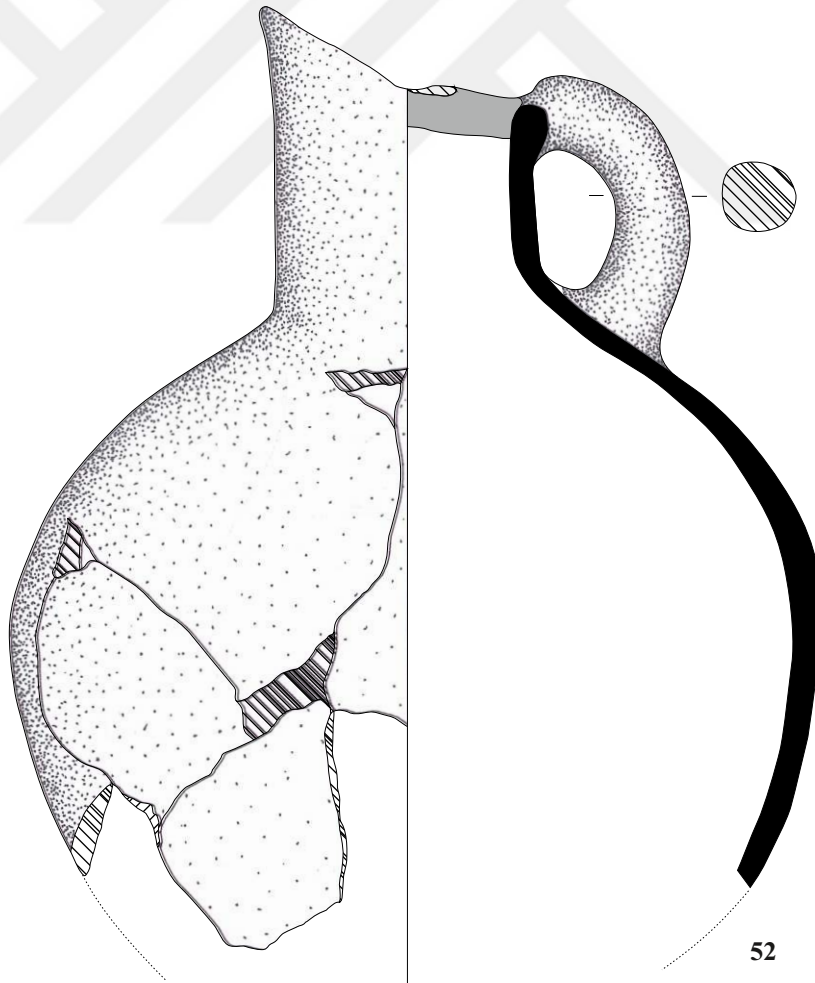
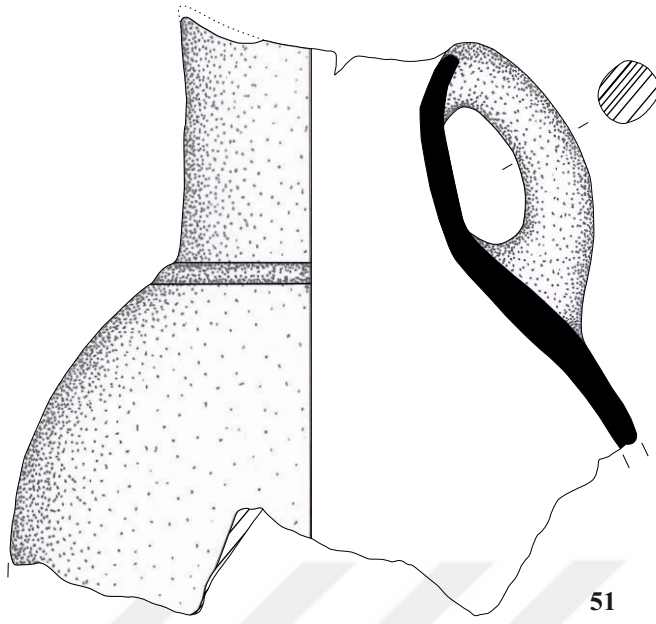
Kat. No: 33-36 (Form 1b2), 37-40 (Form 1b3), 41-42 (Form 1c)

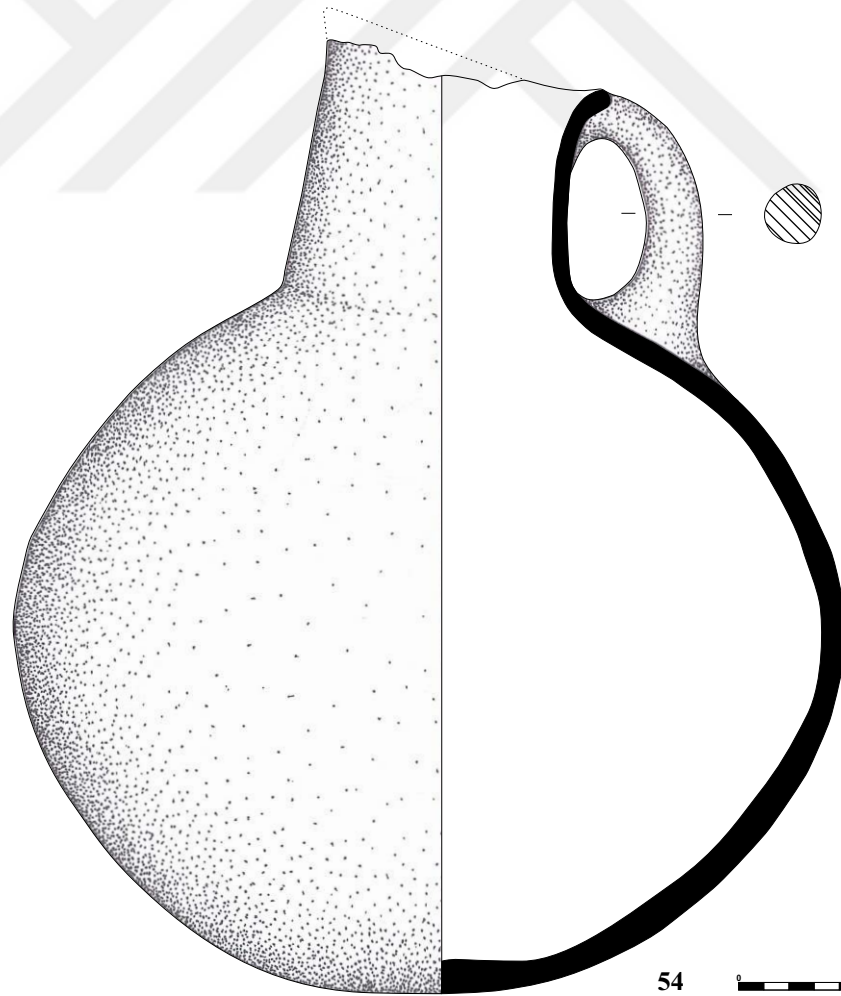
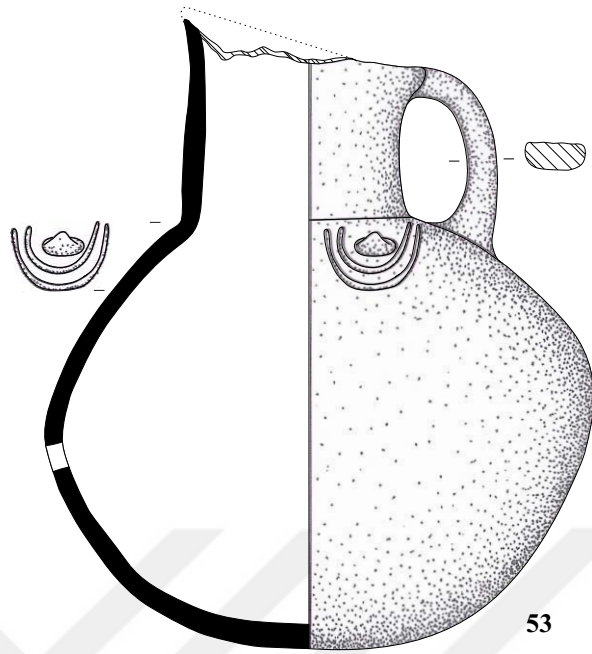
Kat. No: 43-48 (Form 2a)

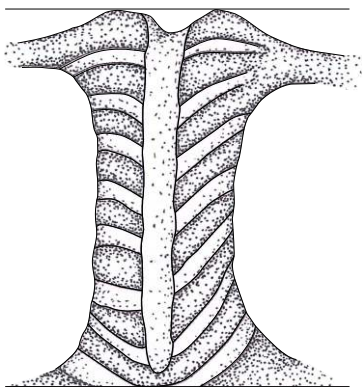
Kat. No: 49-50 (Form 2a)

Kat. No: 51-52 (Form 2a)

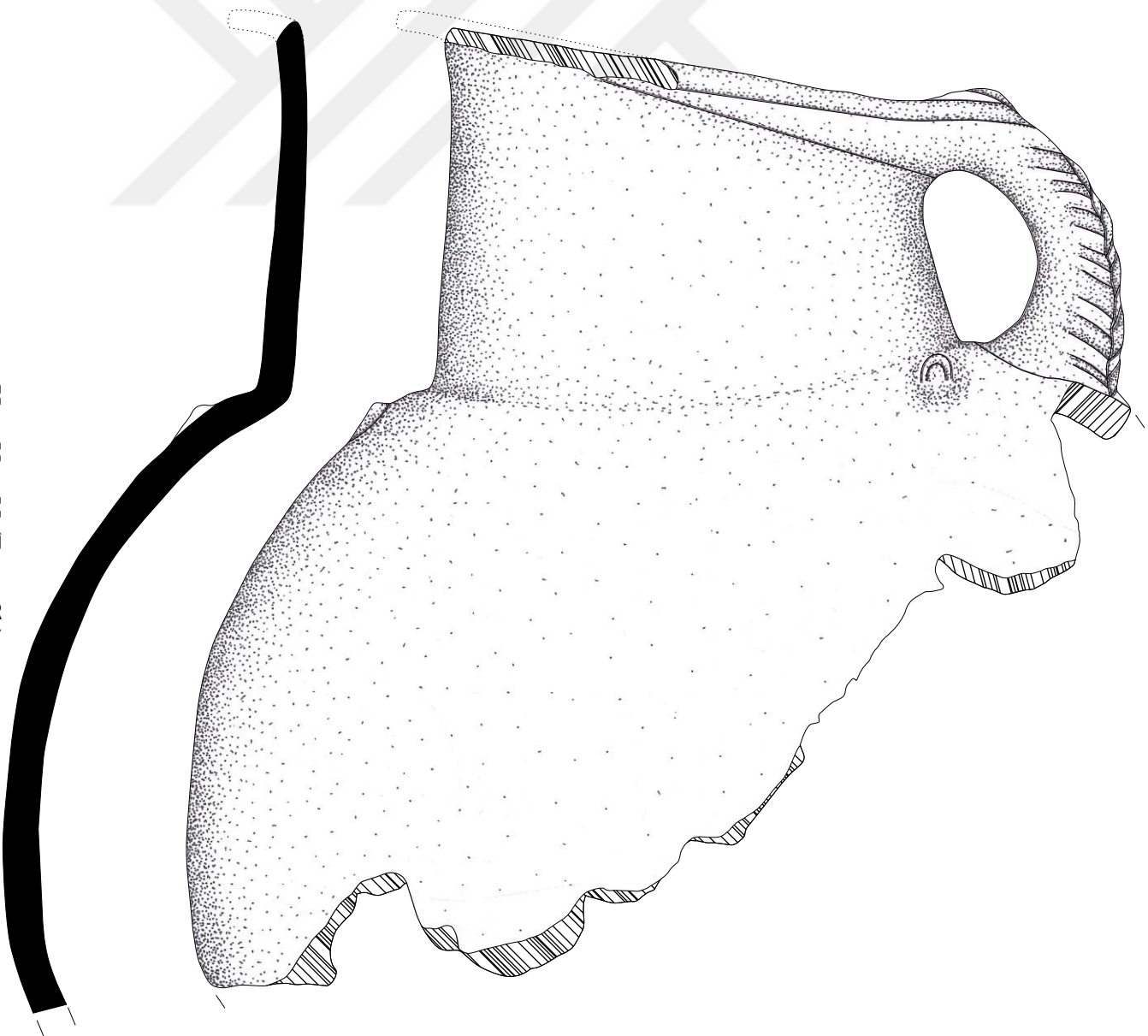
Kat. No: 53-54 (Form 2a)

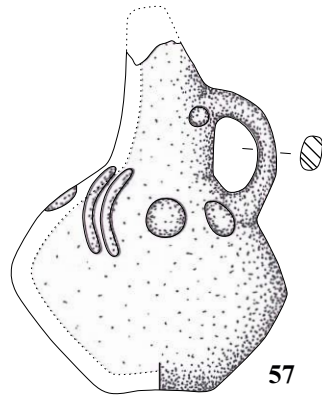
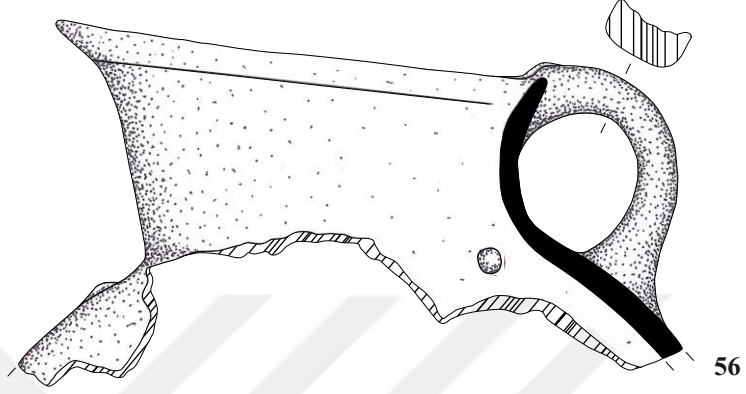

55

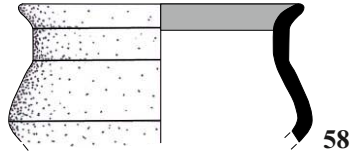

Kat. No: 55 (Form 2b)

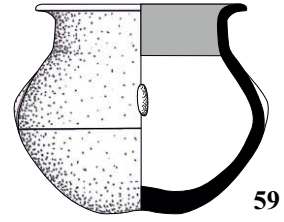

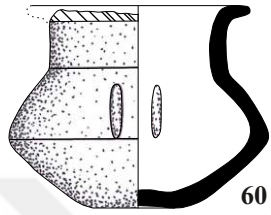
Kat. No: 56 (Form 2b), 57 (Form 2c)

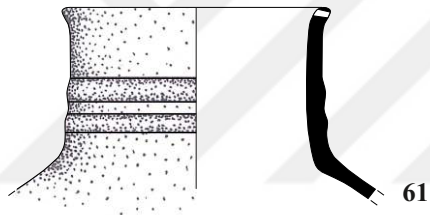
58

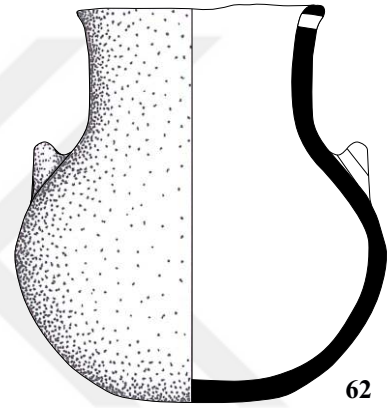
59

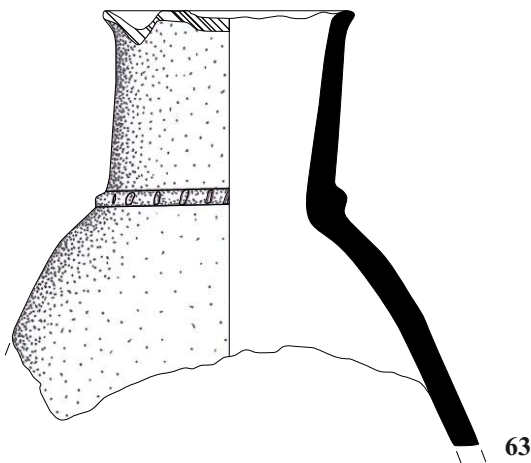
60

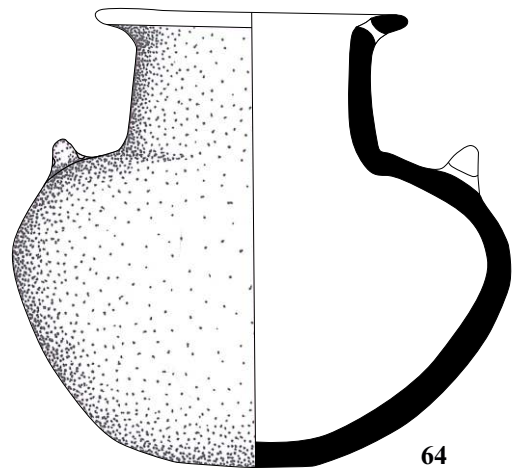
61

62

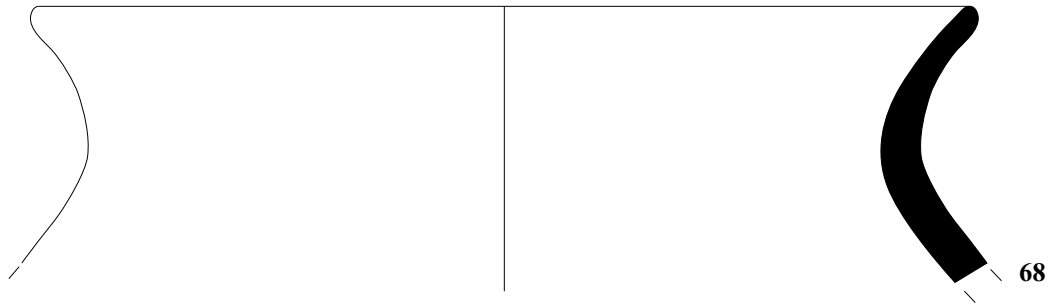
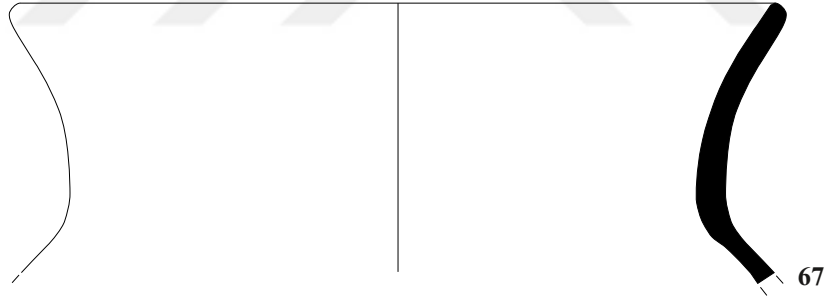
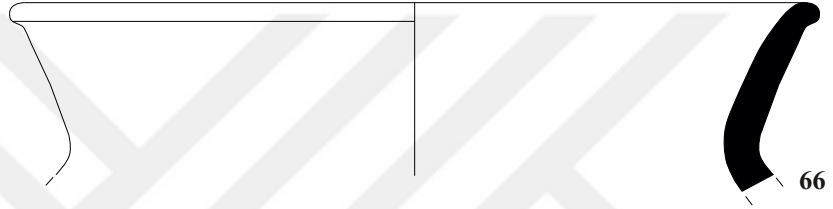
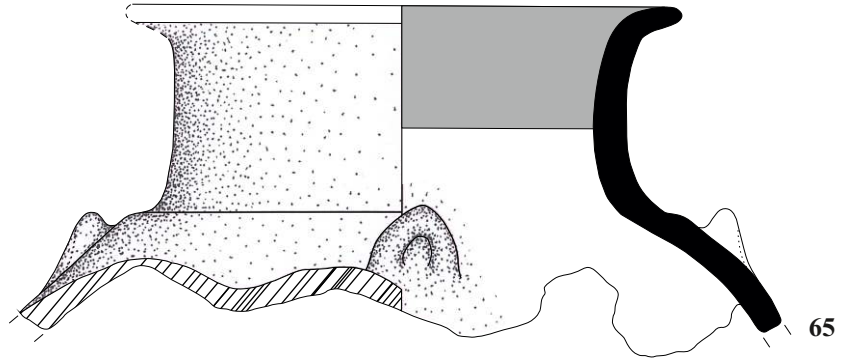
63

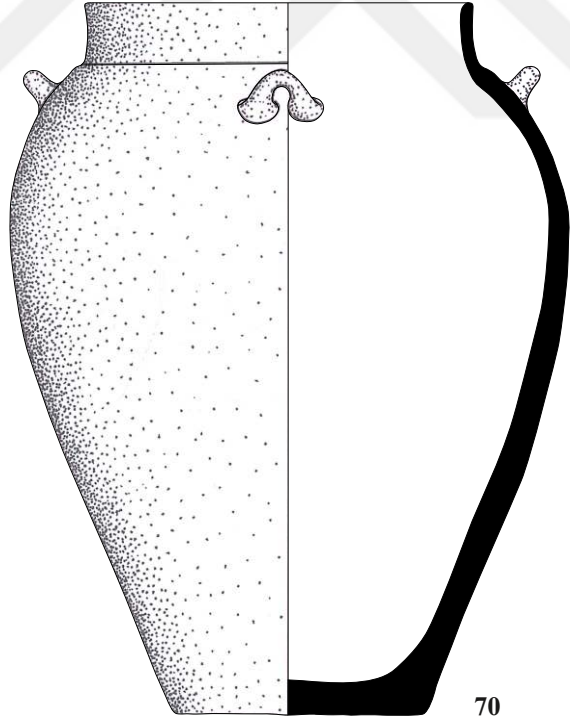
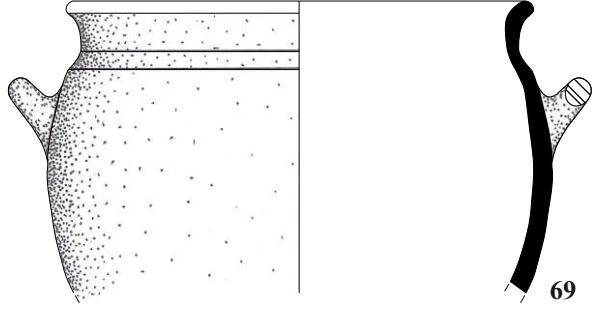
64

Kat. No: 58-64 (Form 3)

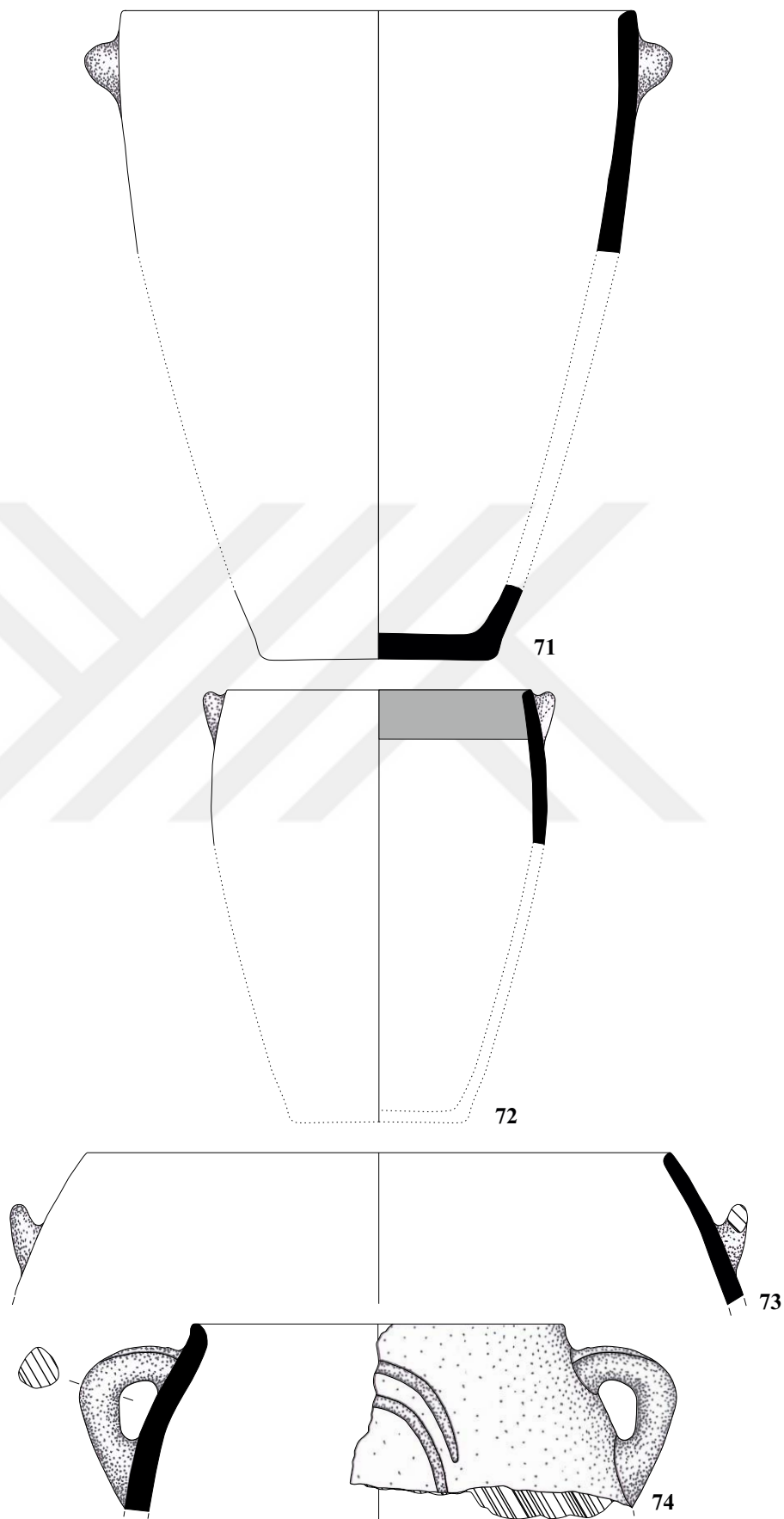

Kat. No: 65 (Form 4a), 66-68 (Form 4b)

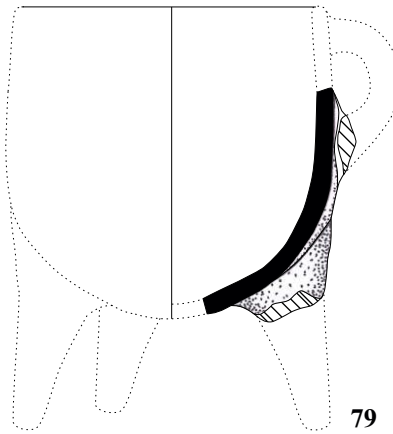
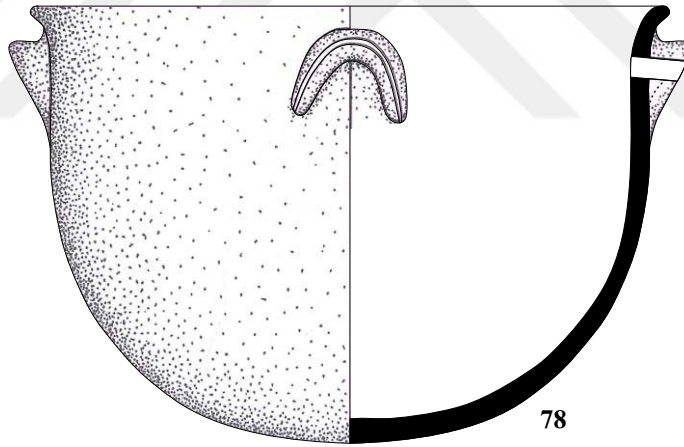
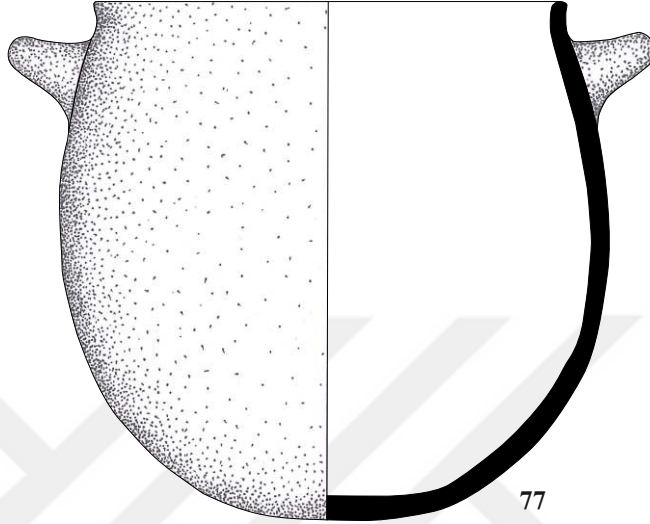
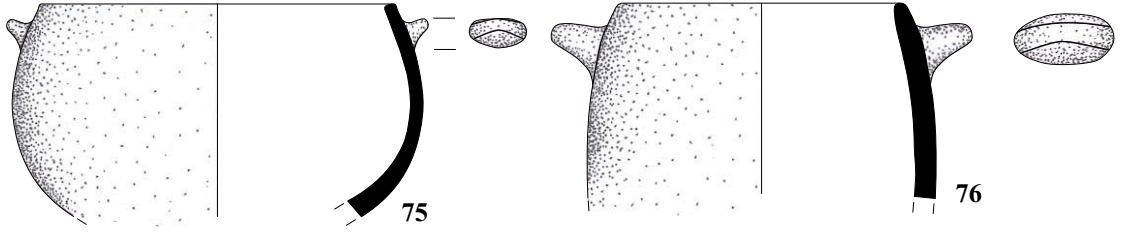

Kat. No: 69-70 (Form 4c)

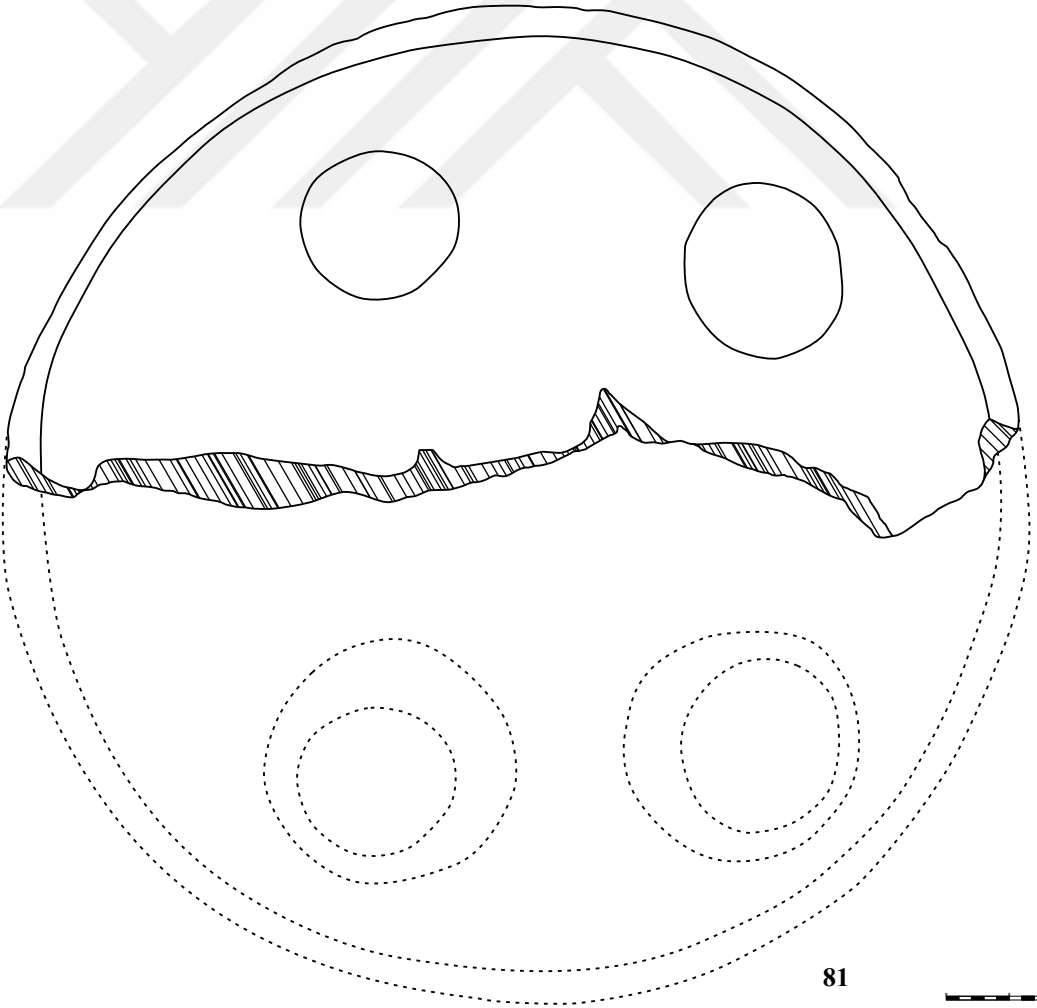
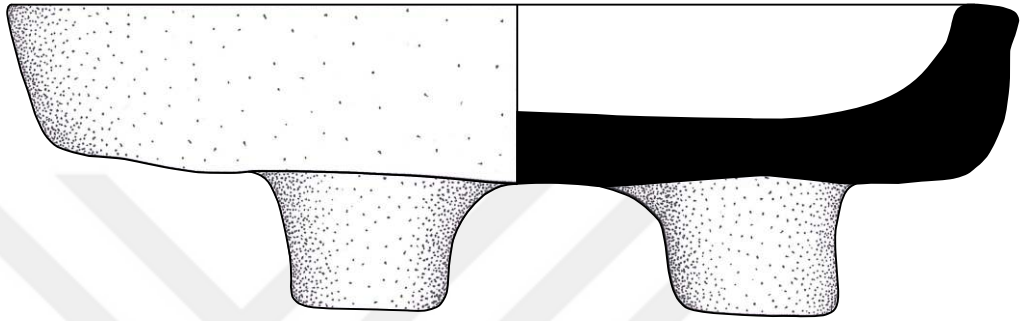
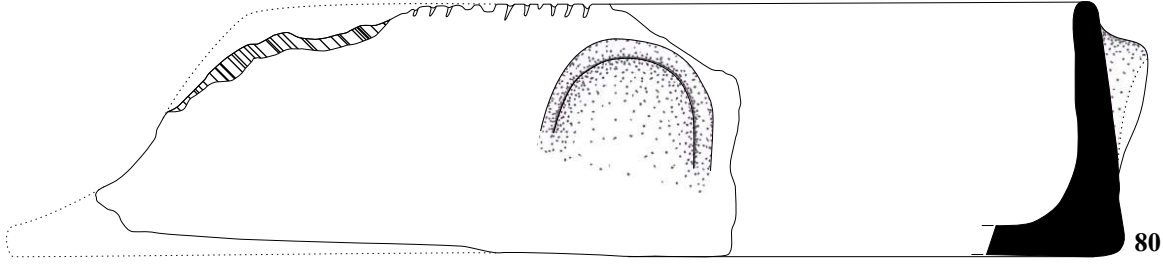

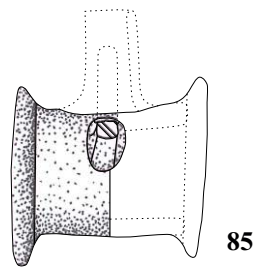
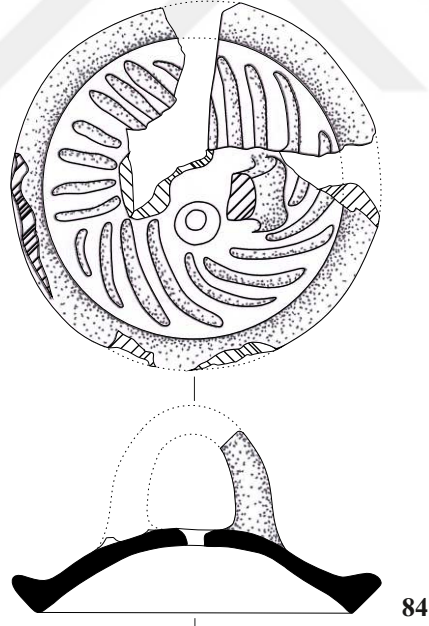
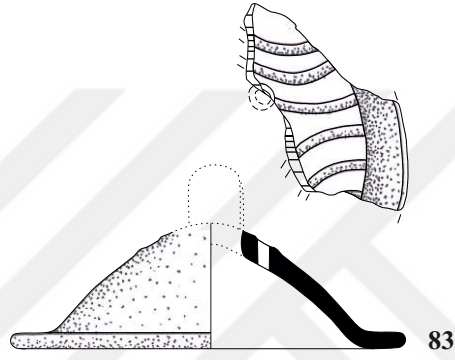
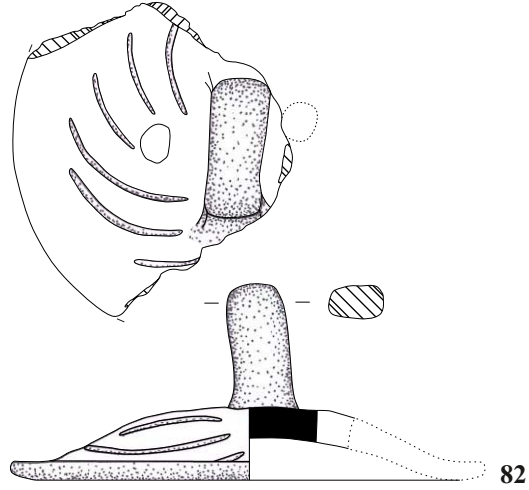
Kat. No: 71-73 (Form 4d1), 74 (Form 4d2)

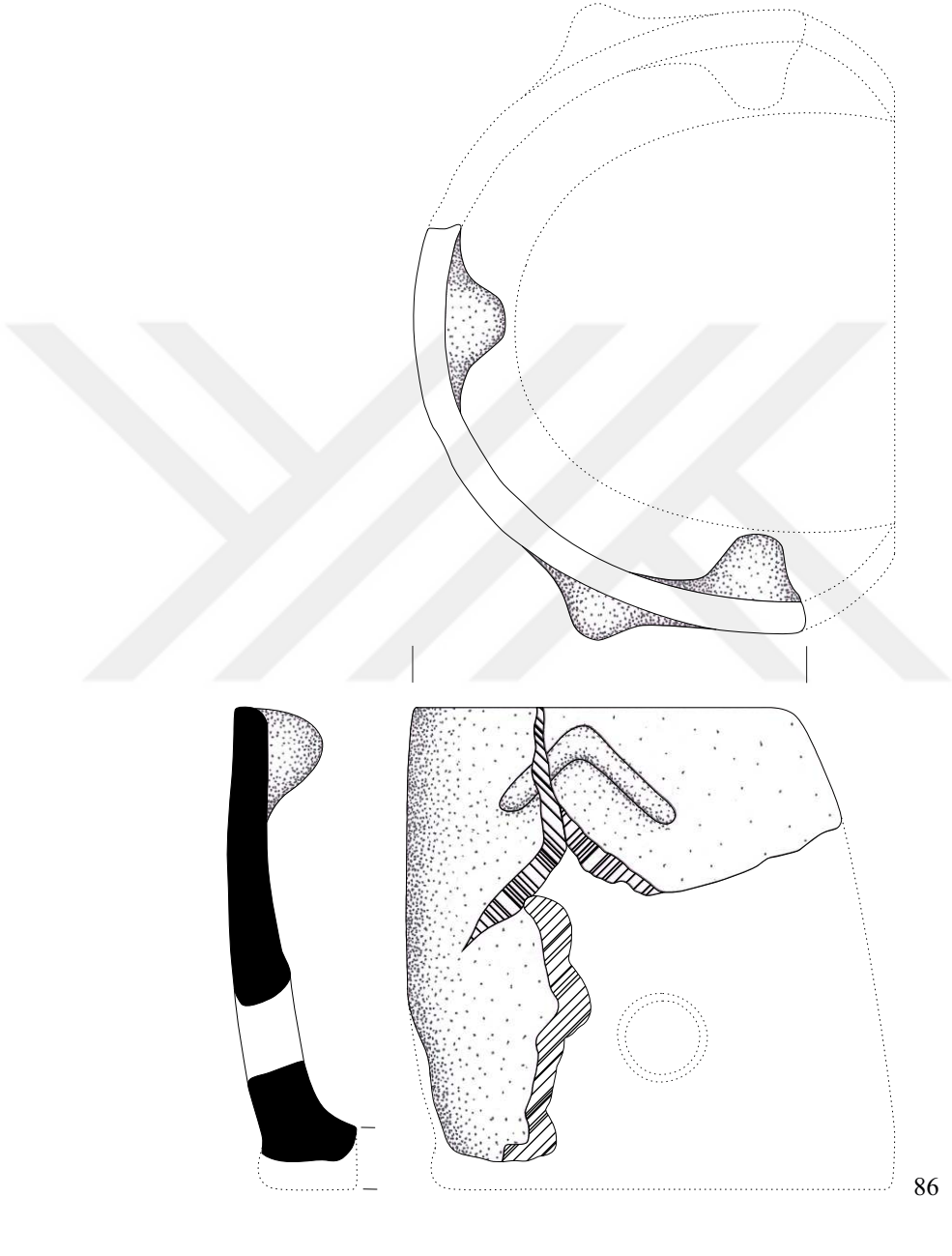
Kat. No: 75-76 (Form 5a1), 77-78 (Form 5a2), 79 (Form 5b),

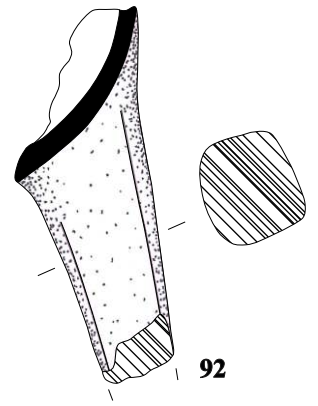
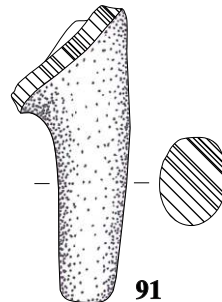
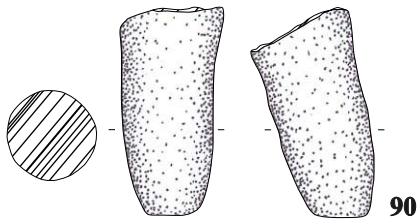
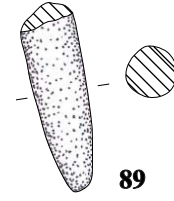
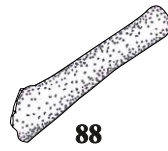
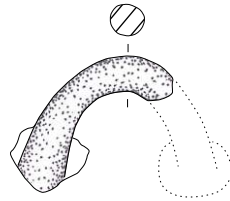
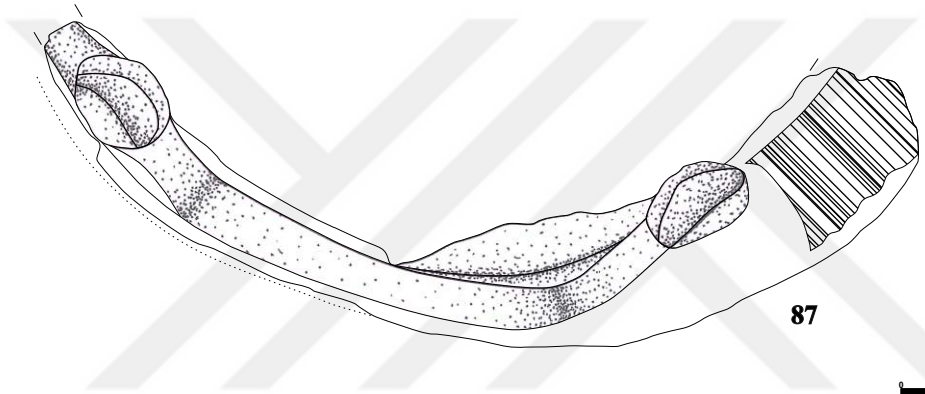
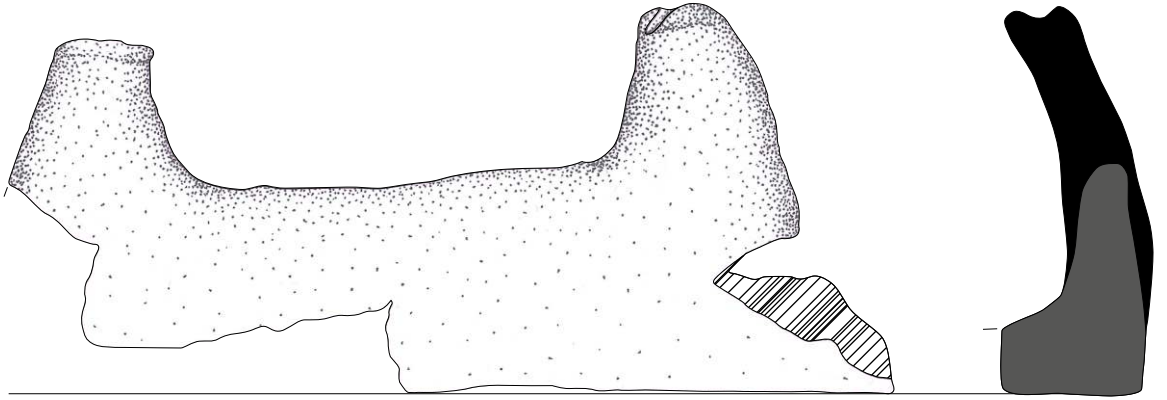
Kat. No: 80-81 (Form 6)

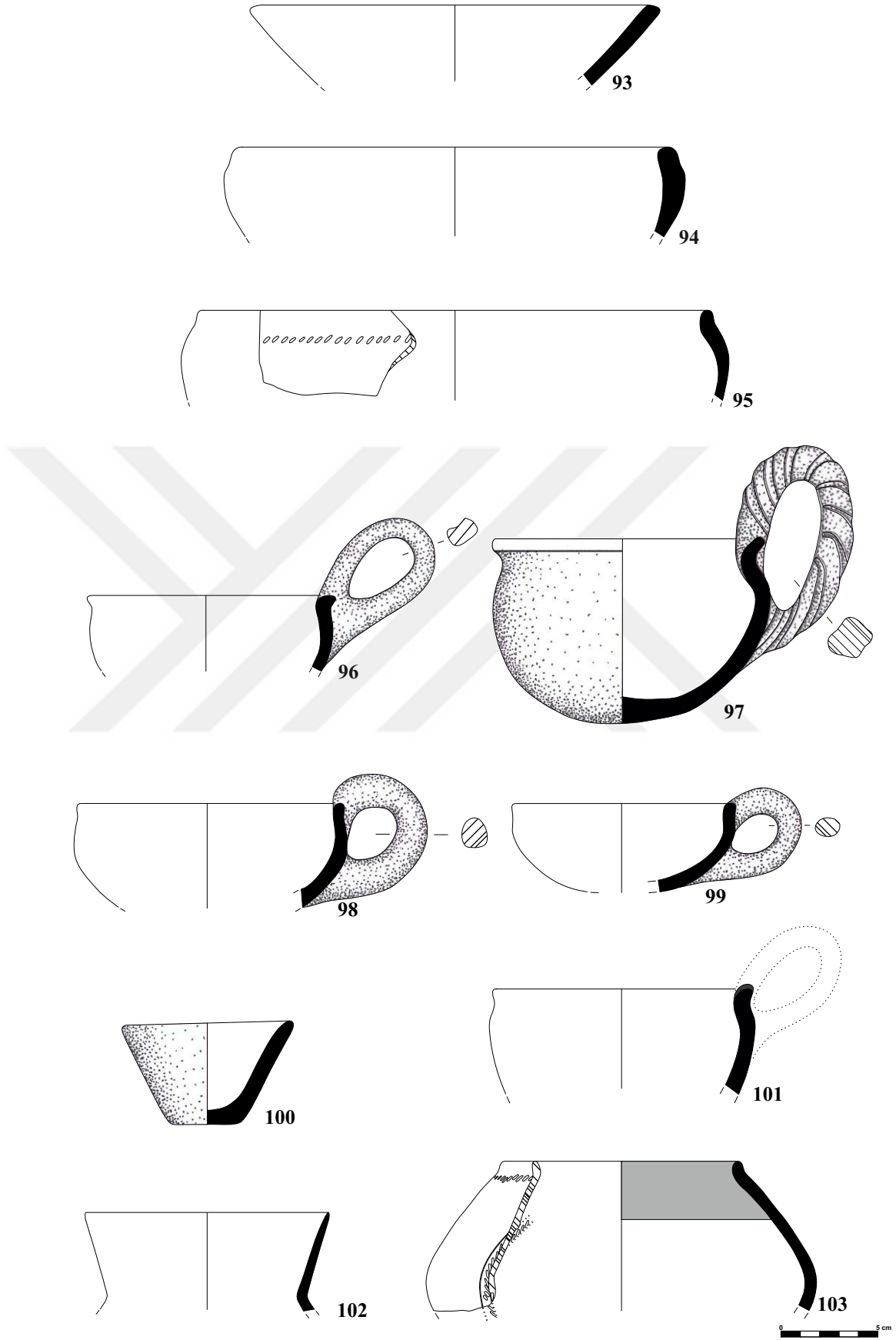
Kat. No: 82-84 (Form 7), 85 (Form 8)

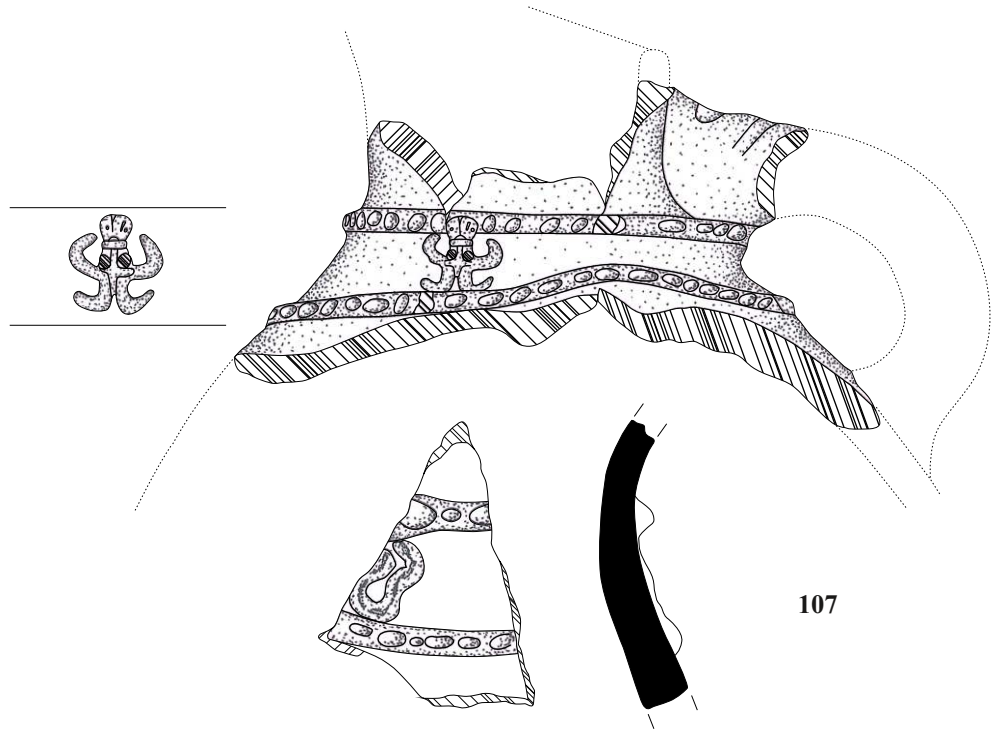
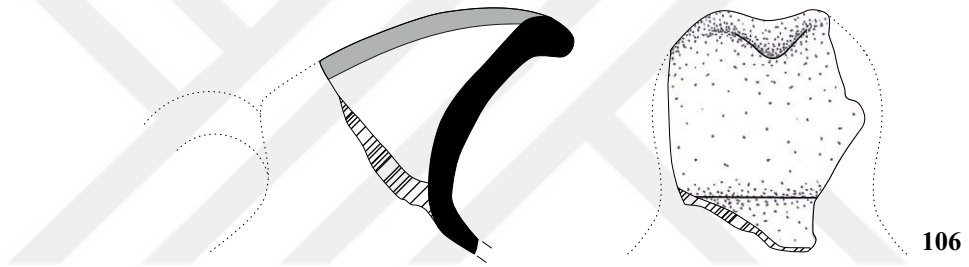
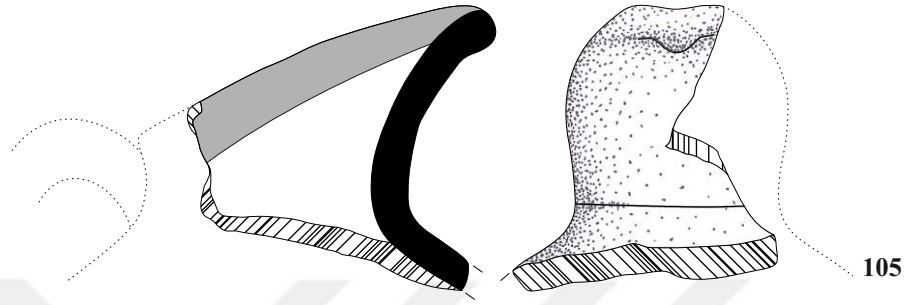
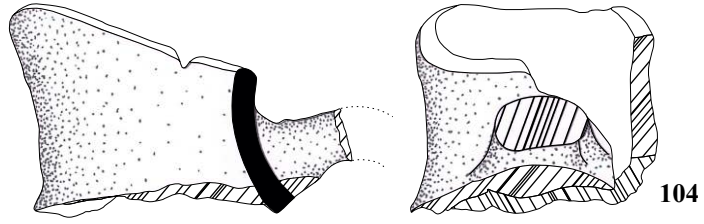
Kat. No: 86 (Form 9a)

Kat. No: 87 (Form 9b), 88 (Yatay Kulp), 89-92 (Üç Ayak Parçası)

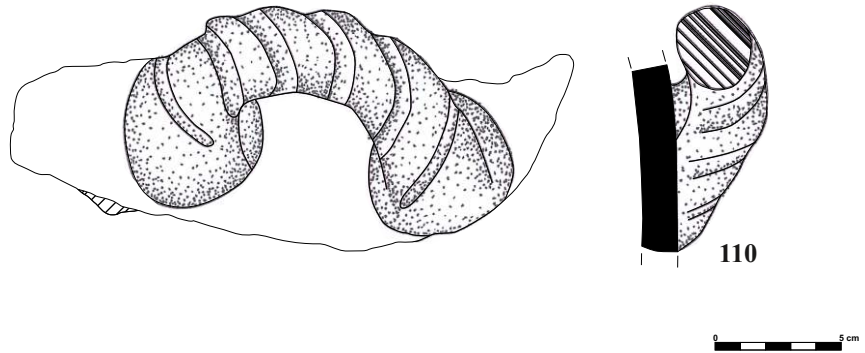
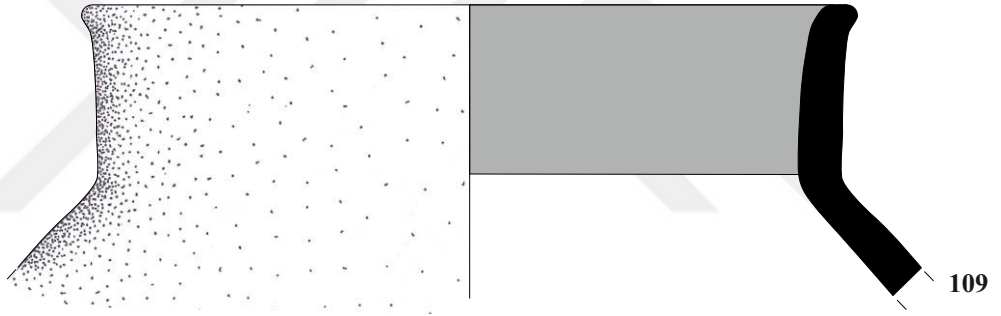
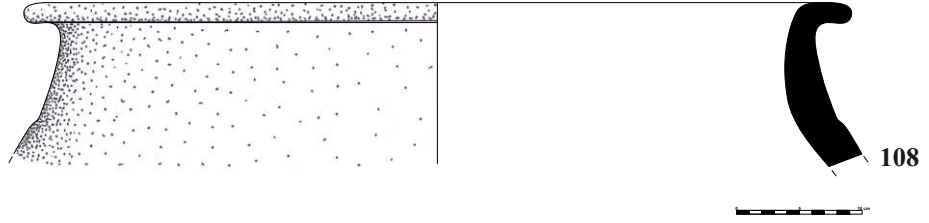

Keçiçayırı İTÇ III Çanak Çömleği

0 5 cm

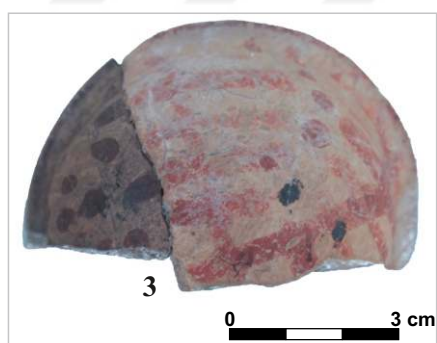
Keçiçayırı İTÇ III Çanak Çömleği

Keçiçayırı İTÇ III Çanak Çömleği

a

b

c

d

e

a

b

c

d

a

b

c

d

e

f

a

b

c

97

a

98

99

b

103

0 5 cm

c

105

106

d

107

e

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖĞRENCİ ÖZGEÇMİŞ FORMU

Adı-Soyadı	Yusuf TUNA		
Lisans Öğrenimi	Çukurova Üniversitesi	Doğum Yeri	Adilcevaz
Yüksek Lisans Öğrenimi	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Doğum Tarihi	1988

- 2009-2013 Yıllarında **Tatarlı Höyük (Adana) Projesi**, Çukurova Üniversitesi Laboratuvar Çalışması. Seramik ve Küçük Buluntu Tasnif Envanter Çalışmaları ve Çizimleri.
- 2010 Yılından Bu Yana **Totalstation** ile Mimari Çizim
- 2013 Yılında **Adana/Yumurtalık** kazısı Mimari Çizim
- 2014 Yılında **Küllüoba Kazısı** 20 Gün Envanter ve Etütlük Eser Çizimi
- 2015 Yılında **Küllüoba Kazısı** Projesi, Envanter ve Etütlük Eser Çizimi
- 2016 Yılında **Bilecik Yüzey Araştırması**
- 2016-2017 Yıllarında **Tepebağ Kazısı** Arazi Sorumlusu

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

- Corel Draw – Photoshop İyi Düzey (2013 Yılında Reklam çalışmaları)
- Microsoft Office Programları

İLETİŞİM BİLGİLERİ

ADRES: Kışla Mah. Sucular Sok. No:47 Erciş/Van

TELEFON : 0(546) 5549657

E-Posta: yusuftuna65@gmail.com